

**VAASAN YLIOPISTO
TEKNILLINEN TIEDEKUNTA
TIETOTEKNIikka**

Laura Lappalainen

**OPETTAJATUUTOROINNIN TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN
TIETOTEKNIIKAN OPPIAINEESEEN VAASAN YLIOPISTOSSA**

Tietotekniikan
Pro Gradu –tutkielma
Multimediajärjestelmien ja
teknisen viestinnän koulutusohjelma

VAASA 2013

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
TIIVISTELMÄ	4
ABSTRACT	5
1. JOHDANTO	6
2. OPETTAJATUUTOROINNIN TARVE JA TAVOITTEET	8
2.1. Opintojen hidas eteneminen	9
2.1.1. Opintoaikojen lyhentämispaine	9
2.1.2. Opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä	11
2.2. Erityisesti tietotekniikan alalla ilmeneviä vaikeuksia	13
2.2.1. Ammattialan ja tiedeyhteisön vieraus	13
2.2.2. Työskentely opintojen ohella	15
2.3. Yhteenveto opettajatuutoroinnin tavoitteista	16
3. OPETTAJATUUTOROINTI OHJAUSKEINONA	19
3.1. Opettajatuutorin toimenkuva	20
3.2. Opettajatuutoroinnin ohjausmuodot	23
3.3. Opettajatuutorointi opintopolun eri vaiheissa	24
3.4. Opettajatuutorointi teknistieteellisiä tutkintoja tarjoavissa yliopistoissa	25
4. SOVELLUSKOHTEN KUVAUS JA TARPEEN ARVIOINTI	27
4.1. Sovelluskohteen kuvaus	27
4.2. Opintojen eteneminen tietotekniikan tutkinnoissa	31
4.3. Opintonsa keskeyttäneiden lukumäärät	36
4.4. Opintojen keskeyttämisten ajankohta	38
4.5. Yhteenveto sovelluskohteen tarpeista opettajatuutoroinnille	39

5. SIDOSRYHMIEN TARPEET JA TAVOITTEET	41
5.1. Opintoasioiden näkökulma	42
5.2. Tietotekniikan oppiaineen näkökulma	44
5.3. Opiskelijoiden näkökulma	46
5.4. Yhteenveto sidosryhmien tarpeista ja tavoitteista opettajatuutoroinnille	49
6. OPETTAJATUUTOROINNIN TOIMINTAMALLI SOVELLUSKOHTEESSA	53
6.1. Opettajatuutoroinnin tavoitteet sovelluskohteessa	53
6.2. Opettajatuutorin toimenkuva sovelluskohteessa	55
6.3. Opettajatuutoroinnin ohjausmuodot sovelluskohteessa	60
6.3.1. Henkilökohtainen ohjaus sovelluskohteessa	60
6.3.2. Ryhmäohjaus sovelluskohteessa	62
6.4. Opettajatuutorointi opintopolun eri vaiheissa sovelluskohteessa	64
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	67
LÄHDELUETTELO	70
LIITTEET	76
LIITE 1. Vaasan yliopiston teknillistieteellisten tutkintojen keskimääräiset suoritusajat aloitusvuosittain	76
LIITE 2. Opintojen etenemisen kuvauksessa käytetyt opiskelijamäärät	77
LIITE 3. Opettajatuutoroinnin tehokkuuden mittarit	78
LIITE 5. Opettajatuutoroinnin vuosikello	79

KUVALUETTELO	sivu
Kuva 1. Opintoasioiden haastattelun teemat.	42
Kuva 2. Tietotekniikan oppiaineen haastattelun teemat.	45
Kuva 3. Tutorvastaavan haastattelun teemat.	47
Kuva 4. Opiskelijaedustajien haastattelun teemat.	47
KUVIOLUETTELO	sivu
Kuvio 1. Suoritettujen opintopisteiden keskiarvo viitenä ensimmäisenä opiskeluvuonna.	34
Kuvio 2. Suoritettujen opintopisteiden keskiarvo läsnä olevilla ja valmistuneilla opiskelijoilla viitenä ensimmäisenä opiskeluvuonna.	35
TAULUKKOLUETTELO	sivu
Taulukko 1. Opiskelijoiden opintopistekertymät.	32
Taulukko 2. Läsnä olevien, keskeyttäneiden, pääainetta vaihtaneiden ja valmistuneiden lukumäärä, kauppatieteiden opiskelijat.	36
Taulukko 3. Läsnä olevien, keskeyttäneiden, nollasuorittajien ja valmistuneiden lukumäärä, tekniikan opiskelijat.	37
Taulukko 4. Opintojen keskeyttämisten ajankohdat.	38
Taulukko 5. Opintojen keskeyttämisten ajankohta ensimmäisenä opintovuonna keskeyttäneiden osalta.	39

VAASAN YLIOPISTO**Teknillinen tiedekunta**

Tekijä:	Laura Lappalainen	
Tutkielman nimi:	Opettajatuutoroinnin toimintamallin kehittäminen tietotekniikan oppiaineeseen Vaasan yliopistossa	
Ohjaajan nimi:	Anja Joursranta	
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri	
Oppiaine:	Tietotekniikka	
Koulutusohjelma:	Multimediajärjestelmät ja tekninen viestintä	
Opintojen aloitusvuosi:	2008	
Tutkielman valmistumisvuosi:	2013	Sivumäärä: 79

TIIVISTELMÄ:

Opettajatuutorointi on ohjausmuoto, jossa opetushenkilökunnan jäsen ohjaa opiskelijoita joko henkilökohtaisesti tai ryhmissä. Opettajatuutoroinnin avulla pyritään tukemaan opiskelijoiden itseohjautuvuutta sekä heidän sitoutumistaan tiedeyhteisöön. Opettajatuutoroinnin tavoitteena on tehdä opiskelusta mahdollisimman sujuvaa ja auttaa opiskelijaa valmistumaan oman alansa ammattitaitoiseksi asiantuntijaksi tavoiteajassa.

Tutkielman tavoitteena on muodostaa Vaasan yliopiston tietotekniikan oppiaineen opettajatuutoroinnille toimintamalli, joka parhaalla mahdollisella tavalla vastaa sovellusalueen tarpeisiin ja tavoitteisiin. Tutkielmassa tarkastellaan korkeakoulujen ohjaustarpeita sekä yleisesti että erityisesti tietotekniikan alalla, ja näistä tarpeista johdetaan yleiset tavoitteet opettajatuutoroinnille ohjausmuotona.

Yleisiä tavoitteita tarkennetaan erityisesti Vaasan yliopiston tietotekniikan oppiaineeseen soveltuviksi tarkastelemalla opettajatuutoroinnin toimintaympäristöä ja tietotekniikan tutkintojen erityispiirteitä. Lisäksi selvitetään tietotekniikan opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintojen keskeytyksiä. Näitä tietoja täydennetään teemahaastatteluilta, joissa haastatellaan opintoasioiden ja oppiaineen henkilökuntaa sekä opiskelijoita.

Näiden selvitysten perusteella sovelluskohteen opettajatuutoroinnille muodostetaan tavoitteet, ja tavoitteiden pohjalta määritellään tuutorin tehtävät. Lisäksi tarkastellaan opettajatuutorointiin parhaiten soveltuvia ohjausmuotoja sekä tuutorointia opintopolun eri vaiheissa. Sovelluskohteen opettajatuutoroinnille muodostetaan vuosikello ohjaamaan tuutorin työskentelyä.

Tutkielman tulosten perusteella opettajatuutoroinnin keskeisin tavoite sovelluskohteessa on tukea opintojen suunnitelmallista etenemistä ja vähentää keskeytyksiä. Opettajatuutorin päätehtävä on antaa omaan oppiaineeseensa liittyvää ohjausta. Opettajatuutoroinnin toimintamallia tulee jatkossa kehittää toiminnasta saatujen kokemusten sekä opettajatuutoroinnin mittareiden tulosten perusteella.

AVAINSANAT: opettajatuutorointi, tietotekniikka, korkeakouluopiskelu, ohjaus

UNIVERSITY OF VAASA**Faculty of technology****Author:**

Laura Lappalainen

Topic of the Master's Thesis:Opettajatuutoroinnin toimintamallin kehittäminen tietotekniikan oppiaineeseen
Vaasan yliopistossa**Instructor:**

Anja Joursanta

Degree:Master of Science in Economics and
Business Administration**Major subject:**

Computer Science

Degree Programme:Multimedia Systems and Technical
Communication**Year of Entering the University:**

2008

Year of Completing the Master's Thesis: 2013**Pages:** 79

ABSTRACT:

In this thesis tutoring is defined as a counseling method where a member of the teaching staff guides students. Tutor works to support students' self-guidance and their commitment to the university and to the chosen field of study. The aim of tutoring is to make studying as fluent as possible. The main task for the tutor is to help students to graduate on time and guide them to become professionals of the chosen field of study.

The objective of this thesis is to create a model for tutoring in the subject of computer science at the University of Vaasa. This model should be suitable for the needs and objectives of the application area. The needs for tutoring are discussed both in higher education in general and also especially in the field of computer science. The general objectives for tutoring are derived from these needs.

These general objectives are further developed by studying the application area. Both degree structures and statistics about the progression of studies as well as suspensions are investigated. This information is complemented by the results of theme interviews with students and the staff of Academic Affairs Office and the Department of Computer Science at the University of Vaasa.

Objectives for tutoring in the application area are derived based on the research and a set of tasks for the tutor is defined based on the objectives. Suitable forms for counseling are discussed as well as tutoring in the different phases of the study path. A year plan is created to help the tutor's work.

According to the results of this study, the main objective for tutoring in the application area is to support students to study according to their plans and to avoid suspension of studies. The tutor's main task is to give guidance related to the tutor's own subject. Tutoring should be developed further based on the experiences gained.

KEYWORDS: Tutoring, Computer Science, Higher Education, Counseling

1. JOHDANTO

Yliopistojen ohjauspalveluiden kehittämiseksi aiheuttaa paineita opiskelijamäärien kasvu, vaatimukset opintoaikojen lyhentymisestä sekä opiskelijamassojen heterogeenisyys. Muun muassa yliopistojen uusi rahoitusmalli sekä opintoaikojen rajaukset ohjaavat siihen, että opiskelijoiden opintojen pitäisi valmistua tavoiteajassa. Opintoaikojen lyhentäminen on haasteellista erityisesti tekniikan alalla, jossa pitkät valmistumisajat ovat tyypillisiä. Opettajatuutorointi on koettu korkeakouluissa yhtenä keinona vastata ohjauspalveluihin kohdistuviin haasteisiin.

Opettajatuutorointi on ohjausmuoto, jossa opetushenkilökunnan jäsen tukee opiskelijaa tiedeyhteisöön sopeutumisessa ja korkeakouluopiskelun vaatiman itseohjautuvuuden saavuttamisessa. Opettajatuutorointi on käytössä monissa teknistieteellisen alan tutkintoja tarjoavissa yliopistoissa, mutta Vaasan yliopistossa opettajatuutorointia ei järjestelmällisesti hyödynnetä. Vaasan yliopiston tietotekniikan oppiaineessa opettajatuutorointi on ollut käytössä muutamaan otteeseen oppiaineen historian aikana, mutta tällä hetkellä toiminnalle ei ole olemassa selkeää toimintamallia. Tämän tutkielman tavoitteena on muodostaa tietotekniikan oppiaineen opettajatuutoroinnille toimintamalli, joka parhaalla mahdollisella tavalla vastaa sovellusalueen tarpeisiin ja tavoitteisiin.

Opettajatuutorointiin on kehitetty toimintamalleja sekä toiminnan käyttöönottoa varten että jo olemassa olevan toiminnan kehittämiseksi useissa korkeakouluissa. Esimerkiksi Lapin yliopistossa on panostettu opettajatuutoroinnin kehittämiseen. Opiskelijoiden kokemuksia opettajatuutoroinnista on kuvattu lukuisissa opintojen etenemistä ja opiskelijoiden ohjausta käsittelevissä tutkimuksissa. Tässä tutkielmassa tarkastellaan näistä tutkimuksista erityisesti tekniikan alaan liittyviä selvityksiä.

Tutkielman tutkimuskysymys on kaksivaiheinen. Ensin selvitetään millaisia tarpeita ja tavoitteita opettajatuutoroinnille on. Tätä varten tarkastellaan sekä aiheeseen liittyviä tutkimuksia että sovelluskohteen tilannetta. Sovelluskohteen osalta opettajatuutoroinnin tarve selvitetään tarkastelemalla sekä tuutoroinnin toimintaympäristöä että opintojen etenemistä ja keskeyttämiä sovelluskohteessa. Lisäksi sovelluskohteen tarpeita ja tavoitteita opettajatuutoroinnille selvitetään haastatteleamalla tuutoroinnin sidosryhmiä. Tämän jälkeen tarkastellaan millainen opettajatuutoroinnin toimintamalli parhaiten vastaa sovelluskohteen tarpeita ja tavoitteita. Tämä toteutetaan muodostamalla opettajatuutoroinnin

toroinnin tehtävät sovelluskohteen tarpeiden perusteella muodostettujen opettajatuutoroinnin tavoitteiden pohjalta.

Tutkielman tutkimusstrateginen lähestymistapa tutkittavaan asiaan on toimintatutkimus, sillä tutkielman tavoitteena on muuttaa toimintaa, jossa tutkimuksen tekijä on aktiivisesti osallisena. Tutkimusmenetelminä käytetään tilastollista analyysiä sekä teemahaastatteluja. Tutkimus on tilastotietojen analysoinnin osalta määrällistä ja haastatteluiden tulosten analysoinnin osalta laadullista.

Tutkielman neljä ensimmäistä lukua kuvaavat tarvittavia taustatietoja opettajatuutoroinnin toimintamallin kehittämiseen sovelluskohteessa. Luvussa 2 tarkastellaan opettajatuutoroinnin tarvetta sekä korkeakouluissa yleisesti että erityisesti tietotekniikan oppiaineessa pohjautuen aiheesta tehtyihin tutkimuksiin. Näiden tarpeiden pohjalta muodostetaan yleiset tavoitteet opettajatuutoroinnille. Luvussa 3 esitellään opettajatuutorointi ohjauksena. Opettajatuutorointiin liittyvän kirjallisuuden perusteella pyritään muodostamaan käsitys opettajatuutorin tyypillisistä tehtävistä, tuutoroinnin ohjausmuodoista sekä tuutoroinnin toimenpiteiden ajoittumisesta opintopolun eri vaiheisiin. Lisäksi luvussa 3 tarkastellaan opettajatuutorointia muissa teknillistieteellisiä tutkintoja tarjoavissa yliopistoissa.

Luvussa 4 kuvataan sovelluskohdetta ja pyritään muodostamaan käsitys erityisesti sovelluskohteen tarpeista opettajatuutoroinnille. Ensin esitellään opettajatuutoroinnin toimintaympäristö eli Vaasan yliopisto, Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta sekä erityisesti tietotekniikan oppiaine. Tämän jälkeen tarkastellaan Vaasan yliopiston tietotekniikan opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintojen keskeyttämistä. Näiden tarkasteluiden perusteella muodostetaan käsitys sovelluskohteen tarpeista opettajatuutoroinnille. Luvun 4 selvitystä täydentää sidosryhmien teemahaastatteluiden tulokset, joita kuvataan luvussa 5. Sidosryhmien tarpeita ja tavoitteita opettajatuutoroinnille selvitetään haastatteleamalla opintoasioiden ja tietotekniikan oppiaineen henkilökuntaa sekä opiskelijoita.

Varsinainen toimintamalli on kuvattu luvussa 6. Sovelluskohteen opettajatuutoroinnille muodostetaan ensin tavoitteet ja näiden tavoitteiden perusteella määritellään tuutorin tehtävät. Lisäksi tarkastellaan erilaisia ohjausmuotoja, joita opettajatuutori voi hyödyntää sovelluskohteessa. Tuutorin tehtäviä tarkastellaan myös suhteessa opiskelijan opintopolkuun ja lopuksi muodostetaan tuutoroinnin vuosikello opettajatuutorin toiminnan tueksi. Tutkielman viimeisessä luvussa on esitetty tutkielmaan liittyvät johtopäätökset.

2. OPETTAJATUUTOROINNIN TARVE JA TAVOITTEET

Toimintaympäristön muutoksesta johtuvaan ohjaustarpeeseen vastaaminen on ajankohdainen aihe korkeakouluissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2011b: 8, 15, 26) asettaman elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmän mukaan korkeakoulujen ohjauspalvelut vaativat kehittämistä muun muassa aiempaa heterogeenisempien opiskelijamassojen, kasvavien opiskelijamäärien sekä opintoaikojen lyhentämisen tavoitteen takia. Opettajuutorointi on yksi ohjauspalvelu, joilla näiden tekijöiden aiheuttamiin haasteisiin voidaan vastata.

Valtakunnallisesti yksi keskeisimmistä yliopistojen haasteista on tällä hetkellä opintoaikojen pitäminen suunnitellun mittaisina. Se on myös yksi Vaasan yliopiston teknillisen tiedekunnan haasteista. Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta on muun muassa opiskelijoiden työllistymisen osalta vertailussa muihin teknillistieteellisiin yliopistoyksiköihin huippuluokkaa, kuten ilmenee Talouselämän vuonna 2012 tekemästä Korkeakouluselvityksestä. Mutta esimerkiksi opintojen sujuvuuden¹ osalta Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta sijoittui valtakunnallisessa vertailussa viimeiselle sijalle. Opetuksen tehokkuuden² osalta tiedekunta sijoittui keskinkertaisella arvosanalla vertailun keskivaiheille. (Talouselämä 2012: 36–37.)

Opintojen etenemisen ja opiskelijoiden valmistumisen tukeminen ovat siis asioita, joihin tulee jatkossa kiinnittää huomiota. Näiden tekijöiden tukemiseksi on hyvä tarkastella niitä tekijöitä, jotka hidastavat opintoja ja mahdollisesti johtavat myös keskeytyksiin. Luvussa 2.1. lähestytään ongelmaa käsittelemällä ensin opintoaikojen lyhentämiseen kohdistuvia paineita ja sen jälkeen esittelemällä opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä. Luvussa 2.2. käsitellään opettajatuutoroinnin tarvetta ja tavoitteita erityisesti tietotekniikan alalla. Tietotekniikan alan erityispiirteitä ovat muun muassa se, että tietotekniikka on sekä tieteenalana että ammattialana opiskelijoille usein ennestään yllättävän tuntematon sekä se, että useat opiskelijat työskentelevät opintojen ohella. Luvussa 2.3

¹ Opintojen sujuvuutta mitattiin selvityksessä kahdella mittarilla, joilla molemmilla oli yhtä suuri painoarvo. Nämä mittarit olivat 45 opintopistettä lukuvuonna 2011–2012 suorittaneiden perustutkinto-opiskelijoiden määrä sekä seitsemän vuoden sisään opintojen aloituksesta tutkintonsa valmiiksi saaneiden määrä.

² Opetuksen tehokkuutta mitattiin myös kahdella saman painoarvon saaneella mittarilla. Mittarit olivat ylempien korkeakoulututkintojen määrä suhteessa opetus- ja tutkimushenkilökunnan henkilötyövuosiin sekä tohtorintutkintojen suhde professorien henkilötyövuosiin.

on esitetty yhteenveto käsiteltyjen tekijöiden perusteella muodostetuista opettajatuutorinnin tavoitteista.

2.1. Opintojen hidas eteneminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut tiettyjä rajoitteita sekä opiskelijoiden opiskeluajan että yliopistojen rahoituksen osalta niin, että opiskeluajat eivät venyisi suunniteltua pitemmiksi. Vuonna 2005 tapahtunut rakennemuutos kaksiportaiseen tutkintoon pyrki vähentämään opintojen keskeytyksiä ja myös yliopistojen uusi rahoitusmalli kannustaa yliopistoja tuottamaan tutkintoja eli siis vähentämään sisään otettujen opiskelijoiden keskeyttämiä. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin opintoaikojen lyhentämiseen kohdistuvia paineita sekä esitellään eri tutkimusten tuloksia opintojen hidastuneen etenemisen syistä.

2.1.1. Opintoaikojen lyhentämispaine

Opiskelijatutkimus 2010 – työryhmän tekemän tutkimuksen perusteella miltei puolet yliopisto-opiskelijoista koki edenneensä opinnoissaan tavoitettaan hitaammin. Toisaalta opintojen pitkä kesto ei itsessään ole ongelma opiskelijoille, jos opinnot etenevät kuitenkin heidän tavoitteidensa mukaan. Työ- ja elinkeinoministeriön tekemän tutkimuksen mukaan opiskelijat eivät kokeneet opintojensa pitkittymistä negatiivisena tulevan työuran tai elämäkokonaisuutensa osalta, vaan päinvastoin erityisesti elämäkokonaisuuden osalta opiskelijat kokivat opintojensa pitkittymisen joko merkityksettömänä tai myönteisenä asiana. (Aho, Hynninen, Ruoholinna & Vanttaja 2010: 21; Saarenmaa, Saari & Virtanen 2010: 51.)

Korkeakouluihin kohdistuvan opintoaikojen lyhentämispaineen taustalla on muun muassa se, että opintojen aikaisempi aloittaminen ja opintoaikojen lyhentäminen on nähty ratkaisuna työikäisen väestön määrän pienenemiseen sekä samanaikaiseen eläkeikäisen väestön määrän kasvuun (Opetusministeriö 2010: 13). Se, onko olemassa todellinen tarve opintoaikojen lyhentämiselle, on herättänyt paljon keskustelua (ks. esim. Aho ym. 2010), mutta siitä huolimatta ainakin tällä hetkellä yliopistoja ohjaa opintoaikojen lyhentämiseen sekä opintojen keskeytysten välttämiseen pyrkivät toimet. Näitä toimia ovat muun muassa kaksiportainen tutkinto, opintoaikojen rajausta sekä yliopistoja rahoituksen määräytymiskriteerit.

Kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirryttiin vuonna 2005. Muutoksen tuomien uudistusten tavoitteena oli lyhentää opintoaikoja takaamalla joustava eteneminen opinnoissa. Lisäksi kaksiportaisuuden tavoitteena oli vähentää opintojen keskeyttämistä ja tukea sitä, että opiskelijat saisivat suoritettua vähintään kandidaatintutkinnon. Alemman korkeakoulututkinnon odotettiin takaavan paremmat työllistymismahdollisuudet, kuin opintojen kokonaan keskenjättämisen. Lisäksi alemman tutkinnon suorittaminen mahdollistaa helpomman tavan jatkaa opintoja myöhemmin. Yliopistoja ohjeistettiin tutkintorakenteen muutoksen yhteydessä panostamaan opiskelijoiden ohjaukseen ja neuvontaan, sillä muutos muun muassa lisäsi valinnaisuutta tutkinnoissa. (Opetusministeriö 2002: 5–6.)

Tutkintorakenteen uudistuksen myötä tuli voimaan opintoaikojen rajausta. Rajauksen mukaan opiskelijan tulee suorittaa alempi ja ylempi korkeakoulututkinto yhteensä korkeintaan seitsemässä vuodessa (Laki yliopistolain muuttamisesta 556/2005). Kotatietokannasta saatavien tilastojen perusteella Vaasan yliopiston teknillisessä tiedekunnassa tutkintojen keskimääräinen suoritus aika on vuosina 2004–2009 opintonsa aloittaneiden osalta pysynyt rajauksen sisällä, mutta keskimääräiset suoritusajat ovat huomattavasti kasvaneet 5,5 vuodesta seitsemään vuoteen tarkasteltavan ajanjakson aikana (ks. liite 1).

Samansuuntaisia tuloksia on nähtävissä valtakunnallisessa teknillistieteellisen alan opiskelijoiden opintojen etenemisestä tehdyssä tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan noin puolella tekniikan opiskelijoista ei opintojen edistymisvauhti ollut riittävä maisteriksi valmistumiseen tavoiteajan sisällä. Tulokset ovat kuitenkin vastaavia kuin kaikkia koulutusaloja tarkasteltaessa. Kaikkia aloja tarkasteltaessa noin puolet opiskelijoista saa tutkintonsa valmiiksi viidessä ja puolessa vuodessa. Yli 60 prosentin läpäisyasteeseen päästään, kun tarkasteluväli kasvatetaan 7,5 vuoteen. Ylen uutisten mukaan vuonna 2012 valmistuneista kolmasosa valmistui viidessä vuodessa ja neljäsosa valmistuneista oli opiskellut yli seitsemän vuotta. (Rantanen & Liski 2009: 45; Opetusministeriö 2010: 28; Tilastokeskus 2010b; Yle uutiset 2013.)

Vuoden 2013 alussa astui voimaan uusi yliopistojen rahoitusmalli. Rahoitusmallilla ohjataan yliopistoja tukemaan opintojen etenemistä sekä opiskelijoiden valmistumista. Uudessa rahoitusmallissa 11 prosenttia yliopiston rahoituksesta perustuu yli 55 opinto-

pistettä vuodessa suorittaneiden opiskelijoiden määrään³. Aiemmassa rahoitusmallissa seurattiin yli 45 opintopistettä suorittaneiden määrää, mutta pisterajaa kasvatettiin, jotta yliopistot kiinnittäisivät enemmän huomiota sekä tutkintojen mitoituksiin että opiskelijoiden sitouttamiseen. Yhdeksän prosenttia rahoituksesta muodostuu suoritetuista alemmista korkeakoulututkinnoista ja 15 prosenttia suoritetuista ylemmistä korkeakoulututkinnoista. Painotus ylempien tutkintojen osalle pyrkii ohjaamaan yliopistoja siihen, että ne pyrkisivät edelleen tuottamaan ensisijaisesti ylempiä korkeakoulututkintoja. Alemmat korkeakoulututkinnot on kuitenkin myös huomioitu siitä syystä, että alkuvaiheen ohjaus- ja opintoprosesseja halutaan tukea. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011c: 34, 36–37.)

2.1.2. Opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä

Opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä on tutkittu useaan otteeseen sekä yleisesti että eri koulutusaloja koskien. Opintoja hidastavat tekijät liittyvät useisiin tahoihin ja hidastumiselle on yleensä useita yhtäaikaista syitä. Rantanen ja Liski (2009: 85) ovat luokitelleet opintojen etenemiseen vaikuttavia tekijöitä. Heidän mukaansa syyt liittyvät yleensä opiskelijaan, opiskeluympäristöön, opiskelijan taustaan, yhteiskunnallisiin tekijöihin tai yliopiston sisäisiin tekijöihin, kuten opetuksen järjestämiseen, ohjaus- ja opiskeluprosesseihin sekä tutkinnon rakenteeseen.

Teknillistieteellisen alan opiskelijoiden opintojen etenemisestä tehdyssä selvityksessä kysyttiin opiskelijoilta opintoja hidastavia tekijöitä ensimmäisen ja kolmannen opiskeluvuoden jälkeen. Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta oli yksi tutkimuksen kohdeyksiköistä. Ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen opintoja hidastivat eniten epämotivoivilta tuntuvat kurssit, ajankäytön vaikeudet, motivaation puute sekä opetusmenetelmät. Kolmannen vuoden jälkeen opintoja hidastivat epämotivoivilta tuntuvat kurssit ja huonot opetusjärjestelyt, kuten päällekkäiset kurssit, luentoajankohdat sekä huonot tenttimahdollisuudet. Kolmannen vuoden jälkeen yli puolet vastaajista koki ajankäytön vaikeudet, motivaation puutteen sekä opetusmenetelmät opintoja hidastavina. Verratessa ensimmäisen ja kolmannen vuoden jälkeisiä tuloksia huomataan, että opintojen edetessä opiskelijoiden motivaatio oli heikentynyt ja ajankäytön hallinta koettiin vaikeammaksi. Pääasiassa sekä alku- että keskivaiheessa opintojen etenemistä hidastavat tekijät olivat

³ Vuonna 2015 opintojen etenemisen painotus muuttuu hieman, sillä vuodesta 2015 lähtien kolme prosenttiyksikköä tästä 11 prosentin osuudesta tulee perustumaan YOPALA – palautejärjestelmään annetuista opiskelijapalautteista.

kuitenkin samoja, mutta hieman eri järjestyksessä. Rantanen ja Liski toteavat tutkimuksessa esiinnousseiden syiden olevan jopa yllättäenkin sellaisia, joihin yliopistoilla on mahdollista vaikuttaa. (Rantanen & Liski 2009: 49, 81–82.)

Valtti-projektin selvityksessä ”Viivästynyt? Minäkö?” tarkasteltiin sekä ammattikorkeakoulu- että yliopisto-opiskelijoiden opintojen viivästymisen syitä. Vaasan yliopisto oli tutkimuksessa mukana. Selvityksen mukaan viisi yleisintä syytä opintojen viivästymiselle olivat työssäkäynti, opiskelumotivaation puute, ongelmat henkisessä hyvinvoinnissa, perhe-elämään ja ihmissuhteisiin liittyvät asiat, kuten sairastumiset ja vanhempainvapaa, sekä laiskuus. Laiskuuteen liittyviä tekijöitä olivat vaikeudet opintomateriaalien hankkimisessa, opettajien asenteet sekä opetusmenetelmät. (Liimatainen, Kaisto, Karhu, Martikkala, Andersen, Aikkola, Anttila, Keskinarkaus & Saari 2010: 11–12.) Saarenmaa, Saari ja Virtanen (2010: 51, 53) kysyivät ”Opiskelijatutkimus 2010” – selvityksessä opiskelijoilta millaiset syyt erityisesti henkisen hyvinvoinnin osalta hidastivat opintojen etenemistä. Tutkimuksen perusteella terveydellisistä syistä yliopisto-opiskelijoiden opintoja pitkittää eniten stressi. Seuraavaksi suurimpia ongelmia olivat keskittymisvaikeudet ja jännittäminen. Myös heidän tutkimuksessaan opintoja hidastivat yleisesti eniten työssäkäynti sekä motivaation puute.

Valtti –projektin tutkimuksessa erityisesti yliopisto-opiskelijoiden opintoja viivästytti edellä mainittujen lisäksi ohjauksen puute, opinnäytetyön viivästymisen sekä mielenkiintoisesti myös se, että opiskelijat eivät kokeneet valmistumisella olevan kiirettä (Liimatainen ym. 2010: 11–12). Joursanta (2005: 165) on selvittänyt erityisesti Vaasan yliopistossa kauppatieteellistä tutkintoa tietotekniikan pääaineessa opiskelevien kokemia opintojen etenemisen esteitä. Joursannan tutkimuksessa opintojen alkuvaiheessa olevat kokivat opiskeluiden etenemisen esteeksi erityisesti työssäkäynnin, ja sen jälkeen tutkinnon rakenteen sekä motivaation puutteen. Kauemmin opiskelleilla opintojen etenemistä esti eniten motivaation puute, ja vasta sen jälkeen työssäkäynti sekä tutkinnon rakenne.

Tarkasteltaessa näiden tutkimusten tuloksia, on hyvä huomioida, että suurin osa tutkimuksista on kyselytutkimuksia, joiden tulokset perustuvat kyselyihin vastanneiden mielipiteisiin. Mielenkiintoinen huomio aiheesta on esimerkiksi ”Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittäminen tulevaisuudessa” – hankkeen selvityksessä, jossa tutkittiin Helsingin Sanomissa vuosina 1990–2010 julkaistuissa artikkeleissa mainittuja syitä opintojen pitkittymiselle. Hankkeen työryhmä jaotteli mielipiteet opiskelijoiden ja

yliopiston edustajien välillä ja huomasi, että eri tahot kokivat syiden löytyvän tyypillisesti muualta kuin itsestään. Jaottelun tuloksen perusteella opiskelijat kokivat opintojen pitkittymisen johtuvan useimmiten yliopiston toiminnasta, kuten esimerkiksi käytännön ongelmista opintojen ja päättötöiden ohjauksessa. Yliopiston edustajat taas kokivat opintojen pitkittymisen johtuvan opiskelijoiden puutteellisista valmiuksista sekä tutkin-tojen rakenteellisista tekijöistä. (Aho ym. 2010: 87.)

2.2. Erityisesti tietotekniikan alalla ilmeneviä vaikeuksia

Edellä käsiteltiin sekä kaikille koulutusaloille että erityisesti tekniikan alalle tyypillisiä opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä. Näistä tekijöistä ovat erityisesti opinto- ja ammattialan vieraus opintojen alkuvaiheessa sekä työskentely opintojen ohella sellaisia, jotka tulee ottaa huomioon tietotekniikan alan ohjaustoimissa. Seuraavassa on käsitelty näitä tekijöitä ja niiden vaikutuksia opiskeluun sekä sitä, miten opettajatuutoroinnissa tulisi lähestyä näiden tekijöiden aiheuttamia vaikeuksia.

2.2.1. Ammattialan ja tiedeyhteisön vieraus

Joursanta (2005: 152, 176–178, 180) luonnehti tutkimuksessaan tyypillistä Vaasan yliopistoon tietotekniikan pääaineeseen kauppatieteelliseen tutkintoa suorittamaan hakeutunutta opiskelijaa. Tyypillinen opintonsa aloittava opiskelija oli kiinnostunut alasta ja piti sitä arvostettuna. Opiskelija suhtautui luottavaisesti tulevaisuuteen ja uskoi työllistyvänsä sekä saavuttavansa hyvän palkkatason valmistumisen jälkeen. Tarkempaa tuntemusta alasta ja sen työtehtävistä hänellä ei kuitenkaan ollut.

Vastaavanlaisia huomioita ovat tehneet Vesisenaho ja hänen kollegansa selvityksessään suomalaisista tietotekniikan opiskelijoista. Heidän mukaansa tietotekniikan opiskelijat ovat usein epävarmoja siitä, ovatko he valinneet oikean alan. Myös Joursannan tutkimuksessa opiskelijat olivat opiskeluiden aloituksen jälkeen sitä mieltä, että olisivat voineet valita myös jonkin toisen alan, vaikka he olivat pääasiassa kuitenkin tyytyväisiä alavalintaansa. (Joursanta 2005: 153; Vesisenaho, Puhakka, Silvonen, Sutinen, Vanhalakka-Ruoho & Voutilainen 2009: 1.)

Se, että opiskelija ei koe löytäneensä omaa alaansa, vaikuttaa negatiivisesti opiskelumotiivaatioon. Yhteys ilmenee muun muassa ”Opintoprosessien seuraaminen, arviointi ja

kehittäminen” – hankkeen tekemässä selvityksessä teknillistieteellisen alan opiskelijoiden kokemuksista opiskelustaan. Huono opiskelumotivaatio oli yhteydessä siihen, että opiskelija ei ollut löytänyt omaa opintoalaansa sekä siihen, että hän ei kokenut myönteisenä opintojen sisältöä eikä omaa opintomenestystään. (Sammalisto 2009: 73.) Tietotekniikan alalla opiskelijoiden motivaatiotasoon vaikuttaa myös se, että koska kilpailua alan opiskelupaikoista on aikaisempaa vähemmän, eivät opiskelijoiksi välttämättä valikoidu alun perinkään joukon motivoituneimmat. Tällöin ohjausta tarvitaan enemmän, sillä opiskelijat ovat herkempiä keskeyttämään opinnot ja haluttomampia etsimään itse tietoa. (Vesisenaho ym. 2009: 1–2.)

Se, että opiskelijoille ei ole tietoa alan työtehtävistä, johtaa myös siihen, että heillä ei ole tarkkaa käsitystä siitä, millaisia taitoja tietotekniikan alalla opiskelu vaatii. Esimerkiksi matematiikan ja ongelmaratkaisukyvyyn hallitsemisen tärkeys voi tulla opiskelijoille yllätyksensä. Tietotekniikan opiskeluun kuuluu myös tyypillisesti ryhmätyöskentelyä, joka voi olla alkuun vaikeaa. Ryhmätyökykyjen lisäksi tietotekniset projektit vaativat sitä, että opiskelija malttaa suunnitella toimensa ennen niiden toteutusta. Alkuvaiheessa opiskelijat usein kiirehtivät esimerkiksi ohjelmoinnin harjoituksissa suunnittelun sijaan suoraan kirjoittamaan ohjelmakoodia, mikä voi johtaa epäonnistumiseen tehtävässä. Suunnittelu on tärkeää myös työvälineiden takia. Tietotekniikan opiskeluun liittyy usein tietokoneiden ja ohjelmien käyttö, joiden saatavuuden mukaan opiskelijoiden pitää suunnitella työskentelynsä. (Beauboef & Mason 2005: 103–105; Carter 2006: 27.)

Teknillistieteellisellä alalla opiskelijoilla voi olla ongelmallista samaistua tieteelliseen ympäristöön. He eivät koe pystyvänsä kehittymään huippututkijoiksi ja siksi alan opiskelu voi tuntua vieraalta. (Vesisenaho ym. 2009: 1–2.) Kähkösen (2005: 73, 142) tutkimuksessa tiedeyhteisöön sitoutumisesta opiskelijoiden kokemus tiedeyhteisöön kuulumisesta riippui henkilökunnan suhtautumisesta opiskelijoihin. Selvityksen mukaan opiskelijoiden tutustuttaminen henkilökuntaan edistää heidän kokemustaan tiedeyhteisön jäsenyydestä ja yhteisöllisyydestä.

Teknillistieteellisen alan opiskelijat ovat yleensä suhtautuneet työllistymiseensä myönteisesti. Esimerkiksi Saarenmaan, Saaren ja Virtasen (2010: 55) selvityksessä suurin osa opiskelijoista uskoi saavansa töitä kolmen vuoden sisällä valmistumisesta. Työllistymiseen vuoden sisään valmistumisesta uskoi 66 prosenttia vastanneista. Vaasan yliopiston teknillistieteellisen alan opiskelijat tyypillisesti työllistyvätkin hyvin valmistumisen jälkeen (ks. Talouselämä 2012). Tietotekniikan alalla opiskelijoiden työelämään orien-

toituminen on kuitenkin haasteellista, sillä teknologian jatkuva kehittyminen ja työelämän nopeat muutokset aiheuttavat opiskelijoissa epävarmuutta. Nämä jatkuvat muutokset aiheuttavat myös sen, että opintojen sisältöjen ei aina koeta vastaavan työelämän ajankohtaisia tarpeita. (Vesisenaho ym. 2009: 1, 5.)

Yhteenvedona voidaan todeta, että tietotekniikan alalla monet opiskelun ongelmat johtuvat siitä, että aloittava opiskelija ei tunne tarkasti opiskeltavaa alaa eikä sen työtehtäviä. Opettajatuutoroinnin avulla voitaisiin tukea opiskelijaa muodostamaan selkeämpi kuva ammattialasta heti opiskeluiden alkuvaiheessa. Opiskeluiden edetessä voitaisiin pienentää kuilua opiskeluiden ja työelämän välillä tarjoamalla mahdollisuuksia tutustua alan yrityksiin ja työtehtäviin. Opettajatuutoroinnin avulla voidaan myös tuoda henkilökunta ja opiskelijat lähemmäs toisiaan, mikä tukisi Kähkösen tutkimustulosten perusteella opiskelijoiden tiedeyhteisöön sitoutumista.

2.2.2. Työskentely opintojen ohella

Kaikkien alojen yliopisto-opiskelijoiden työssäkäynti on lisääntynyt 2000-luvun alkupuolella. Vuonna 2003 opiskeluiden ohella työskenteli 55,7 prosenttia opiskelijoista, mutta jo vuodesta 2006 lähtien työskentelevien opiskelijoiden määrä on vaihdellut 60 prosentin molemmin puolin. Tilastokeskuksen tuorein tilasto on vuodelta 2010, jolloin työssäkäyvien opiskelijoiden määrä oli 61 prosenttia. Opintojen ohella työskentely on yleistä erityisesti tietotekniikan alalla. Lisäksi osasta muita aloja poiketen tietotekniikkaa opiskelevat tekevät usein opintojen ohella oman alansa töitä. (Joursranta 2005: 168; Vesisenaho ym. 2009: 1, 5; Tilastokeskus 2010c.)

Työssäkäynti on useiden tutkimusten mukaan yksi pääsyyistä opintojen viivästymiselle (ks. alaluku 3.1.2). Esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön tekemän selvityksen mukaan noin viidesosa työssäkäyvistä opiskelijoista oli osittain tai täysin sitä mieltä, että työssäkäynti oli viivästyttänyt opintoja yli vuodella. Opinnoissaan viivästyneiden opiskelijoista kolme neljäsosaa nimesi työssäkäynnin yleisimmäksi syyksi opintojen hitaalle etenemiselle. Työssäkäynti oli kuitenkin harvalla ainoa syy opintojen viivästymiselle. Tutkimuksessa ilmenneitä muita yleisiä syitä työssäkäynnin lisäksi olivat riittämätön opinto-ohjaus, perhe-elämään liittyvät asiat, taloudelliset ongelmat sekä motivaatio-ongelmat. (Aho, Hynninen, Karhunen & Vanttaja 2012: 10, 15, 18.)

Valtti –projektin selvityksen mukaan työssäkäynti opiskeluaikana vähensi yliopistossa viihtymistä sekä yhteenkuuluvaisuuden tunnetta muiden opiskelijoiden kanssa. Työssäkäynti aiheuttaa myös ongelmia ajankäytön osalta, sillä paljon työssäkäyvillä opiskelijoilla ei ole tarpeeksi aikaa käyttää opiskeluun. Tietotekniikan alalla riskinä on lisäksi se, että koska opiskelijat työskentelevät oman alan tehtävissä, saattaa heidän kiinnostuksensa alaa kohtaan kanavoitua opiskeluiden sijaan työhön ja opiskelut voivat jäädä jopa kokonaan. (Vesisenaho ym. 2009: 1, 5; Liimatainen ym. 2010: 22; Saarenmaa ym. 2010: 48.)

Toisaalta työskentelystä opintoaikana voi olla hyötyä sekä opiskeluiden osalta että valmistumisen jälkeisentyöllistymisen kannalta. Työssäkäynti voi motivoida opiskeluun osoittamalla mitä taitoja opiskelija tarvitsee työelämässä. Työ- ja elinkeinoministeriön tekemän selvityksen mukaan opintojen ohella työskentely helpotti työelämään siirtymistä ja nopeutti työnsaantia valmistumisen jälkeen. Selvityksen mukaan opintojen ohella työskennelleet olivat muun muassa vähemmän aikaa työttöminä valmistumisen jälkeen kuin ne, jotka eivät olleet työskennelleet opintojen ohella. Kaikista vähiten aikaa työttöminä olivat ne opiskelijat, jotka olivat samanaikaisesti työskennelleet sekä opiskelleet tehokkaasti. (Aho ym. 2012: 36–37, 102–104.)

Työssäkäyntiin opiskeluiden ohella ei tulisi siis suhtautua lähtökohtaisesti negatiivisesti, vaan miettiä miten opiskelijan tosiasiallisen opiskeluun käyttämän ajan saisi käytettyä mahdollisimman tehokkaasti. Muodostettaessa opettajatuutoroinnin tavoitteita, voitaisiin nostaa yhdeksi tavoitteeksi työssäkäyvien opiskelijoiden opintojen etenemisen tukeminen.

2.3. Yhteenveto opettajatuutoroinnin tavoitteista

Edellä käsiteltiin opinnoissa ilmeneviä ongelmia sekä yleisesti, että erityisesti tietotekniikan alalla. Osa opiskelijoiden ongelmista on sellaisia, joihin yliopisto ja sen ohjaustoimet eivät voi vaikuttaa, mutta selvityksessä ilmeni myös monia sellaisia tekijöitä, joihin pystytään vaikuttamaan ohjaustoimenpiteillä, kuten muun muassa Rantanen ja Liski totesivat. Voidaan siis todeta, että opettajatuutorointi sekä yleisesti että sovelluskohteessa on tarpeellista toimintaa, jos sen avulla pystytään vähentämään näiden ongelmien vaikutusta opiskeluun.

Opettajatuutoroinnin tarvetta erityisesti tässä sovelluskohteessa perustelee myös Joursrannan tekemä kysely tietotekniikkaa Vaasan yliopistossa opiskeleville. Joursrannan (2005: 173) selvityksessä jopa puolet kyselyyn vastanneista kauppatieteellistä tutkintoa tietotekniikan pääaineessa suorittavista opiskelijoista kaipasi henkilökohtaista ohjaajaa oppiaineeseen. Erityisesti tarve tuli ilmi opintojen alussa ja loppuvaiheessa olevien osalta. Joursrannan mukaan opettajatuutorointi täydentäisi sovelluskohteessa opintohallinnon ohjausta tarjoamalla erityisesti oppiainekohtaista ohjausta.

Opintoaikojen lyhentämiseen kohdistuviin paineisiin vastaamista varten yliopistojen tulee ohjaustoimenpiteillään vaikuttaa niihin tekijöihin, jotka hidastavat opintojen etenemistä. Tällaisia tekijöitä olivat muun muassa motivaatio-ongelmat, ajankäytön vaikeudet, opetusjärjestelyt, tutkinnon rakenne, terveydelliset ongelmat, henkilökohtaiseen elämään liittyvät asiat, ohjauksen puute sekä opinnäytetyö. Lisäksi yksittäisissä tutkimuksissa nousivat esiin myös laiskuus ja oma valinta opiskella hitaasti.

Työssäkäynti oli myös yksi usein ilmenevä tekijä, joka hidasti opintojen etenemistä. Työssäkäynti opintojen ohella tunnistettiin myös yhdeksi tietotekniikan alan erityispiirteeksi, johon tulisi kiinnittää huomiota. Lisäksi alan erityispiirteitä olivat opiskelijoiden ongelmat opiskelumotivaation ja opiskelutaitojen osalta, vaikeudet tiedeyhteisöön sitoutumisessa sekä ammattialan vieraus erityisesti opintojen alkuvaiheessa.

Opettajatuutoroinnin päätavoitteeksi muodostuisi tämän selvityksen perusteella opintojen suunnitelmallisen etenemisen tukeminen. Tästä päätavoitteesta voidaan johtaa sekä opintopolun eri vaiheisiin että koko opiskeluajalle kohdistuvia tavoitteita toiminnalle. Opintojen alkuvaiheessa tuutoroinnin tavoitteena on taata opiskeluiden sujuva aloitus muun muassa tukemalla opintojen suunnittelua sekä tarjoamalla tietoa ammattialasta. Opintojen edetessä opettajatuutoroinnin tavoitteena on tukea opiskelijan itseohjautuvuutta ja tutustuttaa opiskelija tarkemmin opiskeltavan alan työelämään. Opintojen loppuvaiheessa tuutoroinnin tavoitteena on tukea työssäkäyviä opiskelijoita etenemään opinnoissaan sekä auttaa opiskelijaa orientoitumaan valmistumisen jälkeiseen elämään.

Koko opintojen ajan opettajatuutorin tavoitteena on tukea opiskelumotivaation ylläpitämistä sekä sen parantumista. Lisäksi tuutoroinnin tavoitteena on ohjata opiskelijoita järkevään ajankäyttöön, joka ottaisi huomioon sekä opiskelun vaatimukset että heidän henkilökohtaisen elämänsä. Opettajatuutoroinnin tavoitteena on myös luoda sovellusalueelle sellainen toimintakulttuuri, jossa opiskelijat uskaltavat lähestyä opetushenkilö-

kuntaa, sekä jossa opiskelijat kokevat opiskelemaansa alaansa arvostettavan ja opiskelun tuloksia pidettävän merkityksellisinä.

Näitä tavoitteita voidaan vielä täydentää Olkkosen ja Vanhalan (2001: 4) määrittelemien tavoitteiden perusteella. He ovat jaotelleet opettajatuutoroinnin tavoitteet opiskelijan, opettajan ja yliopiston osalta. Opiskelijan näkökulmasta tuutoroinnin tavoitteena on oppimistapojen kehittäminen, oppimisprosessin tukeminen, oppimistulosten parantaminen, tiedeyhteisöön sitouttaminen sekä opintopolun eri vaiheissa tukeminen. Opettajalle tuutorointi on mahdollisuus kehittää ja arvioida omaa toimintaansa. Yliopiston osalta tuutorointi tukee opetuksen laadullista kehittämistä, opintoaikojen lyhentämistä sekä keskeyttämisten vähentämistä.

3. OPETTAJATUUTOROINTI OHJAUSKEINONA

Opettajatuutorointi on ohjausmenetelmä, jossa opetushenkilökunnan jäsen toimii opiskelijan ohjaajana. Opiskelijoille osoitetaan yleensä opettajatuutori oman oppiaineensa opettajista, tohtorikoulutettavista, lehtoreista tai professoreista. Opiskelija voi ottaa yhteyttä opettajatuutoriin erilaisissa opintoihin ja opiskeluun liittyvissä asioissa. Opettajatuutori pyrkii tukemaan opiskelijan opintojen suunnittelua ja itseohjautuvuutta, ja tätä kautta toiminnalla pyritään muun muassa ehkäisemään opintojen viivästymistä. Kaarina Määttä kiteyttää opettajatuutorin olevan ”motivoija, kannustaja, ohjaaja, tuen-, tiedon- ja neuvonantaja sekä yhteyshenkilö”. Opettajatuutorointi on siis tyypillistä opettajan tekemää ohjaustyötä kokonaisvaltaisempaa, ja keskittyy yksittäisten kurssien sisältöjen käsittelyn sijaan enemmän opiskelijan kannustamiseen ja motivoimiseen. (Hiltunen & Lindholm 2002b: 11; Määttä 2011: 7–8.)

Opettajatuutorointi on laajasti käytössä eri korkeakouluissa, ja sen toimimisesta on saatu positiivisia tuloksia. Esimerkiksi Oulun yliopistossa on koettu opettajatuutoroinnin vähentäneen keskeyttämiä niillä aloilla, joilla on aiemmin ollut paljon keskeyttäjiä. Teknillisessä korkeakoulussa (nyk. Aalto-yliopiston tekniikan alan korkeakoulu) tuutoroinnin huomattiin vaikuttavan myönteisesti erityisesti aiemmin hitaasti opinnoissaan edistyneiden opintojen etenemiseen. Aalto-yliopistossa tuutorointia pidetään hyvänä keinona puuttua ongelmiin mahdollisimman varhain sekä lähentää henkilökuntaa ja opiskelijoita. (Knuuttila & Puntila 2001: 11; Aalto-yliopisto 2012; Oulun yliopisto 2013.)

Opettajatuutoroinnille ei ole olemassa yhtä tiettyä tehtävänkuvausta, vaan tuutorin tehtävät vaihtelevat korkeakoulusta, tiedekunnasta ja oppiaineesta riippuen. Tuutorioppaiden ja tuutoroinnista tehtyjen selvitysten perusteella tuutoroinnille voidaan kuitenkin tunnistaa tietty tehtäväjoukko, josta eri sovelluskohteissa on valittu sopivimmat tehtävät. Luvussa 3.1 on kuvattu tähän joukkoon kuuluvia tehtäviä. Eri vaiheissa opintoja opiskelija tarvitsee erityyppistä tukea, joten on myös mielekästä tarkastella tuutorin tehtäviä opintopolun eri vaiheissa. Luvussa 3.2 on tarkasteltu tuutorin tehtäviä tästä näkökulmasta. Luvussa 3.3 kuvataan tarkemmin tuutoroinnin käytännön toteutusta ja käsitellään tuutoroinnin erilaisia ohjausmuotoja. Viimeisessä luvussa 3.4 selvitetään vertailupohjan saamiseksi tuutoroinnin tilannetta muissa teknillistieteellisiä yliopistollisia tutkintoja myöntävissä yliopistoissa.

3.1. Opettajatuutorin toimenkuva

Opettajatuutoroinnin puitteissa voidaan tehdä hyvin laaja-alaisesti erilaisia tehtäviä niin opintoihin, yliopistoon kuin työelämäänkin liittyen. Näitä tehtäviä yhdistää se, että niiden avulla pyritään saavuttamaan opettajatuutoroinnille määritellyt tavoitteet, joita tyyppillisesti ovat opintojen etenemisen tukeminen ja turhien keskeyttämisten välttäminen (ks. luku 2). Seuraavassa kuvataan tarkemmin opettajatuutorin erilaisia tehtäviä.

Yksi opettajatuutorin päätehtävistä on auttaa opiskelijaa hänen opintojensa suunnittelussa. Opettajatuutorilta opiskelija voi saada opintoihin liittyvää tietoa, kuten esimerkiksi tarkempaa tietoa oppiaineen kurssien sisällöistä. Lisäksi tuutori voi tarjota tietoa opintoihin liittyvistä vaihtoehtoista, kuten esimerkiksi tutkintoon soveltuvista sivuaineista, harjoittelupaikoista tai vaihto-opiskelusta. Tuutorin ei itse tarvitse tietää tarkkoja tietoja käsiteltävistä asioista, vaan tarvittaessa hän ohjaa opiskelijat oikeiden yhteyshenkilöiden luo. Yksittäisiin kursseihin liittyvän ohjauksen sekä valintamahdollisuuksien selvittämisen lisäksi opettajatuutori voi auttaa opiskelijaa hahmottamaan kokonaiskuvan opiskelutavasta tutkinnosta. (Hiltunen & Lindholm 2002a: 24; Määttä 2011: 8.)

Usein opettajatuutori auttaa opiskelijaa myös opiskelu- ja ajanhallintataitojen kehittämisessä (Määttä 2011: 8). Opettajatuutori tuntee opiskeltavan oppiaineen käytännöt ja osaa antaa käytännön neuvoja toimivien opiskelutekniikoiden suhteen. Esimerkiksi tietotekniikan oppiaineessa opettajatuutori voi ohjata opiskelijaa huomioimaan itsenäisen harjoittelun vaatiman ajan. Sen lisäksi, että tuutori antaa yleisiä ohjeita opintoihin liittyen, opiskelija voi siis saada häneltä konkreettisia käytännön neuvoja opintoihin liittyen. Opettajatuutorin kanssa opiskelija voi myös peilata opinnoissa edistymistään ja tarvittaessa saada neuvoja korjaavista toimenpiteistä (Hiltunen & Lindholm 2002a: 25).

Yksi tuutoroinnin haasteellisimmista ja tärkeimmistä tehtävistä on opiskelijan motivoiminen ja kannustaminen. Myönteisen ja kannustavan palautteen avulla tuutori voi tukea opiskelijan motivaation parantumista. Esimerkiksi opiskelijan hyvän opintomenestyksen huomioiminen voi motivoida häntä panostamaan jatkossakin opiskeluihin. Lisäksi jo pelkästään opintojen suunnitteleminen yhdessä voi saada opiskelijan motivoitumaan suunnittelemaan opintojaan tapaamisen jälkeenkin. Onnistuessaan opiskelijoiden kannustamisessa ja huomioonottamisessa tuutori voi luoda koko yhteisöön toisia tukevan ilmapiirin, kuten kävi Kuopion yliopiston (nyk. Itä-Suomen yliopisto) anatomian laitok-

sella opettajatuutoroinnin käyttöönoton jälkeen. (Hiltunen & Lindholm 2002a: 25; Sorvari 2001: 10; Määttä 2011:8, 23.)

Opintojen ohjauksen ohella tuutori tukee opiskelijan tulevaisuuden suunnittelua. Opettajatuutori voi auttaa opiskelijaa tunnistamaan omat tavoitteensa ja ymmärtämään, miten tavoitteet saavutetaan. Hän voi auttaa opiskelijaa hahmottamaan millaisissa tehtävissä opiskelija haluaisi toimia valmistumisen jälkeen ja millaisia opintovalintoja hänen kannattaa tehdä tavoitteensa tukemiseksi. Tuutori voi käytännön tasolla tukea tulevaisuuden suunnittelua järjestämällä yritysvierailuita tai kutsumalla alumneja puhumaan opiskelijoille. Opettajatuutori voi myös tutustuttaa opiskelijat yliopistolla ja oppiaineessa tehtävään tutkimukseen, ja samalla tukea jatko-opiskelusta kiinnostumista. (Hiltunen & Lindholm 2002a: 25; Määttä 2011: 24; Aalto-yliopisto 2012; Oulun yliopisto 2013.)

Yksi opettajatuutorin tehtävistä on toimia yhteyshenkilönä oppiaineen ja opiskelijan välillä. Opettajatuutoroinnin myötä opiskelijalla pitäisi olla vähintään yksi yhteyshenkilö oppiaineessa, johon hän tietää voivansa ottaa yhteyttä, ja jolla on aikaa keskustella opiskelijan opinnoista. Tuutori voi toimia myös oppiaineen tiedottajana opiskelijoille. Opettajatuutori voi välittää viestejä suoraan opiskelijoille ja samalla vähentää huhupuheiden määrää. (Lokki 2001: 8; Jousranta 2005: 173.)

Toimimalla oppiaineen ja opiskelijan välisenä linkkinä opettajatuutori voi auttaa ottamaan opiskelijat mukaan oppiaineen toimintaan. Tällöin opiskelijat voivat toimia yhteinä resurssina oppiaineen toiminnassa. Samalla kun opettajatuutorointitoiminta antaa opiskelijalle mahdollisuuden vaikuttaa oppiaineensa toimintaan, saa oppiaine tuutoroinnin avulla palautetta toiminnastaan. Oppiaineen on mahdollista saada opiskelijoilta arvokasta ensikäden tietoa opiskeluista sekä korkeakoulun palveluista ja kehittää toimintaansa sen perusteella. Omasta oppiaineesta oleva tuutori tukee opiskelijan sitoutumista tiedeyhteisöön ja voi herättää opiskelijan kiinnostuksen oman opiskelualansa kehittämiseen. (Lokki 2001: 8; Hiltunen 2002: 28–29; Määttä 2011: 8; Oulun yliopisto 2013.)

Onnistuminen opettajatuutorin eri tehtävissä edellyttää muutakin kuin pelkästään opettajatuutorointitoiminnan käynnistämistä. Toiminnan organisointi, opiskelijoiden osallistuminen ja tuutorin sitoutuminen tehtäväänsä vaikuttavat siihen, miten hyödyllistä tuutorointitoiminta on sekä opiskelijan että yliopiston näkökulmasta. Toiminnasta tiedottaminen on erityisen kriittistä. Esimerkiksi Valtti –projektin selvityksessä Oulun ja Lapin yliopistoissa osa opinnoissaan viivästyneistä opiskelijoista ei ollut saanut ohjausta

opettajatuutorilta lainkaan siitä syystä, että heillä ei ollut tietoa toiminnasta. Myös Aalto-yliopiston insinööritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunnassa (nyk. Insinööritieteiden korkeakoulu) tehdyssä selvityksessä opiskelijat kaipasivat panostusta tuutoroinnista tiedottamiseen. Opettajatuutoroinnilla on mahdollista tavoittaa kattavasti opiskelijoita, mutta se vaatii aktiivisuutta tuutorilta. Korkeakoulukohtaiset erot opettajatuutoroinnissa onnistumisessa näkyvät esimerkiksi vuonna 2009 teknillistieteellisen alan yliopistojen alkuvaiheen ohjauksesta tehdyssä selvityksessä. Sen mukaan Tampereen teknillisen yliopiston ja Åbo Akademin teknillistieteellisen alan opiskelijoista opettajatuutorilta oli saanut tukea vain kymmesosa, kun taas Turun yliopistossa tukea oli saanut jopa kaksi kolmasosaa opiskelijoista. (Sammalisto 2009: 95; Nykänen 2010: 10; Kanstrén 2011: 32.)

Onnistunut opettajatuutorointi vaatii selkeyttä ohjauspalveluiden työnjaon ja viestinnän osalta niin, että opiskelijat tietävät mitä ja millaista ohjausta heille on tarjolla. Lisäksi opettajatuutoreiden tulee olla aktiivisia ja pyrkiä tavoittamaan opiskelijoita sen sijaan, että ovat vain käytettävissä. Tuutorit tarvitsevat tarpeeksi aikaa ohjaustyölle, jotta he pystyvät paneutumaan siihen muiden tehtävien lomassa (vrt. Kanstrén 2011: 32). Jotta tuutorointi onnistuu, tulee opettajatuutorin erityisesti kiinnittää huomioita siihen, että hän osoittaa olevansa helposti lähestyttävä ja aidosti kiinnostunut opiskelijan opinnoista. Tuutorointi vaatii paljon opettajalta ja se voi olla myös henkisesti raskasta. Esimerkiksi Aalto-yliopiston Insinööritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunnan opettajatuutorit kokivat välillä itsensä riittämättömiksi, koska he eivät osanneet vastata kaikkiin opiskelijoiden kysymyksiin. (Nykänen 2010: 7; Määttä 2011: 8.)

Parhailtaan opettajatuutorointi on opettajan työtä rikastavaa. Opettajatuutoroinnin avulla opettajalla on mahdollisuus luoda opetustyöhön verrattuna erilainen kontakti opiskelijaan. Tutustumalla opiskelijoihin ja heidän ajatusmaailmaansa opettaja pysyy paremmin ajan tasalla siitä, millaiseksi opiskelijat kokevat yliopistoelämän. Ohjaustehtäviä tekevä opettaja pystyy myös hyödyntämään osaamistaan laaja-alaisemmin. Opiskelijan auttaminen voi tuoda parhaimmillaan työhön uutta sisältöä ja onnistumisen tunteita. (Hiltunen 2002: 28–30; Nykänen 2010: 20.)

3.2. Opettajatuutoroinnin ohjausmuodot

Opettajatuutorointia voidaan tehdä sekä henkilökohtaisena ohjauksena että ryhmäohjauksena. Opettajatuutori voi kohdata opiskelijat joko kasvotusten tai antaa ohjausta puhe- ja viestintäteknologiaa käyttämällä väliveinä esimerkiksi sähköpostia, sosiaalista mediaa tai oppimisympäristöjä, kuten Moodlea. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntämällä opettajatuutorointiin voidaan tuoda joustavuutta ajan ja paikan suhteen, mutta vuorovaikutussuhteen syventymistä varten kasvokkainen tapaaminen on toimivin. (Thompson & Mazer 2009: 448–451, 453; Määttä 2011: 9.)

Henkilökohtaisessa ohjauksessa opettajatuutoroinnissa on mahdollista käydä tarkempia keskusteluja opiskelijan tavoitteista ja hänen henkilökohtaisesta tilanteestaan opintojen osalta. Tapaamisten aiheena voi olla esimerkiksi opintosuunnitelman laatiminen tai keskustelu opintojen sujumisesta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa voidaan keskustella niin opintojen rakenteesta ja opiskelutaidoista kuin motivaatiosta ja opiskelijan työskentelystä ja harrastuksista. Esimerkiksi Aalto-yliopiston Insinööritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunnassa opiskelijat ovat henkilökohtaisissa tapaamisissa hakeneet tietoa muun muassa kurssi- ja opintokokonaisuuksien valinnasta, opiskelutekniikoista, harjoittelupaikoista, jatko-opinnoista sekä työllistymisestä valmistumisen jälkeen. (Nykänen 2010: 13–14; Määttä 2011: 13.)

Henkilökohtaisessa ohjauksessa yksi keskeisin ohjauksen väline on tyypillisesti henkilökohtainen opintosuunnitelma eli hops. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen tukeminen sekä sen toteutumisen seuranta on tyypillinen opettajatuutorin työtehtävä. Vuonna 2005 käyttöön otettu henkilökohtainen opintosuunnitelma on tutkinnon uudistuksen yhteydessä luotu ohjauskeino. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman tarkoituksena on helpottaa opiskelijoiden ohjausta, edistää opinnoissa etenemistä sekä auttaa kaksipuolisen tutkinnon ja jatkuvasti monipuolistuvien opintoihin liittyvien mahdollisuuksien hallitsemista. (Laitinen, Pekonen & Pirrtimäki 2009: 9–10.)

Ryhmäohjaus soveltuu hyvin yleiseen neuvontaan sekä opiskelijoiden ryhmäyttämiseen. Ryhmäohjaus on myös taloudellista, sillä se säästää tuutorin aikaa. Ryhmäohjauksessa opiskelijat voivat oppia toisiltaan, jakaa kokemuksia ja pohtia asioita yhdessä. Ryhmäohjaus siis tukee sekä opiskelijoiden keskeisen, että opiskelijoiden ja tuutorin välisen

vuorovaikutuksen kehittymistä. (Moitus, Huttu, Isohanni, Lerkkanen, Mielityinen, Talvi, Uusi-Rauva & Vuorinen 2001: 36–37; Laitinen ym. 2009: 103; Määttä 2011: 9.)

Ryhmäohjaus on myös hyvä keino vähentää opettajatuutoroinnin ohjaajakeskeisyyttä (Määttä 2011: 11). Esimerkiksi Aalto-yliopistossa opettajatuutorointi aloitetaan ensimmäisenä syksynä ryhmätapaamisella, jonka jälkeen opettajatuutori tapaa opiskelijoita henkilökohtaisesti. Ensimmäisessä ryhmätapaamisessa on hyvä tilaisuus tiedottaa tuutoroinnista ja luoda pohja toiminnalle. Insinööritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunnassa ensimmäisessä ryhmätapaamisessa opiskelijoiden tehtävänä on pohtia opettajatuutorin johdolla millaisia toiveita heillä on opettajatuutoroinnin osalta. Tämä tuo tuutorointiin opiskelijälähtöisyyttä. (Nykänen 2010: 13.)

3.3. Opettajatuutorointi opintopolun eri vaiheissa

Opintojen alkuvaihe on kriittistä aikaa opintopolulla. Opiskeluita aloittaessaan opiskelijalla on edessään itsenäistymisen vaihe, uusien sosiaalisten verkostojen muodostaminen sekä samalla opiskelun ja opiskeluun liittyvän ajankäytön harjoittelu. Ensimmäisenä vuonna olisi kuitenkin tärkeää päästä hyvään opiskelutahtiin, sillä ensimmäisen vuoden opintojen heikko karttuminen voi aiheuttaa ongelmia myöhemmin opiskeluiden aikana. Opettajatuutorin on siis hyvä olla opiskelijan tukena heti opintojen alkuvaiheessa. Aivan opintojen ensimmäisten viikkojen aikana opiskelija ei välttämättä osaa vielä edes kysyä mitään, mutta kun kokonaiskuva alkaa hahmottua myös kysymysten määrä kasvaa. Alkuvaiheessa opettajatuutori auttaa opiskelijaa tiedeyhteisöön sitoutumisessa, opiskelutaitojen kehittämisessä sekä opintojen suunnittelussa. (Kähkönen 2005: 66; Määttä 2011: 16; Rahkonen 2011: 42–43.)

Alkuvaiheen jälkeen opiskelijoiden itseohjautuvuus kasvaa ja opettajatuutorin jatkuva tarve vähenee. Opintojen edetessä opettajatuutorointi on ajankohtaista erityisesti erilaisissa opintoihin liittyvissä valintatilanteissa. Näitä ovat esimerkiksi pääaineen sekä sivuaineen valinta, opintokokonaisuuksien valinta, harjoittelu ja vaihto-opiskelu sekä oppinäytetöiden aiheiden valinta. Lisäksi opettajatuutori voi auttaa koko opintopolun ajan esimerkiksi motivaatioon, ajankäyttöön ja opiskelutaitoihin liittyvissä ongelmissa. Jos opiskelija kohtaa terveydellisiä vaikeuksia opintojen edetessä, opettajatuutori voi ohjata opiskelijaa ottamaan yhteyttä esimerkiksi opintopsykologiin. Tällaisia vaikeuksia

voivat olla esimerkiksi sosiaaliset pelot, esiintymisjännitys, masennus, ahdistuneisuus sekä jaksamiseen liittyvät ongelmat. (Kanstrén 2011: 22–23, 41; Määttä 2011: 17, 38.)

Opintojen loppuvaiheessa tuutori tukee opintojen valmistumiseen liittyvissä asioissa. Esimerkiksi päättötyön aiheen valinta ja loppuunsaattaminen ovat asioita, joissa opettajatuutori voi olla apuna. Opettajatuutori tukee työelämään siirtymisessä ja voi kannustaa opiskelijaa harkitsemaan jatko-opiskelua. Valmistumisen jälkeen opettajatuutori voi motivoida opiskelijoita sitoutumaan alumnitoimintaan. (Kanstrén 2011: 22, 36–37; Määttä 2011: 16, 31–40.)

3.4. Opettajatuutorointi teknistieteellisiä tutkintoja tarjoavissa yliopistoissa

Suomen yliopistoista teknillistieteellisiä yliopistollisia tutkintoja tarjoavat Aalto-yliopiston tekniikan alan korkeakoulut, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto, Turun yliopisto, Vaasan yliopisto sekä Åbo Akademi. Näistä korkeakouluista opettajatuutorointi on käytössä koko organisaation laajuisena ohjausmuotona muissa paitsi Tampereen teknillisessä yliopistossa sekä Vaasan yliopistossa. Seuraavassa on kuvattu opettajatuutoroinnin käytäntöjä toimintaa järjestävissä korkeakouluissa.

Aalto-yliopiston tekniikan alan korkeakouluissa on kunkin korkeakoulun tutkintosääntöön kirjattu, että jokaiselle opiskelijalle on määrättävä tuutoriohjaaja (ks. esim. Aalto-yliopiston insinööritieteiden korkeakoulun tutkintosääntö 44 §). Opettajatuutoroinnille on määritelty omat toimintamallit alemman ja ylemmän tutkinnon osalta. Alemman tutkinnon opettajatuutorin tehtävänä on tutustuttaa opiskelijat sekä toisiinsa että tiedeyhteisöön. Lisäksi opettajatuutori auttaa opiskelijoita opintojen suunnittelussa ja niiden etenemiseen liittyvissä ongelmissa. Ylemmän tutkinnon aikana opettajatuutorina toimii professori, ja tuutoroinnissa voidaan opintojen ohjauksen lisäksi tutustua laitoksen tutkimukseen sekä tehdä yritysvierailuita. Opettajatuutorit järjestävät molempien tutkintojen aikana määrätyn määrän ryhmätapaamisia sekä henkilökohtaisia tapaamisia. Osa näistä tapaamisista sisältyy opiskelijoille pakolliseen opintojaksoon. (Aalto-yliopisto 2012.)

Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa opettajatuutorit tukevat erityisesti työelämän osalta tarpeellisen erikoisosaamisen hankinnassa. Tuutoroiden tehtävänä on auttaa hen-

kilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimisessa. Opettajatuutorit ohjaavat valinnaisten kurssien valitsemisessa sekä tutkinnon kokonaisuuden suunnittelussa. (Lappeenrannan teknillinen yliopisto 2012.)

Oulun yliopistossa tuutorointitoiminta on ollut käytössä jo vuodesta 1991 saakka ja sitä koordinoi Opetuksen kehittämissyksikkö. Tuutoroinnin painopisteenä on opintojen suunnittelun tukeminen ja opintojen edistymisen seuranta. Yksi tuutoroinnin keskeisimmistä tavoitteista on opiskelijoiden sitouttaminen laitoksiin. Oulun yliopistossa tuutorointi painottuu opintojen alkuvaiheeseen ja tuutoroinnissa hyödynnetään sekä ryhmäohjausta että henkilökohtaista ohjausta. (Oulun yliopisto 2013.)

Kuten edellä todettiin, ei Tampereen teknillisessä yliopistossa ole käytössä organisaation kattavaa opettajatuutorointitoimintaa. Sen sijaan opintojen suunnittelussa ja opintovalintojen tekemisessä tukena toimivat koulutusohjelmien opintoneuvojat, jotka ovat osa-aikaisesti työskenteleviä opiskelijoita. Tämä toiminta on samantyyppistä kuin henkilökohtaisiin opetussuunnitelmiin keskittyvä opettajatuutorointitoiminta. Aiemmin opettajatuutorointi on ollut Tampereen teknillisessä yliopistossa käytössä ainakin Elektromekanikan laitoksella, ja esimerkiksi Tampereen yliopistossa tietojenkäsittelytieteitä opiskelevilla filosofian ylioppilailta on tukenaan aktiivinen opettajatuutorointitoiminta. (Hietala 2012; Tampereen teknillinen yliopisto 2012: 16.)

Turussa sekä Turun yliopistossa että Åbo Akademiassa opettajatuutorit tukevat opiskelijoiden opintojen suunnittelua. Turun yliopiston opettajatuutorien tehtävänä on auttaa henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimisessa ja lisäksi he antavat tarvittaessa opintoneuvontaa. Åbo Akademiassa opettajatuutori on omaopettaja, egenlärare, joka sekä auttaa opintojen suunnittelussa että seuraa opintojen edistymistä. (Turun yliopisto 2012; Åbo Akademi 2012.)

Edellä kuvatuissa opettajatuutoroinnin toteutustavoissa nousee esiin kaksi yhteistä teemaa. Kaikissa korkeakouluissa opettajatuutorin tehtävänä on opintojen suunnittelun tukeminen. Lisäksi useissa korkeakouluissa opettajatuutorin tehtävänä on auttaa opiskelijaa suuntautumaan työelämään joko tukemalla työelämärelevantteja opintovalintoja tai järjestämällä työelämään liittyviä tapahtumia. Yksittäisiä hyviä teemoja nousi esille esimerkiksi Oulun yliopistossa, jossa on erityisesti tuotu esiin opiskelijoiden sitouttamisen laitosten toimintaan yhtenä tuutoroinnin tavoitteena.

4. SOVELLUSKOHTEN KUVAUS JA TARPEEN ARVIOINTI

Olkkonen ja Vanhala (2001: 4) toteavat, että ohjaustoimenpiteiden on aina lähdettävä liikkeelle ohjauksen tarpeen ja tavoitteiden kartoituksesta niin, että ne tarjoavat ratkaisuja ja juuri kyseisen sovelluskohteen ongelmiin. Tässä luvussa kuvataan sitä toimintaympäristöä, johon opettajatuutorointitoimintaa tässä tutkielmassa kehitetään. Toimintaympäristön selvityksen avulla pyritään tukemaan sitä, että suunniteltava opettajatuutorointitoiminta soveltuu kohteena olevaan yliopistoon ja oppiaineeseen. Tätä selvitystä täydentää luku 5, jossa kuvataan tarkemmin sovelluskohteen sidosryhmien tarpeita ja tavoitteita opettajatuutorointitoiminnalle.

Luvussa 4.1 kuvataan Vaasan yliopistoa, yliopiston teknillistä tiedekuntaa sekä tietotekniikan oppiainetta, jotka muodostavat toimintaympäristön tuutorointitoiminnalle sovelluskohteessa. Tukipalveluiden tulisi toimia kokonaisuutena, ja sen vuoksi luvussa selvitetään myös sovelluskohteessa tarjottavat opiskelijan tukipalvelut. Tutkintojen rakenteet nousivat yhdeksi keskeiseksi asiaksi muun muassa opintojen etenemistä hidastavina tekijöinä, joten on aiheellista myös tarkastella tietotekniikan oppiaineen koulutusohjelmien erityispiirteitä.

Tämän jälkeen tutkitaan sovelluskohteessa tietotekniikan oppiaineen tutkinnoissa vuosina 2005–2010 aloittaneiden opintojen etenemistä sekä keskeyttämislukuja. Tutkimusaineisto muodostuu 57 teknillistä tutkintoa suorittavasta ja 129 kauppatieteellistä tutkintoa suorittavasta opiskelijasta. Tällä selvityksellä pyritään selvittämään kuinka suuressa määrin opintojen viivästyminen sekä keskeytykset ovat oppiaineessa ongelma sekä mihin opintopolun vaiheisiin opettajatuutoroinnin toimenpiteet kannattaa erityisesti kohdistaa. Samalla voidaan myös verrata miten sovelluskohteessa opinnot etenevät suhteessa luvussa 2 esitettyihin opintojen etenemisen mittareihin. Viimeisessä luvussa esitellään yhteenveto tuutoroinnin tarpeesta sovelluskohteessa.

4.1. Sovelluskohteen kuvaus

Vaasan yliopistossa on kolme tiedekuntaa; humanistinen, kauppatieteellinen sekä teknillinen. Näissä tiedekunnissa annetaan opetusta neljässä eri oppialassa, joita ovat hallintotieteet, kauppatieteet, kielet ja viestintä sekä tekniikka. Vaasan yliopistossa opiskeli vuoden 2011 tilastojen mukaan noin 5000 perustutkinto-opiskelijaa, joista teknillisessä

tiedekunnassa tutkintoaan suoritti noin viidesosa. (Vaasan yliopisto 2011.) Vaasan yliopisto ja sen teknillinen tiedekunta ovat siis muihin Suomen yliopistoihin ja erityisesti teknillistieteellisen alan ylempiä korkeakoulututkintoja antaviin korkeakouluihin verrattuna suhteellisen pienikokoisia opiskelijamääriltään. Esimerkiksi Oulun yliopistossa opiskeli vuonna 2011 yli 13 000 opiskelijaa, joista teknillistieteellistä tutkintoa suoritti noin 3000 opiskelijaa. Tampereen teknillisessä yliopistossa opiskelijamäärä oli vuonna 2011 vajaa 9000 ja Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa reilu 3000. (Vipunen 2012.)

Yliopisto tarjoaa sekä kaikille opiskelijoille yhteisiä että tiedekunta- ja koulutusalakoh-
taisia neuvonta- ja tukipalveluita suhteellisen kattavasti. Yliopistotasoisia neuvonta- ja tukipalveluita ovat:

- Kansliapalvelut
- Opintotukipalvelut
- Urapalvelut
- Opintopsykologin palvelut
- Häirintäyhdyshenkilö
- Esteettömän opiskelun yhdyshenkilö
- Kansainväliset asiat

Kansliapalvelut antavat yleistä opintoneuvontaa ja hoitavat käytännön järjestelyitä muun muassa lukukausi- sekä tentti-ilmoittautumisten osalta. Opintotukipalvelut antavat opintotukineuvontaa sekä käsittelevät opintotukihakemuksia. Urapalvelut tarjoavat työelämäohjausta, tukea urasuunnitteluun sekä tietoa muun muassa harjoittelupaikoista. Opintopsykologi auttaa opiskelun etenemiseen liittyvissä asioissa kuten motivaatio, ajanhallinta ja hyvinvointi. Jos opiskelija kokee häirintää tai syrjintää, hän voi ottaa yhteyttä häirintäyhdyshenkilöön. Esteettömän opiskelun yhdyshenkilö huolehtii siitä, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää yliopiston palveluita ominaisuuksistaan riippumatta. Kansainväliset asiat koordinoi muun muassa vaihto-opiskelua. (Vaasan yliopisto 2012a.)

Tiedekunta- ja koulutusalamuotoisia palveluita ovat tutkintokohtainen opintoneuvonta sekä hops-vastaavat. Tutkintokohtaisessa opintoneuvonnassa opiskelijoita palvelevat opintopäällikkö, amanuenssit sekä opintoneuvojat, jotka antavat sekä yleistä opintoneuvontaa että tutkintojen rakenteisiin liittyvää neuvontaa. Hops-vastaavat ovat oppiaineis-

ta valittuja yhteyshenkilöitä, jotka antavat ohjausta oman oppiaineen sisällöllisiin asioihin liittyen. Lisäksi opiskelija voi aina ottaa yksittäisiin kursseihin liittyen yhteyttä suoraan kurssin opettajaan. (Vaasan yliopisto 2012a.)

Vaasan yliopiston teknilliseen tiedekuntaan kuuluu neljä yksikköä: matemaattiset tieteet, sähkö- ja energiatekniikka, tieto- ja tietoliikennetekniikka sekä tuotantotalous. Tieto- ja tietoliikennetekniikan yksikössä annetaan koulutusta kahdessa oppiaineessa, joita ovat tietotekniikka sekä tietoliikennetekniikka. Tietotekniikkaa voi opiskella viidessä eri koulutusohjelmassa:

- Kauppatieteiden kandidaatin tutkinto, pääaineena tietotekniikka
- Kauppatieteiden maisterin tutkinto, pääaineena tietotekniikka
- Kauppatieteiden maisterin tutkinto, teknisen viestinnän maisterikoulutusohjelma, pääaineena tietotekniikka
- Tekniikan kandidaatti, tietotekniikan koulutusohjelma, ohjelmistotekniikan suunta
- Diplomi-insinööri, tietotekniikan koulutusohjelma, ohjelmistotekniikan suunta

Kauppatieteiden kandidaatin tutkintoon on syksystä 2013 lähtien yksi yhteinen sisäänotto teknillisen tiedekunnan kauppatieteellisiä tutkintoja tarjoavien oppiaineiden kesken. Ensimmäisen lukuvuoden keväällä opiskelijat hakevat joko tietotekniikan tai tuotantotalouden pääaineeseen. Ensimmäisen vuoden opinnot muodostuvat oppiaineiden yhteisistä opinnoista. Sama tilanne on myös tekniikan kandidaatin tutkinnossa, jossa on syksystä 2011 lähtien ollut yhteinen sisäänotto eri koulutusohjelmien kesken, ja opiskelijat ovat hakeneet ensimmäisen vuoden keväällä ensin koulutusohjelmaan ja sitten opintosuuntaan. Koulutusohjelmavaihtoehtoja ovat sähkö- ja energiatekniikan koulutusohjelma sekä tietotekniikan koulutusohjelma. Tietotekniikan koulutusohjelmassa on valittavana kaksi suuntaa, joko tietoliikennetekniikka tai ohjelmistotekniikka. Teknisen viestinnän maisterikoulutusohjelma on syksyllä 2012 alkanut tietotekniikan oppiaineen ja viestintätieteiden oppiaineen yhteinen poikkitieteellinen ohjelma, johon opiskelijat voivat hakea opiskelemaan joko teknilliseen tai filosofiseen tiedekuntaan. (Vaasan yliopisto 2012b.) Ennen lukuvuotta 2012–2013 tietotekniikan oppiaine oli mukana vastaavatyypisessä teknisen viestinnän koulutusohjelmassa sekä kandidaatin- että maisterintutkinnossa.

Teknillisen tiedekunnan perustutkintojen vuosittainen sisäänotto on 60 uutta opiskelijaa kauppatieteiden kandidaatin tutkintoon ja 60 uutta opiskelijaa tekniikan kandidaatin

tutkintoon. Tietotekniikan tutkintoihin odotetaan vuosittain puolta tästä opiskelijamäärästä. Tietotekniikan pääaineeseen kauppatieteiden kandidaatintutkinnoissa odotetaan vuosittain noin 30 uutta opiskelijaa. Tietotekniikan koulutusohjelmaan tekniikan kandidaatintutkintoon oletusarvoisesti odotetaan siis myös noin 30 uutta opiskelijaa, joista odotusarvoisesti puolet valitsisi ohjelmistotekniikan suunnan. Maisterivalinnassa kauppatieteiden maisterin tutkintoa tietotekniikan pääaineessa suorittamaan otetaan kymmenen opiskelijaa ja teknisen viestinnän maisterikoulutusohjelmaan viisi uutta opiskelijaa. Suoraan diplomi-insinöörin tutkintoon ohjelmistotekniikan pääaineeseen otetaan vuosittain viisi uutta opiskelijaa. Yhteensä uusia tietotekniikan oppiaineen opiskelijoita voidaan arvioida olevan vuosittain korkeintaan 45 alemmaa korkeakoulututkintoa suorittamaan hyväksytyä ja 20 ylempää korkeakoulututkintoa suorittamaan hyväksytyä. (Vaasan yliopisto 2012c.)

Luvussa 3 käsiteltiin opettajatuutorointia opintopolun eri vaiheissa. Tietotekniikan tutkintojen osalta voidaan lisätä opintopolun merkittäväksi valintavaiheeksi pääaineiden valinnan. Tekniikan tutkinnoissa käytäntö on ollut jo muutaman vuoden käytössä, mutta kauppatieteellisiin tutkintoihin sisäänoton jälkeinen pääaineenvalinta on vasta tulossa käytäntöön. Pääaineen valinnan tueksi opiskelija tarvitsee tietoa tutkintojen sisällöistä sekä muun muassa eri alojen työllistymismahdollisuuksista. Sen lisäksi, että opiskelijan on hyvä saada tarvittavat tiedot eri oppiaineista, on myös oppiaineen etu, että opiskelijat saavat tarvittavat tiedot oppiaineen tutkinnoista valintansa tueksi. Pääaineen tuominen tutuksi uusille opiskelijoille voisi olla yksi opettajatuutorin tehtävistä.

Toinen erityispiirre, joka on hyvä ottaa huomioon opettajatuutoroinnissa, on tutkintojen rakenteet. Kauppatieteellisissä tutkinnoissa tietotekniikan pääaineessa on noin reilu kolmasosa opinnoista kandidaattitasolla ja noin reilu viidesosa maisteritasolla kauppatieteellisen tiedekunnan järjestämiä opintojaksoja (Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta 2012). Tutkinnoissa opiskellaan siis sekä kauppatieteiden opintoja että tietotekniikan opintoja. Tutkintojen sisältöihin tämä tuo monipuolisuutta, mutta käytännön järjestelyiden osalta opiskelussa voi tulla helpommin esimerkiksi kurssien päällekkäisyyksiä. Lisäksi eri opintovuosina opinnot voivat olla hyvin erityyppisiä. Esimerkiksi opiskelija voi lukea yhden lukuvuoden miltei kokonaan kauppatieteiden opintoja ja sen jälkeen toisen lukuvuoden miltei kokonaan tietotekniikan opintoja. Teknisen viestinnän maisterikoulutusohjelmassa opiskelijat opiskelevat kauppatieteiden ja tietotekniikan lisäksi myös viestintätieteiden opintoja, mikä tuo mukaan myös filosofisen tiedekunnan käytännöt. Eri tiedekuntien opetukseen osallistuminen vaatii opiskelijalta mukautumista

erityyppisiin käytäntöihin ja tekee eri asioista vastaavien henkilöiden löytämisestä haastavampaa.

Myös Joursranta (2005: 179, 183–185) nostaa tutkimuksessaan esiin ongelman usean tiedekunnan yhtäaikaisten opintojen tuomista haasteista, mutta korostaa käytännön ongelmien sijaan suurempana huolena olevan sen, että monitieteisen tutkinnon myötä opiskelijat kadottavat opiskelun punaisen langan. Koska opiskelijat opiskelevat useita oppiaineita ja useita kursseja päällekkäin, heidän on haastavampaa muodostaa yhteys tieteellisen tiedon ja käytännön välille. Opiskelijoiden on vaikeampi ymmärtää mitkä ovat tutkinnon tavoitteet ja millainen on tutkinnosta valmistuneen ammattiala. Lisäksi kauppatieteelliseen tutkintoon valmistuva tietotekniikan opiskelija voi kokea jäävänsä kauppatieteellisen tiedekunnan ja teknillisen tiedekunnan välimaastoon. Tämä saattaa vaikeuttaa opiskelija-identiteetin muodostamista ja pääaineopiskelijaksi sitoutumista.

Tekniikan koulutusohjelmille on tyypillistä perusopinnoissa olevat kattavat matematiikan ja fysiikan opinnot, joiden jälkeen opiskelija pääsee vasta syventymään pääaineeseensa. Näiden oppiaineiden hallitseminen vaatii opiskelijalta opiskelutaitojen sekä ajankäytön hallintaa, sekä riittävää motivaatiota, jotta hän jaksaa opiskella pääainettaan tukevia oppiaineita. Lisäksi menetelmäopintojen hallitsemisesta on tullut entistä haastavampaa, koska opiskelijoiden lähtötiedot ovat heikompia kuin ennen (Joursranta 2005: 171, 185).

4.2. Opintojen eteneminen tietotekniikan tutkinnoissa

Luvussa 2 todettiin opettajatuutoroinnin yhtenä keskeisimpänä tavoitteena olevan opintojen etenemisen tukeminen. Opintojen tavoitteellinen opintopistekertymä on 60 opintopistettä vuodessa, jolloin alempi ja ylempi korkeakoulututkinto valmistuvat yhteensä viidessä vuodessa (Laki yliopistolain muuttamisesta 556/2005). Yliopistojen näkökulmasta merkittävä opintopisteraja on uuden rahoitusmallin mukainen 55 opintopistettä vuodessa. Opintojen taloudellisen tuen kannalta keskeinen raja opiskelijan näkökulmasta on Kelan vaatima opintotuen saamisen edellytys viisi opintopistettä tukikuukautta kohti, mikä tekee 45 opintopistettä lukuvuodessa (Kela 2012). Vuonna 2005 voimaan tullut opintoaikoja rajaava laki määrittää, että alempi ja ylempi korkeakoulututkinto on suoritettava korkeintaan seitsemässä vuodessa, mikä asettaa keskimääräisen vuosittaisen

opintopistekertymän alarajaksi noin 43 opintopistettä (Laki yliopistolain muuttamisesta 556/2005).

Taulukossa 1 on kuvattu tietotekniikan tutkinnossa vuosina 2005–2010 opintonsa aloittaneiden opiskelijoiden opintopistekertymiä ensimmäiseltä opiskeluvuodelta. Taulukossa on kuvattu kuinka moni uusista opiskelijoista on saavuttanut 43, 55 ja 60 opintopisteen rajan ensimmäisenä lukuvuonna. Tarkastelua varten on valittu 43 opintopisteen raja, sillä se oli ennen vuotta 2011 opintotuen saamisen edellytys yhdeksän kuukauden opintotuen saamisen osalta (Kela 2012). Kuten edellä todettiin, se on myös alaraja vuosittaiselle opintojen etenemiselle, jotta tutkinto valmistuu seitsemässä vuodessa. Seuraavissa kuvioissa ja taulukoissa kauppatieteiden opiskelijat tarkoittavat kauppatieteiden kandidaatin ja maisterin tutkintoa tietotekniikan pääaineessa suorittavia, ja tekniikan opiskelijat tekniikan kandidaatin ja diplomi-insinöörin tutkintoa tietotekniikan koulutusohjelmassa ja ohjelmistotekniikan suunnassa suorittavia.

Taulukko 1. Opiskelijoiden opintopistekertymät.

	43 op tai yli		55 op tai yli		60 op tai yli	
Kauppatieteiden opiskelijat (n=129)	55	43 %	35	27 %	26	20 %
Tekniikan opiskelijat (n=57)	14	25 %	11	19 %	8	14 %
Koulutusohjelmat yhteensä (n=186)	69	37 %	46	25 %	34	18 %

Tavoitteellisen opintopistekertymän eli 60 opintopisteen ylitti ensimmäisenä opintovuotenaan vain alle viidesosa opiskelijoista. Rahoitusmallin mukainen 55 opintopisteen vuosikertymä ylittyi neljäsosalla opiskelijoista ja noin yksi kolmasosa opiskelijoista ylitti Kelan vaatiman 43 opintopisteen vuosittaisen opintojen etenemisnopeuden. Lisäksi tämä tarkoittaa sitä, että kaksi kolmasosaa opiskelijoista opiskeli ensimmäisen vuoden liian hitaasti suhteessa siihen, että saisi tutkinnon valmiiksi seitsemän vuoden opintoajan rajauksen puitteissa. Tästä voidaan päätellä, että sovelluskohteessa on tarvetta ohjaustoimenpiteille, jotta vuosittaiset opintopistekertymät saadaan kasvuun.

Joursannan (2005: 98) tutkimuksessa sovelluskohteessa vuosina 1998–2000 aloittaneista jopa neljä viidesosaa opiskelijoista suoritti tarpeeksi opintoja ylittääkseen opintotuen

vaatiman lukuvuosittaisen pistekertymän. Koska tällä hetkellä vain kolmasosa opiskelijoista ylitti opintotuen vaatiman pisterajan, tilanne on opiskelijoiden taloudellisen toimeentulon osalta huonontunut. Opintopisteiden kertymisen kehitystä ei kuitenkaan pystytä vertaamaan, sillä opintotuen raja oli silloin huomattavasti alhaisempi. Opintotuen saamiseksi vaadittiin kaksi opintoviikkoa tukikuukautta kohtaan, mikä vastaa noin 3,6 opintopistettä kuukaudessa, kun kertoimena käytetään 1,8. Yhdeksän tukikuukauden osalta opintopistevaatimus olisi siis noin 32,4 opintopistettä eli noin kymmenen opintopistettä alhaisempi kuin tämän selvityksen tarkasteluajankohtana.

Tarkemmin vuosittaisia opintopistekertymiä viiden ensimmäisen opintovuoden ajalta on kuvattu seuraavissa kuvioissa (kuviot 1 ja 2). Vertailemalla vuosittaisia kertymiä voidaan paikantaa sellaiset ajankohdat, jolloin opiskelijat erityisesti tarvitsisivat opettaja-tuutorin apua. Tutkimuskohteena on edelleen käytetty tietotekniikan tutkinnoissa vuosina 2005–2010 opintonsa aloittaneita. Tilastoissa käytetään keskimääräisiä opintopistekertymiä. Vuosittaiset opiskelijamäärät vaihtelevat siitä syystä, että esimerkiksi vuonna 2010 aloittaneet opiskelijat eivät olleet ehtineet opiskella kuin vasta yhden lukuvuoden ennen tilastointia. Liitteessä 1 on kuvattu otoskoot eri vuosien osalta. Ensimmäiseksi opiskeluvuodeksi on laskettu ensimmäinen vuosi, jolloin opiskelija on suorittanut opintopisteitä. Tämä tarkoittaa siis sitä, että tilastoista on poistettu ne läsnäolovuodet opintojen alusta, jolloin opiskelija ei ole suorittanut opintoja. Tilastoista on myös poistettu ne opiskelijat, jotka eivät ole suorittaneet yhtään opintopistettä opiskeluidensa aikana. Tähän ryhmään kuului noin kymmenesosa opiskelupaikan vastaanottaneista opiskelijoista.

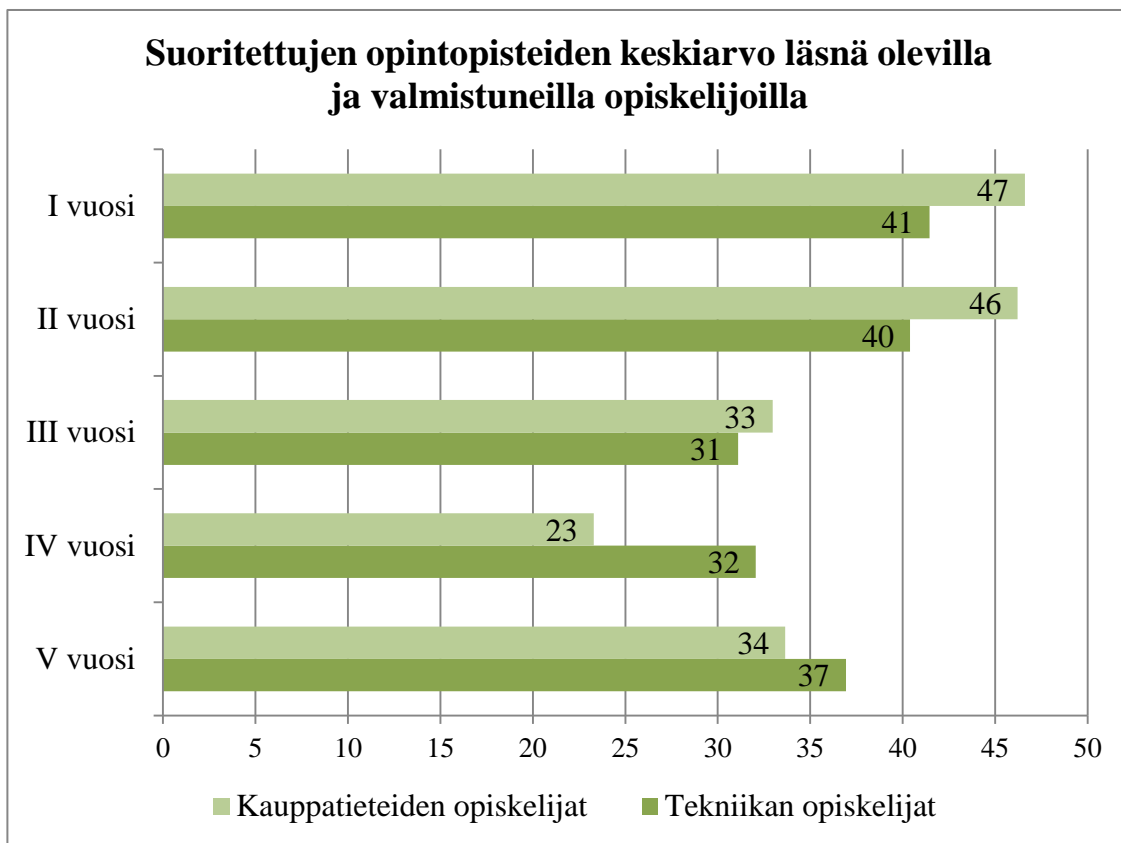
Kuviossa 1 on kuvattu kauppatieteiden ja tekniikan opiskelijoiden suorittamien opintopisteiden määrää viitenä ensimmäisenä opintovuonna. Kauppatieteiden opiskelijat suorittivat ensimmäisenä lukuvuotenaan keskimäärin 28 opintopistettä. Tämän jälkeen opintopisteiden suoritusmäärä väheni ollen alimmillaan kolmantena lukuvuotena 19 opintopistettä lukuvuotta kohti. Tekniikan opiskelijat suorittivat hieman enemmän opintopisteitä ensimmäisenä lukuvuotena, keskimäärin 36 opintopistettä. Myös heillä opintopistemäärät vähentyivät muina vuosina ollen vastaavasti kolmantena vuonna alimmillaan, 24 opintopistettä lukuvuotta kohti.

Kuvio 1. Suoritettujen opintopisteiden keskiarvo viitenä ensimmäisenä opiskeluvuonna.

Kolmantena opiskeluvuonna tapahtuvaa opintojen etenemisen hidastumista voi osaltaan selittää opiskelijavaihto, joka on yleistä muutaman vuoden opiskelun jälkeen, sekä kolmantena vuonna tehtävä kandidaatintyö, jonka laajuus on 10 opintopistettä ja jonka valmistuminen saattaa venyä neljännelle opiskeluvuodelle. Kuitenkin kahden ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen opintopistekertymät vähenevät sen verran huomattavasti, että opettajatuutoroinnissa olisi hyvä seurata opiskelijoiden opintojen etenemistä kolmantena opiskeluvuonna.

Kun tarkasteltavasta joukosta poistetaan opintonsa keskeyttäneet opiskelijat, voidaan verrata miten läsnä olevat ja valmistuneet opiskelijat ovat edenneet suhteessa koko otokseen (kuvio 2). Koko otoksessa tekniikan opiskelijat olivat suorittaneet keskimääräisesti enemmän opintopisteitä kuin kauppatieteilijät, mutta poistettaessa keskeyttäneet opiskelijat tasoittuvat koulutusalojen väliset erot.

Kuvio 2. Suoritettujen opintopisteiden keskiarvo läsnä olevilla ja valmistuneilla opiskelijoilla viitenä ensimmäisenä opiskeluvuonna.

Kun verrataan läsnä olevien ja valmistuneiden opiskelijoiden opintopistekertymiä kaikkien opiskelijoiden opintopistekertymiin, huomataan että läsnä olevat ja jo valmistuneet opiskelijat suorittivat huomattavasti enemmän opintopisteitä kuin koko otos, jossa on mukana myös keskeyttäneet opiskelijat. Tässä otoksessa opintopisteiden kertymisessä on kauppatieteiden opiskelijoiden osalta suurin hidastuma vasta neljäntenä opiskeluvuonna, jolloin he suorittivat keskimäärin 23 opintopistettä. Tekniikan opiskelijoilla taas hitain edistyminen oli kolmantena ja neljäntenä vuonna, jolloin he suorittivat 31 sekä 32 opintopistettä. Myös tämä tulos viittaa siihen, että vaikka ensimmäinen opintovuosi on kiistatta kriittinen opintojen etenemisen kannalta, kannattaa myös kolmantena ja neljäntenä vuonna kohdistaa ohjaustoimenpiteitä opiskelijoiden opintojen etenemisen tukemiseksi.

4.3. Opintonsa keskeyttäneiden lukumäärät

Opintojen keskeyttämisten ehkäiseminen on vaikea tehtävä, sillä keskeyttämisten syyt ovat monimuotoiset. Osa keskeytyksistä johtuu siitä, että opiskelijat ovat valinneet väärän koulutusalan, osa henkilökohtaisista syistä ja osa tutkintoon sekä opetukseen liittyvistä tekijöistä. Keskeytysluvut ovat kuitenkin yksi tekijä, jota on hyvä seurata suunniteltaessa opintojen ohjauspalveluita. Seuraavissa taulukoissa on kuvattu erikseen tekniikan sekä kauppatieteiden opiskelijoiden keskeytysten lukumääriä. Keskeyttäjäiksi on määritelty ne opiskelijat, jotka on poistettu yliopiston kirjoista muista kuin valmistumiseen johtuvista syistä.

Taulukossa 2 on kuvattu kauppatieteiden kandidaatin tutkintoa suorittamaan tulleiden keskeyttämisluvut. Nollasuorittajia ei ole laskettu mukaan keskeyttämisiin, vaikka myös osa heistä on keskeyttänyt opintonsa, vaan heidät on merkitty erikseen taulukkoon. Heidän osaltaan ei ole tietoa, onko heillä ollut edes aikomuksena suorittaa opintoja kyseiseen tutkintoon, vai ovatko he hakeneet opiskelupaikka muista syistä. Sen lisäksi voidaan olettaa, että jos opiskelijat eivät ole suorittaneet yhtään opintopistettä eli he eivät ole opiskelleet lainkaan, ei heitä välttämättä pystytä edes tavoittamaan tukipalveluiden avulla.

Taulukko 2. Läsä olevien, keskeyttäneiden, pääainetta vaihtaneiden ja valmistuneiden lukumäärä, kauppatieteiden opiskelijat.

Aloitusvuosi	Läsä olevat		Keskeyttäneet		Nollasuorittajat		Pääainetta vaihtaneet		Valmistuneet (KTM)		Yht.
2005	3	30 %	3	30 %	2	20 %	2	20 %	0	0 %	10
2006	8	62 %	4	31 %	0	0 %	0	0 %	1	8 %	13
2007	19	73 %	5	19 %	2	8 %	0	0 %	0	0 %	26
2008	18	67 %	4	15 %	3	11 %	1	4 %	1	4 %	27
2009	17	71 %	5	21 %	2	8 %	0	0 %	0	0 %	24
2010	25	86 %	1	3 %	3	10 %	0	0 %	0	0 %	29

Tilastoista huomataan, että tutkinnon keskeytysluvut ovat suhteellisen korkeat verrattuna esimerkiksi Tilastokeskuksen vuoden 2010 tilastoihin, joiden mukaan yliopistoissa kaikkia aloja tarkasteltaessa keskeyttämisprosentti oli noin kuusi (Tilastokeskus 2010a).

Näissä tilastoissa keskeytysprosentti vaihtelee 3 prosentista 31 prosenttiin, ollen kuitenkin tyypillisesti 20 prosentin molemmin puolin.

Taulukossa 3 on kuvattu vuosina 2005–2010 teknillistieteellistä tutkintoa suorittamaan tulleiden keskeyttämisluvut. Kuten taulukosta ilmenee, ovat tutkinnon keskeytysluvut huomattavasti kauppatieteellistä tutkintoa suorittavien keskeytyslukuja korkeammat. Keskeytysprosentti vaihtelee 27 prosentista jopa 67 prosenttiin. Lukuja tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että vuosittaiset aloittajamäärät ovat huomattavasti pienemmät kuin kauppatieteellisissä tutkinnoissa. Esimerkiksi vuonna 2009 opinnot aloitti viisi opiskelijaa, jolloin kahden opiskelijan keskeyttäminen nostaa keskeyttämiset miltei puoleen kaikista opiskelijoista.

Taulukko 3. Läsnä olevien, keskeyttäneiden, nollasuorittajien ja valmistuneiden lukumäärä, tekniikan opiskelijat.

Aloitus- vuosi	Läsnä olevat		Keskeyttäneet		Nolla- suorittajat		Valmistuneet (DI)		Yht.
2005	7	47 %	7	47 %	1	7 %	0	0 %	15
2006	1	11 %	6	67 %	2	22 %	0	0 %	9
2007	6	55 %	3	27 %	2	18 %	0	0 %	11
2008	3	60 %	2	40 %	0	0 %	0	0 %	5
2009	3	60 %	1	20 %	1	20 %	0	0 %	5
2010	6	50 %	2	17 %	4	33 %	0	0 %	12

Näiden tilastojen perusteella opiskelijoiden keskeyttämisten vähentäminen on yksi painopistealue, johon opettajatuutoroinnissa tällä sovellusalueella kannattaa keskittyä. Erityisesti tekniikan opiskelijoiden osalta keskeytysluvut ovat korkeat, joten tuutoroinnissa olisi hyvä tutkia ovatko korkeat luvut seurausta vain pienien opiskelijamäärien aiheuttamasta tilastollisesta ilmiöstä vai onko olemassa jotain erityistä syytä keskeytyksille. Keskeytyslukuja on myös hyvä käyttää yhtenä tuutoroinnin mittarina, vaikka tosin keskeytysten syyt ovat niin moninaisia, että suoraa yhteyttä tuutoroinnin onnistumisen ja keskeytysten vähentämisen välille ei välttämättä löydy.

4.4. Opintojen keskeyttämisten ajankohta

Edellisessä luvussa todettiin keskeyttämisten olevan yksi tärkeä painopiste, johon opettajatuutoroinnissa kannattaa tällä sovellusalueella paneutua. Seuraavassa on selvitetty opintojen keskeyttämisten ajankohtia, jotta tiedetään mihin vaiheeseen opintopolkua erityisesti keskeyttämistä ehkäiseviä toimenpiteitä kannattaa kohdistaa.

Taulukossa 4 on kuvattu opintojen keskeyttämisten ajankohtia kauppatieteiden ja tekniikan opiskelijoiden osalta. Keskeyttämisen ajankohdaksi on tulkittu ensimmäinen lukuvuosi, jolloin opiskelija ei ole enää suorittanut yhtään opintopistettä. Opintojen aloitusvuodeksi on laskettu ensimmäinen lukuvuosi, jolloin opiskelija on suorittanut vähintään yhden opintopisteen. Tilastoihin ei ole otettu mukaan opiskelijoita, jotka eivät ole suorittaneet yhtään opintopistettä ennen keskeyttämistään. Tilastoista on myös jätetty pois opiskelijat, jotka suorittivat toista tutkintoa yhtäaikaaisesti, sillä heidän osaltaan on oletettavaa, että toinen, valmistunut, tutkinto on ollut heidän tavoitetutkintonsa, eikä heillä ole ollut tavoitteenaan suorittaa tietotekniikan tutkintoa valmiiksi.

Taulukko 4. Opintojen keskeyttämisten ajankohdat.

Keskeyttämisen ajankohta	Kauppatieteiden opiskelijat (n=20)	Tekniikan opiskelijat (n=19)
Ensimmäisen lukuvuoden jälkeen	55 %	79 %
Toisen lukuvuoden jälkeen	35 %	0 %
Kolmannen lukuvuoden jälkeen	5 %	21 %
Neljännän lukuvuoden jälkeen	5 %	0 %

Sekä kauppatieteiden että tekniikan opiskelijoiden osalta suurin osa keskeytyksistä tapahtui ensimmäisen opintovuoden jälkeen. Kauppatieteiden opiskelijoiden osalta on selkeästi huomattavissa se, että pääosa keskeytyksistä tapahtuu ensimmäisten lukuvuosien aikana. Tekniikan osalta jostain syystä osa keskeytyksistä ajoittuu vasta kolmannen lukuvuoden jälkeen, ja poiketen kauppatieteiden opiskelijoiden keskeyttämisistä, tekniikan opiskelijoista ei kukaan keskeyttänyt opintojaan toisen lukuvuoden jälkeen. Taulukossa 5 on kuvattu tarkemmin miten keskeytykset sijoittuvat ensimmäiselle opintovuodelle. Kauppatieteiden opiskelijoiden osalta keskeytykset jakaantuivat tasaisesti

ensimmäisen syksyn ja kevään osalle. Tekniikan opiskelijoista pääosa keskeytti opintonsa vasta ensimmäisen kevään jälkeen.

Taulukko 5. Opintojen keskeyttämisten ajankohta ensimmäisenä opintovuonna keskeyttäneiden osalta.

Keskeyttämisen ajankohta	Kauppätieteiden opiskelijat (n=11)	Tekniikan opiskelijat (n=15)
Syyslukukauden jälkeen	45 %	33 %
Kevätlukukauden jälkeen	55 %	66 %

Keskeyttämisten ajankohtien perusteella voidaan todeta, että ensimmäinen vuosi on kriittisintä aikaa keskeyttämisten osalta, ja sen takia opettajatuutorointi kannattaa kohdistaa erityisesti ensimmäiselle lukuvuodelle, jotta ehditään huomioimaan keskeyttämisen alla olevat opiskelijat.

4.5. Yhteenveto sovelluskohteen tarpeista opettajatuutoroinnille

Tarkasteltaessa sovelluskohdetta huomattiin, että toimintayksikkönä Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta on suhteellisen pieni, mikä lisää joustavuutta opiskelijoiden ohjauksen osalta. Vaasan yliopiston tukipalveluiden todettiin olevan suhteellisen kattavat, mutta erityisesti oppiaineen erityispiirteitä tarkastellessa tuli ilmi kohteita, joihin opettajatuutorointitoiminnalla voidaan tarjota ohjausta. Yksi tällainen oli pääaineen valinta, joka on yksi opintojen alkuvaiheen tärkeimmistä valintavaiheista tietotekniikan alemmissa korkeakoulututkinnoissa.

Tutkintojen rakenteita tarkasteltaessa tuli ilmi, että kauppätieteen opiskelijoilla on tyyppisesti monen eri koulutusalan opintoja, mikä hankaloittaa tieteenalan hahmottamista ja aiheuttaa käytännön ongelmia. Opettajatuutoroinnin avulla voidaan auttaa opiskelijoita hahmottamaan tutkinnon kokonaisuus ja se ammattiala, johon eri tiedekuntien tarjoamat opinnot valmistavat. Lisäksi opettajatuutori voi auttaa opiskelijaa löytämään oikeat yhteyshenkilöt eri tiedekunnista ja hallitsemaan eri tiedekuntien vaihtelevat käytännöt.

Sekä opintojen etenemisen että opintojen keskeyttämisen tilastojen perusteella sovelluskohteessa on olemassa tarve opettajatuutoroinnille, ja näiden tunnuslukujen seuraaminen on tarpeellista opettajatuutoroinnin tehokkuuden arvioimiseksi. Opintojen etenemisen osalta kriittisiksi vaiheiksi opintopolulla paljastui opintojen kolmas ja neljäs vuosi, jolloin sekä kauppatieteen että tekniikan opiskelijoiden opintojen eteneminen hidastui aiempiin opiskeluvuosiin nähden. Opintojen keskeyttämisten ajankohdan tarkastelu nosti esille ensimmäisen opiskeluvuoden kriittisyyden opintojen keskeyttämistä suunniteltavien tavoittamisen osalta. Näiden tilastojen perusteella opettajatuutoroinnin toimenpiteet keskeytysten vähentämisen osalta tulee kohdistaa erityisesti ensimmäiselle luvuvuodelle.

5. SIDOSRYHMIEN TARPEET JA TAVOITTEET

Edellisessä luvussa hahmoteltiin opettajatuutoroinnin tarpeita ja tavoitteita sovelluskohteen toimintaympäristön sekä tutkintojen suoritukseen liittyvien tilastotietojen perusteella. Tässä luvussa kuvataan tarkemmin sovellusalueen sidosryhmien tarpeita ja tavoitteita opettajatuutoroinnille. Opettajatuutoroinnin sidosryhmiksi on määritelty tässä kontekstissa opintoasiat, oppiaine sekä opiskelijat.

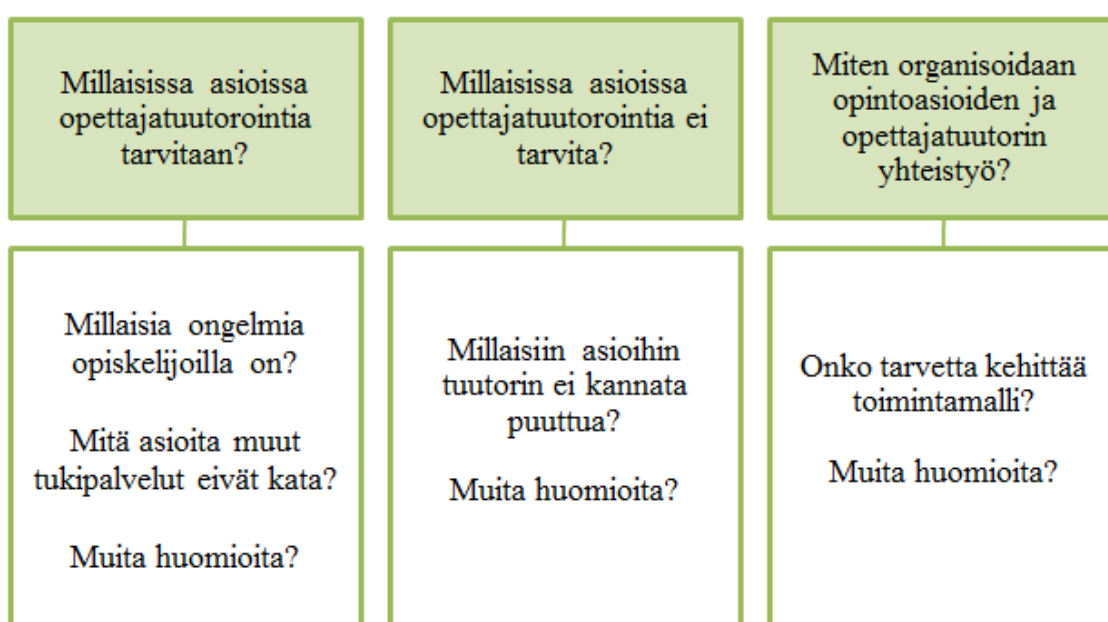
Sidosryhmien tarpeiden ja tavoitteiden kartoitus toteutettiin ryhmähaastatteluina. Haastateltavaksi valittiin sellaiset henkilöt, joilla on asiaan liittyvää asiantuntemusta. Selvitystä varten järjestettiin neljä haastattelutilaisuutta. Opintoasioiden näkökulman saamiseksi haastateltiin opintoasioiden henkilökuntaa. Oppiaineen näkökulman osalta haastateltiin tieto- ja tietoliikennetekniikan yksikön henkilökuntaa. Opiskelijoiden osalta haastateltiin Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan tutorvastaavaa sekä tietotekniikkaa pääaineenaan opiskelevia opiskelijoiden ainejärjestön hallituksen jäseniä.

Haastattelut olivat avoimia haastatteluja, joissa keskustelua ohjasi haastateltavien vastaukset. Kun haastateltava saa itse johdattaa keskustelua, valikoituvat keskustelun aiheiksi heidän näkökulmastaan keskeisimmät asiat. Haastatteluihin oli kuitenkin valittu tietyt käsiteltävät teemat. Teemat vaihtelivat eri ryhmähaastatteluissa keskittyen niihin asioihin, joista kyseiseen haastatteluun osallistuvilla oletettiin olevan erityisosaamista. (Vrt. Hirsjärvi & Hurme 2001: 45–46.) Teema-alueiden hahmottelussa on hyödynnetty Eskolan ja Vastamäen (2001: 35) ehdottamaa mind map – mallia (ks. kuvat 1, 2, 3 ja 4).

Tutkimusmenetelmä valittiin sen perusteella, että haastattelutilanteessa oli mahdollista saada haastateltavilta syvällisempää tietoa kuin esimerkiksi kyselytutkimuksen avulla. Ryhmähaastattelussa osallistujat pystyivät täydentämään ja kommentoimaan toistensa vastauksia. Valmiiden kysymyslistojen arvioitiin mahdollisesti ohjaavan haastateltavia, joten teemahaastattelu koettiin toimivimmaksi toteutustavaksi selvityksen asiantuntija-haastatteluihin. Haastateltavien asema asiantuntijoina vaikutti myös siihen, että haastateltuja ei nauhoitettu. Haastateltavat toimivat sovelluskohteeseen liittyvän tiedon lähteenä, eikä haastattelujen analyysissä ole tarvetta esimerkiksi analysoida heidän tunnetilojaan tai kokemuksiaan, mitä litteroitu materiaali olisi tukenut.

5.1. Opintoasioiden näkökulma

Opintoasioista haastatteluun osallistuivat teknillisen tiedekunnan opiskelijoiden ohjaustehtävissä toimiva opintopäällikkö sekä amanuenssi. Haastattelun tavoitteena oli selvittää millaisissa asioissa opettajatuutorointia heidän mielestään tarvitaan sekä millaiset asiat olisi hyvä jättää tuutoroinnin toimenkuvan ulkopuolelle. Lisäksi haastattelussa keskusteltiin siitä, miten opettajatuutorin ja opintoasioiden yhteistyö saataisiin parhaiten organisoitua. Kuvassa 1 on kuvattu haastattelussa käsitellyjä teemoja.

Kuva 1. Opintoasioiden haastattelun teemat.

Haastateltavat pitivät opettajatuutorointia tarpeellisena toimintana. He pitivät opettajatuutoroinnin mahdollisuutena tutustua yksittäisiin opiskelijoihin paremmin kuin opintoasioiden antamassa opintoneuvonnassa. Tämä siitä johtuen, että tuutori tapaa vain yhden oppiaineen opiskelijoita, kun taas opintoasioiden henkilökunta antaa ohjausta kaikille tiedekunnan opiskelijoille. Lisäksi haastateltavat kokivat tuutoroinnin hyvänä keinona tavoittaa kandidaatintutkintoa suorittavia opiskelijoita, jotka harvemmin ottavat yhteyttä opintoasioihin. Opintoasioista opinto-ohjausta hakevat pääasiassa maisterivaiheen opiskelijat.

Haastateltavien mukaan yksi opettajatuutorin tehtävistä voisi olla opintoalaan liittyvien opintovalintojen tukeminen. Tällaisia opintovalintoja ovat esimerkiksi pääaineen vaihtoehtoiset opintokokonaisuudet. Lisäksi oppiaineen asiantuntijana opettajatuutori voisi tukea opiskelijaa sivuainevalinnoissa niin, että opiskelija saisi luotua tutkinnostaan hyvän kokonaisuuden sekä tutkinnon kokonaisrakenteen että omien uratoiveidensa näkökulmasta. Tuutori voisi myös auttaa opiskelijoita kurssien suositeltavan suoritusjärjestyksen tunnistamisessa. Haastateltavat korostivat, että pystyäkseen toimimaan näissä tehtävissä, tulee opettajatuutorin tuntea tutkintojen rakenteet. Tämä ei tarkoita sitä, että tuutorin tulisi tietää yksittäisten kurssien tarkat sisällöt, mutta hänen tulisi ymmärtää miten kurssit tukevat tutkintojen kokonaisrakenteita.

Opettajatuutorin toisena tehtävänä voisi olla henkilökohtaisten opintosuunnitelmien eli hopsien tekeminen opiskelijoiden kanssa. Haastateltavat korostivat, että tällöin tuutorin tulee huomioida, että hopsien tekemisessä seurataan samoja käytäntöjä, kuin mitä opintoasioissa noudatetaan. Opiskelijoiden olisi tärkeää tehdä henkilökohtaiset opintosuunnitelmansa sekä kandidaatti- että maisteriopintojen alkuvaiheessa. Maisterivaiheen opiskelijoiden opintosuunnitelmien tekemistä on tällä hetkellä ollut vaikea seurata, sillä opiskelijat siirtyvät eri aikoihin tekemään maisteriopintoja. Opettajatuutori voisi täydentää nykyisiä tukipalveluita kiinnittämällä huomiota erityisesti siihen, että maisterivaiheen opiskelijat tekevät henkilökohtaiset opintosuunnitelmansa. Suoraan maisterintutkintoon hyväksytyjen osalta hopsit on kuitenkin hyvä käsitellä ensin opintoasioissa muun muassa opiskelijakohtaisesti tarkistettavien täydentävien opintojen takia.

Haastateltavat totesivat opiskelijoiden usein kaipaavan työelämäänsä orientoivaa ohjausta. Vaasan yliopistossa opiskelijoille on tarjolla urapalvelut, jotka tarjoavat opiskelijoille työelämäohjausta. Tämä tukipalvelu on koko yliopistolle yhteinen, joten tuutoroinnilla voitaisiin täydentää tätä tukipalvelua tarjoamalla opiskelijoille tietoa erityisesti kyseisen oppiaineen työelämään ja ammattialaan liittyvistä asioista. Haastateltavien mukaan tuutori voisi myös toimia tahona, jonka puoleen opiskelija voi kääntyä muissakin kuin edellä mainituissa asioissa, ja tuutori osaisi neuvoa opiskelijat asiasta parhaiten tietävän tahon puoleen. Tämä vaatii sitä, että tuutorin tulee tuntea yliopiston palvelut.

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että tuutorin tulisi olla opiskelijoihin aktiivisesti yhteydessä ja osoittaa kiinnostusta heitä kohtaan. Tuutorin tulisi tarvittaessa reagoida, jos hän huomaa esimerkiksi opiskelijan käyttäytyvän oudosti tai jättävän kurseja kesken. Yksi keino lähestyä opiskelijoita voisi olla heidän kutsumisensa säännöllisiin hops-

keskusteluihin. Haastateltavat pohtivat myös sitä, voisiko opettajatuutorilla oma roolin-
sa niiden opiskelijoiden ohjauksessa, jotka eivät saa tutkintoaan valmiiksi opintoajan
rajauksen puitteissa. Opintoaikojen rajauksen vaikutukset ovat suhteellisen uusi asia
yliopistoissa, sillä rajaus tuli käytäntöön vuoden 2005 tutkintorakenneuudistuksen myö-
tä (ks. luku 2). Käytännössä opintoaikojen rajaus ilmeni siis pääasiallisesti vasta luku-
vuonna 2012–2013, jonka lopussa seitsemän vuoden suoritusajaksi tuli täyteen syksyllä
2005 aloittaneiden opiskelijoiden osalta. Jos opiskelija ei saa tutkintoaan valmiiksi raja-
uksen puitteissa, hän voi hakea lisäaikaa opintoihinsa. Opettajatuutori voisi antaa ohja-
usta niille oman oppiaineensa opiskelijoille, joiden osalta opintoasioissa huomataan, että
opinnot eivät valmistu opintoajan rajauksen puitteissa. Tuutori voisi myös olla tukena
lisäaikaa saavien opiskelijoiden ohjauksessa.

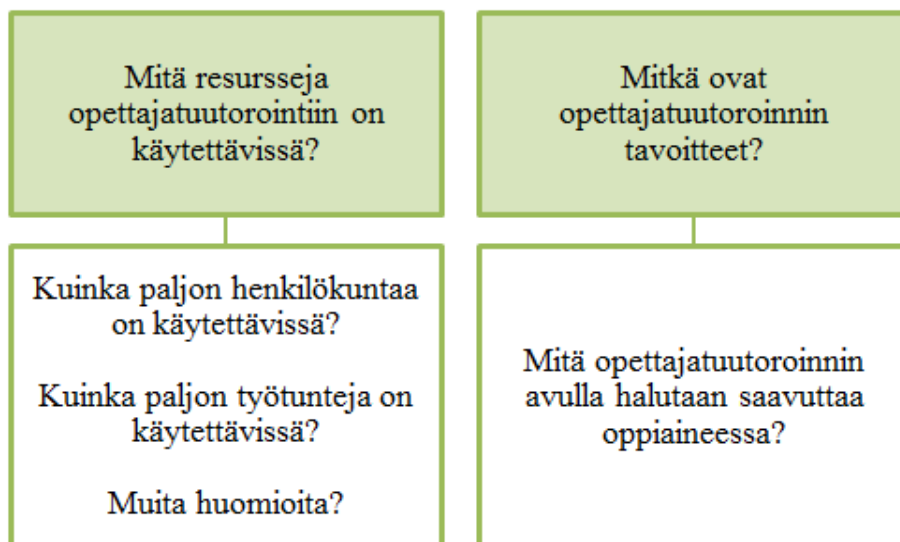
Sellaisia asioita, joihin opettajatuutoroinnissa ei kannata puuttua ovat esimerkiksi eri-
mielisyudet opiskelijan ja muun kuin tuutorin oman oppiaineen välillä. Tällaiset tapauk-
set kannattaa hoitaa opintoasioiden kautta. Kun opettajatuutori kohtaa opiskelijoita, joil-
la on terveydellisiä ongelmia, tapaukset on parasta hoitaa yhteistyössä opintoasioiden
kanssa, ja tarvittaessa ohjata opiskelija ottamaan yhteyttä opintopsykologiin tai muihin
terveydenhuollon asiantuntijoihin. Ohjatessaan opiskelijoita tuutorin on varottava anta-
masta vääriä neuvoja tai lupaamasta sellaisia asioita, jotka ovat yliopiston sääntöjen
vastaisia. Lisäksi opiskelijat on ohjattava noudattamaan yliopiston toimintakäytäntöjä ja
hoitamaan asiat yliopiston ohjeistusten mukaan virallisia kanavia käyttäen. Tällaisia
asioita ovat esimerkiksi opintojen korvausanomusten käsittely ja valmistumisaikataulun
noudattaminen.

Opintoasioiden ja opettajatuutorin yhteistyön osalta haastateltavat olivat sitä mieltä, että
se voi toimia jatkossa vapaamuotoisesti. Tämä on mahdollista sen takia, että tuutorointi
on tiedekunnassa käytössä tällä hetkellä vain yhdessä oppiaineessa. Jos toimintamalli
otetaan käyttöön useammassa oppiaineessa, tulisi sopia toimintatavat opintoasioiden ja
tuutoreiden yhteydenpidolle sekä tuutorointiin liittyvien asioiden hoitamiseen yhteis-
työssä opintoasioiden kanssa.

5.2. Tietotekniikan oppiaineen näkökulma

Tietotekniikan oppiaineen näkökulman selvittämiseksi haastateltiin kolmea tieto- ja
tietoliikennetekniikan yksikön henkilökunnan jäsentä, jotka toimivat opetustehtävissä

tietotekniikan oppiaineessa. Haastattelun tavoitteena oli selvittää millaisia resursseja opettajatuutorointiin on käytettävissä ja mitkä ovat oppiaineen tavoitteet opettajatuutoroinnille. Kuvassa 2 on kuvattu haastattelussa käsitellyjä teemoja.

Kuva 2. Tietotekniikan oppiaineen haastattelun teemat.

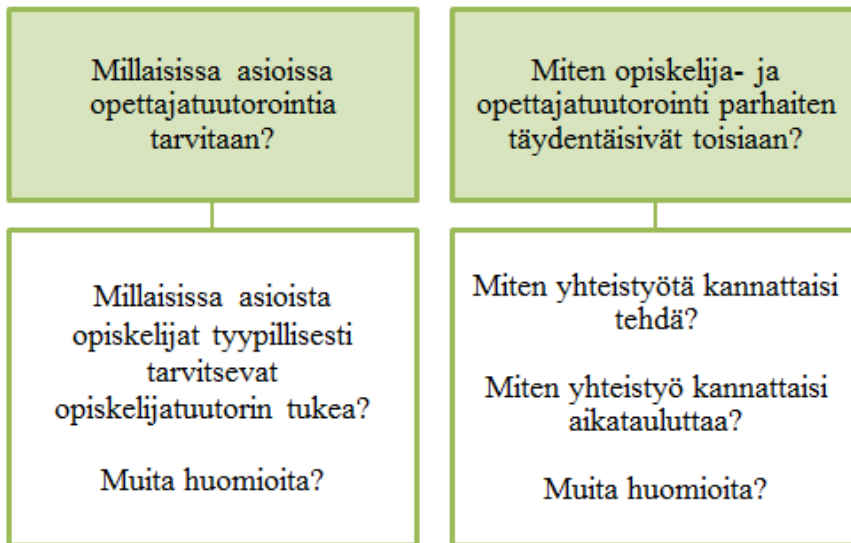
Toiminnan resurssien osalta keskusteltiin henkilöresursseista sekä tuutorointiin käytettävistä työtunneista. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että tarvittaessa toimintaan on mahdollista joko vapauttaa lisää yhden henkilön työaika tai lisätä tuutorointiin käytettävää työaika useamman henkilön osalta, jos tutkielman selvitystyö osoittaa siihen olevan tarvetta. Opettajatuutoroinnin tavoitteista haastateltavat pitivät tärkeinä erityisesti opintoaikojen lyhentämistä sekä opiskelijoiden yhteenkuuluvaisuuden ja oppiaineeseen sitoutumisen tukemista. Haastateltavat kokivat tärkeänä sen, että tuutoroinnin avulla pyrittäisiin ensimmäisessä vaiheessa tavoittamaan ne opiskelijat, joilla on ongelmia opintojen suorittamisessa, ja sen jälkeen panostamaan kaikille opiskelijoille yhteiseen toimintaan. Haastateltavat totesivat, että tuutoroinnin tulisi tavoittaa myös ne opiskelijat, jotka eivät yleensä osallistu yhteisiin tapahtumiin. Pienryhmäohjauksen käyttöönotto ryhmäytymisen tukena oli haastateltavien mielestä toimiva ajatus. Haastateltavat kokivat erityisesti tekniikan tutkintoja suorittavien tarvitsevan tukea opiskelijayhteisöön sitoutumisen osalta. Tämä johtuu siitä, että heitä on lukumäärällisesti niin vähän, että heistä on vaikea muodostaa toimivaa ryhmää keskenään. Tämän takia tekniikan opiskelijat olisi hyvä saada ryhmäytymään esimerkiksi tietotekniikkaa kauppatieteellisessä tutkinnossa opiskelevien kanssa.

Yksi opettajatuutoroinnin tavoitteista voisi haastateltavien mukaan olla tietotekniikan opiskelijoiden tutustuttaminen ammattialaansa. Hyviä keinoja tähän olisi esimerkiksi yritysvierailuiden järjestäminen tai valmistuneiden opiskelijoiden pyytäminen yliopistolle kertomaan työtehtävistään. Lisäksi haastateltavat nostivat esiin sen, että tuutori voisi auttaa opiskelijoita ymmärtämään tietotekniikan opiskelun erityispiirteet. Tietotekniikka vaatii opiskelijalta kykyä soveltaa oppimaansa, jatkuvaa opiskelua sekä itenäistä harjoittelua. Tuutori voisi esimerkiksi kannustaa opiskelijoita opiskelemaan pienryhmissä. Opinnäytetöihin liittyen opettajatuutori voisi auttaa prosessin aloittamisessa. Tuutori voisi ohjeistaa opiskelijaa aloittamaan opinnäytetyön tekemisen kun opiskelijalla on tarpeeksi opintoja tehtynä ja olla tukena, jos opiskelija ei tule toimeen ohjaajansa kanssa.

Opettajatuutoroinnin tehtävänkuvan osalta haastateltavat pitivät tuutorin tärkeimpänä tehtävänä omaan oppiaineeseen liittyvän ohjauksen. Tässä tehtävässä opettajatuutorilla on tukena muut oppiaineen opettajat. Tuutori voi ohjata opiskelijoita keskustelemaan muiden opettajien kanssa ja tarvittaessa tuutoroinnin tukemiseksi voidaan perustaa työryhmä oppiaineen sisältä. Haastateltavat pohtivat, että opintovalinnoissa ohjaamisen tukemiseksi tuutori voisi selvittää alumniensa kokemuksia siitä, mitä opintovalintoja he tekivät opintoaikanaan ja miten ne ohjasivat heitä nykyisiin työtehtäviinsä. Lisäksi alumneilta voisi selvittää millaisia taitoja he ovat tarvinneet työelämässä ja mitä he kenties eivät vielä opintoaikanaan osanneet ottaa huomioon tehdessään opintovalintoja. Haastateltavat pohtivat, että tuutori voisi seurata opiskelijoiden opintojen etenemistä säännöllisillä tapaamisilla tai vaatimalla opiskelijoita lähettämään tietyin määräajoin selvityksen opintojensa etenemisestä, mutta mieltivät myös olisivatko tällaiset tehtävät enemmän opintoasioiden vastuualueella.

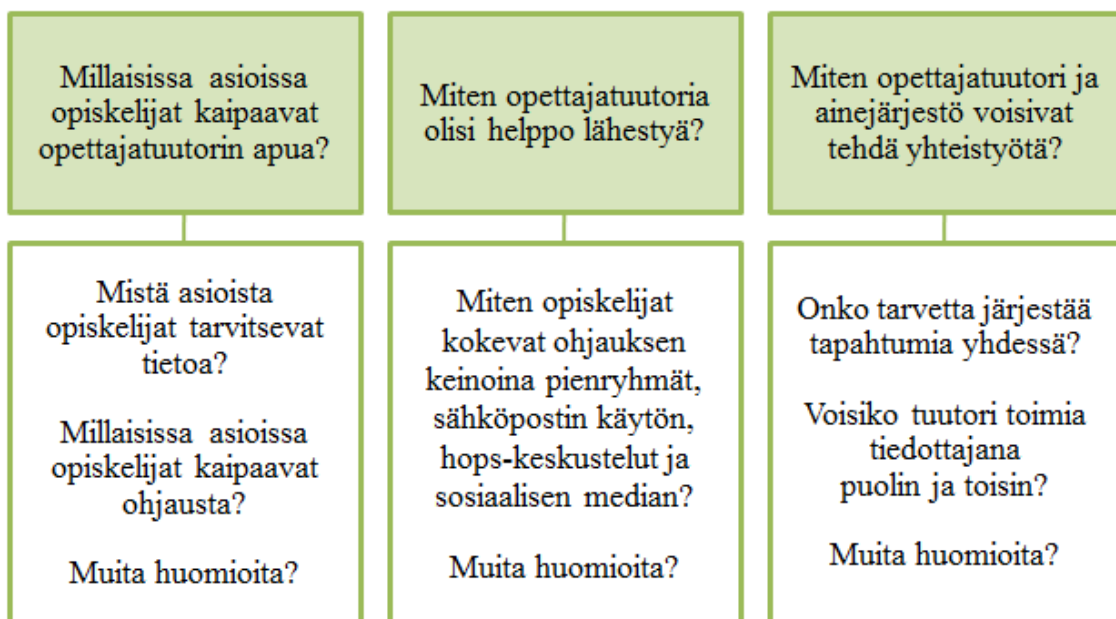
5.3. Opiskelijoiden näkökulma

Opiskelijoiden näkökulman selvittämiseksi haastateltiin Vaasan yliopiston ylioppilaskunnan tutorvastaavaa sekä kahta teknisen viestinnän opiskelijoiden ainejärjestön hallituksen jäsentä, jotka opiskelivat tietotekniikkaa pääaineenaan. Tutorvastaavan haastattelun tavoitteena oli selvittää millaisia kokemuksia opiskelijoiden ohjauksen tarpeesta on opiskelijatuutoroinnissa saatu. Lisäksi haastattelussa keskusteltiin siitä, miten opettaja- ja opiskelijatuutorit voisivat tehdä yhteistyötä. Haastattelun teemat näkyvät kuvassa 3.

Kuva 3. Tutorvastaavan haastattelun teemat.

Ainejärjestön edustajien haastattelussa oli tavoitteena selvittää opiskelijoiden näkemys siitä, millaisissa asioissa opettajatuutori voisi ohjata opiskelijoita. Lisäksi haastattelun tavoitteena oli keskustella siitä, miten opettajatuutoria olisi helpoin lähestyä sekä miten ainejärjestöt ja opettajatuutori voisivat tehdä toimivaa yhteistyötä. Haastattelun teemat on esitelty kuvassa 4.

Kuva 4. Opiskelijaedustajien haastattelun teemat.

Tutorvastaava koki opettajatuutoroinnin olevan hyvä ohjausmuoto niille opiskelijoille, jotka ovat varmoja opiskelualastaan, haluavat edetä tavoitteellisesti opinnoissaan ja hakevat aktiivisesti apua. Tutorvastaavan mukaan opettajatuutoroinnissa on haasteellista tavoittaa niitä opiskelijoita, jotka ovat epävarmoja opiskelualastaan tai jotka hakivat Vaasan yliopistoon, koska saivat sieltä opiskelupaikan helpommin kuin muualta. Nämä opiskelijat eivät välttämättä osaa hyödyntää opettajatuutoroinnin palveluita, sillä he eivät ehkä edes tiedä mitä voisivat opettajatuutorilta kysyä.

Tutorvastaava koki hops-keskusteluiden olevan hyvä keino tavoittaa opintojen suunnittelussa apua tarvitsevat, mutta pohti pitäisikö niiden olla pakollisia, jotta niihin osallistuisivat juuri ne opiskelijat, joille keskusteluista olisi eniten hyötyä. Tutorvastaava myös pohti voisiko nykyisten pakollisten opintoihin johdattavien kurssien sijaan määritellä opettajatuutorointiin osallistuminen pakolliseksi. Opintojen myöhemmässä vaiheessa järjestettävien hops-keskusteluiden osalta sekä tutorvastaava että opiskelijaedustajat olivat sitä mieltä, että opiskelijoiden tulee saada niistä muutakin konkreettista hyötyä kuin opintosuunnitelmien päivittäminen, jotta opiskelijat osallistuvat niihin. Opiskelijaedustajat näkivät alemman tutkinnon loppuvaiheen, eli tyypillisesti opintojen kolmannen vuoden, olevan optimaalisin ajankohta hops-keskusteluille.

Uudet opiskelijat hyödyntävät opiskelijatuutorointia suhteellisen kattavasti, mutta tutorvastaava epäili, ettei opettajatuutorointi välttämättä saisi yhtä kattavaa osanottoa. Toisaalta opettajatuutoroinnin vahvuutena olisi se, että opettajatuutori olisi opiskelijoiden käytettävissä koko lukuvuoden, kun opiskelijatuutorointi on aktiivista pääasiassa opintojen ensimmäisen kuukauden ajan. Lisäksi opettajatuutoreilla on opiskelijatuutoreita kattavampi tuntemus opiskeltavasta alasta. Opiskelijatuutorilla on tyypillisesti takana vasta yksi vuosi omia opintojaan, joten hän ei välttämättä vielä itseään hahmota millaisiin tehtäviin tutkinto valmistaa. Opettajatuutorointi opiskelijatuutoroinnin rinnalla voisi olla hyvä tukimenetelmä myös niissä tilanteissa, joissa opiskelija ei tule toimeen opiskelijatuutorinsa kanssa tai joissa opiskelijatuutoroinnissa on puutteita. Tutorvastaava koki hyvänä käytäntönä sen, että opettaja- ja opettajatuutoroinnissa opiskelijat laitettaisiin eri ryhmiin, jolloin he tutustuisivat laajemmin muihin opiskelijoihin. Opettajatuutoroinnissa voisi jakaa opiskelijat heterogeenisiin ryhmiin niin, että niissä olisi sekaisin eritaustaisia opiskelijoita.

Opiskelijoiden mielestä opettajatuutorointi on hyvä käytäntö luoda yhteysopetushenkilökunnan ja opiskelijoiden välille. Tutorvastaava tosin totesi, että koska yliopisto on

kooltaan pieni, ovat henkilökunta ja opiskelijat muutenkin suhteellisen läheisiä. Opiskelijat pitivät toimivana käytäntönä sitä, että opettajatuutorilta voi kysyä mistä opiskelija löytää tarvitsemansa tiedot sekä tarkistaa pitävätkö löydettyt tiedot paikkansa. Opintovalintojen neuvomisen osalta tutorvastaava kyseenalaisti sen, että onko tutkinnoissa niin paljon valinnaisuutta, että opiskelijat tarvitsisivat tukea valintojen tekemiseen. Lisäksi tutorvastaava pohti onko opettajatuutorilla tarpeeksi osaamista neuvoa opiskelijoita opintovalintojen osalta. Myös opiskelijaedustajat pohtivat sitä, kuinka paljon opettajatuutorointia tarvitsevia opiskelijoita alemmaa ja ylempää tutkintoa suorittamaan valittujen joukossa ylipäättään on. Opiskelijaedustajat kokivat suoraan maisteritutkintoa suorittamaan valittujen olevan mahdollisesti sellainen ryhmä, joka erityisesti tarvitsisi tuutorointia.

Tutorvastaava piti verkko-ohjausta hyvänä ohjausmuotona. Tuutori voisi koota verkkosivun, jolta löytyisi usein kysytyjä kysymyksiä ja niihin esitettyjä vastauksia. Lisäksi opettajatuutorilla voisi olla läsnä sosiaalisessa mediassa. Tuutorilla voisi esimerkiksi olla oma Facebook-profiili, jonka kautta opiskelijat voisivat häntä lähestyä. Opiskelijaedustajat taas pitivät sähköpostia riittävänä kanavana tuutorin ja opiskelijoiden yhteydenpidolle.

Ainejärjestön ja opettajatuutoroinnin yhteistyö voisi näkyä pääasiassa niin, että tuutori viestii oppiaineen asioista ainejärjestölle. Opiskelijat olivat yritys yhteistyön osalta sitä mieltä, että yrityksiin tulisi ensisijaisesti pitää yhteyttä ainejärjestöjen kautta, mutta tuutori voisi tarjota yrityskontakteja ainejärjestöjen käyttöön. Myös tutorvastaava oli sitä mieltä, että yritys yhteistyötä olisi hyvä tehdä ainejärjestöjen kanssa, mutta koki, että opettajatuutorilla voisi olla hieman aktiivisempi rooli työelämäyhteyksien tuomisessa opiskeluun, kuin mikä oli opiskelijoiden mielipide.

5.4. Yhteenveto sidosryhmien tarpeista ja tavoitteista opettajatuutoroinnille

Edellä kuvatut sidosryhmien haastattelujen tulokset täydentävät luvussa 2 määriteltyjä opettajatuutoroinnin tavoitteita sekä luvussa 3 kuvattuja opettajatuutorin tyypillisiä tehtäviä. Opettajatuutoroinnin tavoitteista haastatteluissa korostettiin erityisesti opintoaikojen lyhentämistä sekä opiskelijoiden yhteenkuuluvaisuuden ja oppiaineeseen sitoutumisen tukemista. Opettajatuutorin tehtävistä haastatteluissa korostui erityisesti tuutorin omaan oppiaineeseen liittyvä ohjaus.

Omaan oppiaineeseen liittyvän ohjauksen osalta opintoasiat mainitsivat erityisesti opintokokonaisuus- ja sivuainevalintojen tukemisen. Tosin tutorvastaava kyseenalaisti tuen tarvetta siitä näkökulmasta, että hän koki tutkinnoissa olevan suhteellisen vähän valinnaisuutta. Tietotekniikan opiskelijoilla oli lukuvuonna 2012–2013 kauppatieteellisissä tutkinnoissa kandidaattitasolla kolme ja maisteritasolla kaksi suuntautumisvaihtoehtoa pääaineopinnoissa. Lisäksi opiskelijat voivat kandidaatin tutkinnon suorittuaan hakeutua toiseen kahdesta maisteriohjelmasta. Myös tekniikan tutkintoa tietotekniikassa suorittavilla oli maisterivaiheen pääaineopinnoissa kaksi suuntautumisvaihtoehtoa. (Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta 2012.) Voidaan siis todeta, että tietotekniikan opiskelijoilla on valinnaisuutta tutkinnoissaan.

Opintoasiat totesivat omaan oppiaineeseensa liittyen opettajatuutorin voivan ohjata myös sivuainevalinnoissa ja kurssien suositeltavan suoritusjärjestyksen tunnistamisessa. Oppiaineen haastattelussa korostui myös se, että opettajatuutori voisi tukea opiskelijoita hallitsemaan alalla vaadittavat opiskelumenetelmät. Opiskelumenetelmät tulivat esille myös luvussa 2.2.1, jossa todettiin opiskelumenetelmien hallitsemisen olevan yksi tietotekniikan alan opiskelijoiden ongelmista. Myös opiskelijat toivat esiin oppiainelähtöisyyden tuutoroinnissa, ja totesivat, että opettajatuutori voisi toimia viestinviejänä oppiaineen ja ainejärjestöjen välillä.

Henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekemisessä avustaminen nousi esiin yhtenä opettajatuutorin tehtävänä. Opintoasiat kokivat, että tuutori voisi erityisesti tukea maisteriopiskelijoita hopsin tekemisessä. Opintojen etenemisen seurantaan suhtauduttiin eri haastatteluissa ristiriitaisesti. Opintoasiat pitivät hops-keskusteluista pitemmälle edenneiden opiskelijoiden kanssa hyvänä käytäntönä, mutta oppiaineessa mietittiin olisiko opintojen seuranta enemmän opintoasioiden tehtäväalueella. Opiskelijat totesivat, että hops-keskusteluista pitäisi saada jotain vastinetta opiskelijoille, jotta he motivoituisivat osallistumaan niihin. Opiskelijat toivat esille kandidaattivaiheen lopun eli kolmannen lukuvuoden sellaisena vaiheena opintopolulla, jolloin hops-keskusteluista erityisesti voitaisiin tarvita. Luvussa 4 huomattiin opintojen etenemisen hidastuvan erityisesti kolmantena ja neljäntenä opintovuonna, mikä tukee tätä huomiota.

Opettajatuutoroinnilla todettiin haastatteluissa olevan monia etuja, joita ei saavuteta tällä hetkellä muiden tukipalveluiden puitteissa. Sekä opintoasiat että opiskelijat nostivat esiin sen, että tuutorointi on hyvä mahdollisuus henkilökunnan tutustua opiskelijo-

hin sekä päinvastoin. Yhden oppiaineen opiskelijoiden kanssa työskentelevänä tuutori voi muodostaa tiiviin suhteen opiskelijoihin, ja tätä kautta reagoida paremmin yksittäisten opiskelijoiden ongelmiin. Opintoasiat totesivat opettajatuutoroinnin olevan hyvä keino tavoittaa erityisesti kandidaattiopiskelijoita, jotka tyypillisesti hakevat ohjausta maisteriopiskelijoita vähemmän.

Opettajatuutorointi koettiin myös hyvänä keinona tutustuttaa opiskelijat alan työelämään sekä mahdollisuutena täydentää yliopiston urapalveluita erityisesti omaan oppiaineeseen liittyvällä uraohjauksella. Opiskelijat kokivat ainejärjestöillä olevan keskeinen rooli yritys yhteistyössä ja korostivat, että yritys yhteistyötä tulisi koordinoida yhteistyössä ainejärjestöjen kanssa. Opiskelijatuutorointiin verrattuna opettajatuutoroinnilla voidaan taata pitempiaikainen tukipalvelu, vaikka opiskelijatuutorointiin puolestaan osallistuu suurempi osa opiskelijoista. Opettajatuutorointi tukee opiskelijatuutorointia myös siltä osin, että opettajatuutorilla on opiskelijatuutoria laajempi tietämys oppiaineesta ja opettajatuutori voi tarvittaessa täydentää opiskelijatuutorin antamaa ohjausta.

Opiskelijat ja tutorvastaava lähestyivät haastatteluissa opettajatuutorintia siitä näkökulmasta, että se vaatisi erityisesti opiskelijoiden olevan aktiivisia ja osaavan esittää kysymyksiä. He kyseenalaistivatkin sen, onko avuntarvitsijoita niin paljon, että toiminta on tarpeellista, ja jos on, niin hakevatko he apua. Opintoasiat totesivat, että opettajatuutorin tulee lähestyä opiskelijoita aktiivisesti ja osoittaa aitoa kiinnostusta heitä kohtaan. Tällöin vastuu toimintaan osallistumisesta ei ole yksin opiskelijoilla. Parhaimmassa tapauksessa opettajatuutori pystyy tarjoamaan vastauksia niihin kysymyksiin, joita opiskelijat eivät vielä osaa esittää. Ohjausta tarvitsevien opiskelijoiden tavoittaminen ei kuitenkaan varmasti ole helppoa, kuten todettiin oppiaineen ja tutorvastaavan haastatteluissa.

Haastateltavat pohtivat erilaisia vaihtoehtoja opettajatuutoroinnin toteuttamistapaan ja tehtäväkuvaan liittyen. Tutorvastaava pohti pitäisikö opettajatuutoroinnin olla osa pakollista opintojaksoa, kuten se joissakin yliopistoissa onkin (ks. luku 3). Opintoasiat miettivät voisiko tuutorilla olla rooli lisäaikaa hakevien opiskelijoiden ohjauksessa. Oppiaineen haastattelussa taas nousi esiin alumniyhteistyö. Pienryhmäohjaus opettajatuutoroinnin ohjausmenetelmänä sai kannatusta haastatteluissa. Opiskelijoiden mielipiteet verkko-ohjauksen eri keinojen hyödyntämisestä vaihtelivat, joten verkko-ohjauksen osalta eri toteutustapoja kannattaa kokeilla käytännössä.

Oppiaineen haastattelussa tuli erityisryhmänä esiin tekniikan tutkintoa suorittavat opiskelijat, joiden ryhmäytymistä ja oppiaineeseen sitoutumista pitäisi tukea. Tätä tukee myös luvun 4 selvitys, jonka mukaan tekniikan opiskelijoiden osalta keskeytysluvat olivat korkeita. Opiskelijat mainitsivat suoraan ylempää tutkintoa suorittamaan hyväksytyt yhdeksi erityisryhmäksi, joka voisi hyötyä opettajatuutoroinnista.

Haastatteluissa nousi esiin myös vaatimuksia opettajatuutorille. Jotta tuutori pystyy neuvomaan opiskelijoita opintovalinnoissa tulee hänen tuntea tutkintojen rakenteet. Tuutorilla tulisi myös olla tietoa yliopiston palveluista ja käytännöistä, jotta hän osaa neuvoa opiskelijat ottamaan yhteyttä oikeisiin ihmisiin eikä hän anna vääriä neuvoja. Tuutorin tulee noudattaa yliopiston käytäntöjä muun muassa hopsin tekemisessä. Opettajatuutorin tehtävien ulkopuolelle jää erimielisyystilanteet opiskelijoiden ja muiden oppiaineiden välillä. Lisäksi opiskelijoiden terveydellisissä ongelmissa opettajatuutorin tulee tehdä yhteistyötä opintoasioiden kanssa ja tarvittaessa ohjata opiskelija ottamaan yhteyttä opintopsykologisiin tai muihin terveydenhuollon asiantuntijoihin.

6. OPETTAJATUUTOROINNIN TOIMINTAMALLI SOVELLUSKOHTEESSA

Opettajatuutoroinnin tarpeellisuus sekä yliopistoissa yleensä että erityisesti tässä sovelluskohteessa nousi esille useissa yhteyksissä edellä kuvatuissa selvityksissä. Sekä yliopistoihin kohdistuvat odotukset, aiheeseen liittyvät tutkimukset, tietotekniikan opiskeluiden nykytilanne että haastateltavien näkemykset tukivat sitä, että tuutoroinnille kannattaa muodostaa selkeä toimintamalli ja kokeilla sen toimivuutta käytännössä. Tutkielmassa käsitellyt kirjallisuuslähteet, sovellusalueen tilastollinen tarkastelu sekä sovelluskohteen sidosryhmien haastattelut luovat hyvän pohjan opettajatuutoroinnin toimintamallin muodostamiseen Vaasan yliopiston tietotekniikan oppiaineessa.

Seuraavassa kuvataan tämän tausta-aineiston pohjalta muodostettu opettajatuutoroinnin toimintamalli sekä yleisten periaatteiden että käytännön toteutuksen osalta. Opettajatuutoroinnin tehtävät pohjautuvat toiminnan tavoitteille, joita erityisesti tämän sovellusalueen osalta kuvataan luvussa 6.1. Opettajatuutorin käytännön toimia taas kuvataan luvuissa 6.2 sekä 6.3, joissa esitellään sovelluskohteeseen soveltuvimmat opettajatuutorin tehtävät sekä ohjausmuodot. Viimeisessä alaluvussa 6.4 hahmotellaan tuutorin tehtäviä eri vaiheissa opiskelijan opintopolkua sekä määritellään toiminnalle vuosikello tuutoroinnin avuksi.

6.1. Opettajatuutoroinnin tavoitteet sovelluskohteessa

Tässä luvussa määritellään opettajatuutoroinnin tavoitteet sovelluskohteessa. Nämä tavoitteet on muodostettu luvussa 2 kuvattujen tuutoroinnin tavoitteiden, luvussa 4 käsiteltyjen sovelluskohteen erityispiirteiden sekä luvussa 5 esiteltyjen sidosryhmien näkemysten pohjalta. Opettajatuutoroinnin tavoitteet sovelluskohteessa voidaan luokitella neljän pääteeman alle. Nämä pääteemat ovat:

- Opintojen suunnitelmallisen etenemisen tukeminen
- Turhien keskeyttämisten vähentäminen
- Opiskelijoiden sitouttaminen opintoalaan
- Opiskelua tukevan toimintakulttuurin luominen

Opintojen suunnitelmallisen etenemisen tukemisen osalta tuutoroinnin tavoitteena on taata erityisesti sujuva aloitus opinnoille. Tämän lisäksi opintojen etenemisen tukemi-

seksi tuutoroinnilla pyritään tukemaan opiskelijoiden itseohjautuvuuden kehittymistä sekä sopivien opiskelutekniikoiden muodostumista. Opintojen suunnitelmallisen etene-
misen tukemiseen liittyy myös työssäkäyvien opiskelijoiden tavoitteellisen opiskelun tukeminen.

Turhien keskeyttämisten vähentämisen osalta keskeinen tavoite on saavuttaa ne opiske-
lijat, joilla ongelmia opintojen suorittamisen kanssa. Keskeyttämisen vähentämiseksi
tuutoroinnilla tavoitellaan myös opiskelijoiden opiskelumotivaation ylläpitämistä sekä
parantamista. Keskeyttämisten vähentämiseksi tuutoroinnin tavoitteeksi määritellään
myös opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen.

Opintoalaan sitouttamisen osalta opettajatuutoroinnin tavoite on tutustuttaa opiskelijat
alan työelämään sekä saada heidät kokemaan itsensä tiedeyhteisön jäseniksi ja opiskelua
tukevan toimintakulttuurin osalta opettajatuutoroinnilla tavoitellaan hyvän ilmapiirin
muodostamista ja opiskelijoiden osallistamista oppiaineen toimintaan. Lisäksi molem-
pia tavoitteita edistää se, että opiskelijat saadaan tutustumaan henkilökuntaan.

Jotta opettajatuutoroinnin tehokkuutta voidaan seurata, on toiminnalle hyvä määritellä
myös mittareita. Mittareiden avulla tuutori voi seurata millä osa-alueilla on erityisesti
tarvetta opettajatuutorin ohjaukselle. Osa mittareista voidaan johtaa luvussa 4 käsitel-
lyistä opintojen etenemisen ja niiden keskeytysten tilastoista. Lisäksi myös alemman ja
ylemmän tutkinnon valmistuneiden määrän kehitystä kannattaa seurata. Opiskelijoiden
tavoittamisen ja tuutoroinnin tarpeen osalta voidaan seurata yhteydenottojen määrää
sekä henkilökohtaisten vastaanottojen lukumääriä. Tuutoroinnin mittareiksi muodostu-
vat siis:

- Ensimmäisenä opiskeluvuonna suoritettavat keskimääräiset opintopisteet koulutusaloit-
tain
- Keskeyttäneiden lukumäärä lukuvuotta kohti koulutusaloittain
- Valmistuneiden lukumäärä lukuvuotta kohti tutkinnoittain
- Yhteydenottojen määrä lukukautta kohti
- Henkilökohtaisten ohjauskeskusteluiden määrä lukukautta kohti

Mittareissa seurattavat tekijät on kuvattu tarkemmin liitteessä 3. Jatkossa mittareille
olisi hyvä antaa tavoitearvot, mutta alkuvaiheessa mittareita kannattaa hyödyntää vertai-
lemalla tarkastelujaksojen tuloksia keskenään ja näin seurata toiminnan tehokkuutta. Jos

esimerkiksi keskeyttäneiden määrä vähenee systemaattisesti tarkastelujaksojen välillä, voidaan olettaa tukipalveluiden toimivan paremmin kuin ennen. Yhteydenottojen määrän osalta taas voidaan seurata sitä, ottavatko opiskelijat ylipäätään yhteyttä tuutorin ja sen lisäksi tarkastella miten yhteydenottojen määrä kehittyy kun toiminta vakiintuu. Mittaamisen osalta on hyvä muistaa, että tuutoroinnin onnistumisen ja mitattavien asioiden välillä ei välttämättä ole suoraa yhteyttä, joten mittaristojen tuloksia kannattaa tulkita suuntaa-antavina viitteinä tuutoroinnin tehokkuudesta.

6.2. Opettajatuutorin toimenkuva sovelluskohteessa

Edellä määriteltiin opettajatuutoroinnin tavoitteet sovelluskohteessa. Tässä luvussa on tarkoituksena määritellä opettajatuutorille sellaiset tehtäviä, joiden avulla voidaan saavuttaa määritellyt tavoitteet. Nämä tehtävät perustuvat luvussa 3. esiteltyihin opettajatuutorin tyypillisiin tehtäviin, joita on täydennetty sidosryhmien haastatteluissa ilmenneiden tehtävien osalta. Opettajatuutorin tehtävät voidaan jaotella kahteen ryhmään. Toiseen ryhmään kuuluvat tehtävät opiskelijan näkökulmasta, ja toiseen ryhmään taas oppiainetta palvelevat sekä tuutorin toimintaa kehittävät tehtävät.

Opettajatuutorin tehtävät opiskelijan näkökulmasta kertovat opiskelijalle millaisissa asioissa he voivat ottaa yhteyttä opettajatuutoriin. Opettajatuutorin tehtävät opiskelijan näkökulmasta ovat:

- Opintojen suunnittelussa auttaminen
- Opintoihin liittyvissä valintatilanteissa tukeminen
- Opiskeluun liittyvistä vaihtoehtoista kertominen
- Opiskelutaitojen kehittämisen tukeminen
- Oikeiden yhteyshenkilöiden löytämisessä auttaminen
- Opinnäytetöiden tekemisessä tukeminen
- Työssäkävien opiskelijoiden opiskeluiden tukeminen
- Opiskelijan tulevaisuuden suunnittelussa tukeminen

Opettajatuutori auttaa opiskelijaa opintojen suunnittelussa tukemalla henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimista. Samalla tuutori auttaa opiskelijaa hahmottamaan tutkinnon kokonaisrakenteen sekä kurssien suositeltavan suoritusjärjestyksen. Opintoihin liittyviä valintatilanteita sovelluskohteessa ovat pääainevalinta, opintokokonaisuuksien

valinta, vapaavalintaisten kurssien valinta sekä sivuainevalinta. Lisäksi kauppatieteen kandidaateiksi opiskelevat valitsevat kahden maisteriohjelman välillä. Tuutori tukee opiskelijoita näiden valintojen tekemisessä tarjoamalla tietoa vaihtoehtoista ja kertomalla millaisiin työtehtäviin erilaiset valinnat antavat valmiuksia. Opiskeluun liittyviä vaihtoehtoja, joista tuutori voi kertoa opiskelijoille, ovat muun muassa työharjoittelun tekeminen, vaihto-opiskelu sekä opiskelu avoimessa yliopistossa tai yhteistyöyliopistoissa. Tuutori voi tuoda näitä vaihtoehtoja esiin sekä pienryhmäohjauksessa että henkilökohtaisissa tapaamisissa.

Opettajatuutori tukee opiskelutaitojen kehittymistä kertomalla soveltuvista opiskelumenetelmistä oman oppiaineensa osalta ja tarvittaessa myös muiden oppiaineiden osalta. Käytännössä tämä voidaan tehdä joko pienryhmätapaamisissa tai henkilökohtaisessa ohjauksessa. Yksi opettajatuutorin tehtävistä on oikeiden tahojen löytämisessä auttaminen. Jos opiskelija ei tiedä mistä hän saa ohjausta tai tietoja tiettyyn asiaan liittyen, hän voi tiedustella yhteyshenkilöä opettajatuutorilta.

Opinnäytetöiden osalta opettajatuutori ohjaa opiskelijoita aloittamaan opinnäytetöiden tekemisen, kun opintoja on tarpeeksi suoritettuna. Käytännössä tämä voidaan tehdä joko henkilökohtaisissa tapaamisissa. Tarvittaessa jatkossa tuutori voi seurata opiskelijoiden pistekertymiä, mikäli tämä osa-alue koetaan ongelmalliseksi. Lisäksi tuutori voi auttaa opiskelijaa hahmottamaan opinnäytetöihin liittyvät käytännöt ja tarvittaessa auttaa, jos opiskelija ei tule toimeen ohjaajansa kanssa.

Opettajatuutorin tehtävänä on myös tukea niitä työssäkäyviä opiskelijoita, jotka ovat motivoituneita opiskelemaan tehokkaasti työskentelyn ohella. Työssäkäyvillä opiskelijoilla on usein huonosti aikaa olla yhteydessä useaan tahoon työpäivän aikana, joten tuutori voi auttaa heidät löytämään nopeasti oikeat yhteyshenkilöt. Tuutori voi myös auttaa työssäkäyviä opiskelijoita valitsemaan sopivasti kurseja suhteessa opiskeluun käytettävissä olevaan aikaan ja tukea heitä opintosuunnitelmien ylläpitämisessä.

Opettajatuutori auttaa opiskelijaa orientoitumaan tulevaisuutensa tutustuttamalla opiskelijat ammatti- sekä tutkimusalaan. Yhtenä keskeisenä tehtävänä tähän liittyen on sitouttaa valmistuneet opiskelijat alumnitoimintaan ja sen kautta hyödyntää alumneilta saatuja tietoja opiskelijoiden ohjauksessa. Lisäksi tuutori voi järjestää erilaisia tapahtumia, jotka tutustuttavat opiskelijat ammattialaan ja sen yrityksiin. Tällaisia ovat muun muassa yritysvierailut sekä yritysten pitämät vierailuluennot. Näiden tapahtumien osalta tuuto-

rin tulee tehdä yhteistyötä ainejärjestöjen kanssa. Tutkimusalaan tutustumisen osalta tuutori voi järjestää tapahtumia, joissa opiskelijoille kerrotaan oppiaineesta tehtävästä tutkimuksesta. Lisäksi hän voi tiedottaa oppiaineesta tehtävästä tutkimuksesta opiskelijoille eri yhteydenpitokanavien kautta. Opettajatuutori voi myös kannustaa opiskelijoita harkitsemaan jatko-opiskelua tarjoamalla siitä tietoa tapaamisissa.

Toinen ryhmä opettajatuutorin tehtäviä sisältää oppiainetta palvelevia sekä opettajatuutorointia kehittäviä tehtäviä. Opettajatuutorin tehtäviä tässä ryhmässä ovat:

- Opiskelijoiden motivointi
- Opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen
- Ohjausta erityisesti tarvitsevien tavoittaminen
- Toimiminen yhteyshenkilönä oppiaineen ja opiskelijoiden välillä
- Toimiminen yhteyshenkilönä ainejärjestöihin
- Koulutuksiin osallistuminen ja tietojen ylläpitäminen
- Tuutoroinnin mittareiden seuraaminen

Opettajatuutori motivoi opiskelijoita huomioimalla heidän hyvän opintomenestyksensä opintojen etenemisen tai kurssien arvosanojen osalta. Lisäksi tuutori motivoi opiskelijoita suunnittelemaan kurssiaan auttamalla heitä pääsemään alkuun opintojen suunnittelussa ja osoittamalla kiinnostusta opiskelijaa kohtaan. Jotta opiskelijat kokevat opettajatuutorin aidosti kiinnostuneeksi ja helposti lähestyttäväksi, hänen kannattaa olla läsnä mahdollisuuksien mukaan erilaisissa opiskelijoiden tilaisuuksissa. Opettajatuutori tukee opiskelijoiden ryhmäytymistä ensisijaisesti pienryhmäohjauksen avulla. Tämän lisäksi tuutori voi järjestää erilaisia tapahtumia, joissa opiskelijat tapaavat toisiaan. Nämä tapahtumat voivat olla joko vapaa-aikaan liittyviä tai niissä voidaan tiedottaa opintoihin liittyvistä asioista.

Opettajatuutorin tulee ottaa aktiivisesti yhteyttä niihin opiskelijoihin, jotka mahdollisesti tarvitsevat tukea opintojen etenemiseen. Tällaisia opiskelijoita ovat muun muassa ne, jotka yllättäen jättävät kurssensa kesken, käyttäytyvät oudosti tai joiden opinnot vaikuttavat venyvän yli opintoaika-rajauksen. Lisäksi suoraan maisterintutkintoon valitut opiskelijat saattavat tarvita apua yliopisto-opiskeluiden aloittamisessa. Opettajatuutori voi myös tunnistaa erilaisia erityisryhmiä, jotka eivät välttämättä tarvitse jatkuvaa ohjausta, mutta joihin hän voi panostaa ohjaustoimenpiteitä tarvittavan ajanjakson ajan. Tällä

hetkellä tällaisia ryhmiä ovat ne opiskelijat, joiden opinnot ovat edenneet hitaasti sekä tekniikan tutkintoja suorittavat.

Opettajatuutori toimii yhteyshenkilönä oppiaineen ja opiskelijoiden välillä välittämällä tietoa oppiaineen asioista sekä tapaamisissa että tarvittaessa muiden yhteydenpito-kanavien kautta. Lisäksi opettajatuutori välittää opiskelijoilta saamansa palautteen oppiaineeseen. Yksi keskeinen asia, josta opettajatuutorin tulee kerätä palautetta, on tekniikan opiskelijoiden korkeiden keskeyttämismäärien syyt, kuten luvussa 4 todettiin. Tuutori voi myös osallistaa opiskelijat oppiaineen toimintaan keskustelemalla heidän kanssaan opiskelijoihin vaikuttavista asioista. Opettajatuutori voi tarvittaessa ottaa opiskelijoita konkreettisesti mukaan oppiaineen toimintaan esimerkiksi suunnittelutyöhön, tutkimukseen tai opiskelijarekrytointiin liittyen. Tuutori toimii yhteyshenkilönä ainejärjestöihin pitämällä heidät ajan tasalla opiskelijoihin liittyvistä asioista sekä välittämällä ainejärjestöistä tulevaa palautetta oppiaineeseen. Käytännössä tämä voitaisiin toteuttaa järjestämällä tapaaminen ainejärjestöjen edustajien ja opettajatuutorin välillä sovittuina aikoina.

Jotta opettajatuutori pystyy toimimaan tehtävässään, hänen tulee ylläpitää tietojaan ja osallistua mahdollisiin koulutuksiin. Tuutorin tulee tuntea muun muassa tutkintojen rakenteet ja kurssien suositeltavat suoritusjärjestykset. Lisäksi hänen tulee tuntea oman oppiaineensa kurssien sisällöt ja hopsiin liittyvät käytännöt. Jotta tuutori osaa ohjeistaa opiskelijaa sopivissa opiskeluvalinnoissa työelämää varten, hänellä tulee olla tietoa siitä, millaisista tiedoista ja taidoista on hyötyä erilaisissa työtehtävissä ja millaisiin tehtäviin valmistuneet yleensä työllistyvät. Jotta opettajatuutori osaa ohjata opiskelijan oikean yhteyshenkilön luo, tulee hänen tuntea yliopiston tarjoamat palvelut sekä muiden tiedekuntien toimintakäytännöt pintapuoleisesti. Tuutorin kannattaa osallistua muun muassa tiedekunnan tiedotustilaisuuksiin opiskelijatuutoreille ja olla aktiivisesti yhteydessä opintoasioihin mahdollisista tutkintojen suoritukseen liittyvistä uusista asioista tai muutoksista. Samoin opintoasioiden tulisi tiedottaa opettajatuutoria oppiaineen opiskelijoihin vaikuttavista uusista asioista tai muutoksista.

Edellisessä luvussa määriteltiin mittareita, joiden avulla voidaan seurata opettajatuutorin tehokkuutta ja tarvetta sekä tunnistaa sovelluskohteen ongelma-alueita. Opettajatuutorin tehtävänä on seurata näitä mittareita ja tarvittaessa kehittää niitä saatujen kokemusten perusteella. Opettajatuutorin tulee myös tiedottaa näiden mittarien tuloksista oppiaineelle tarvittaessa.

Opettajatuutoroinnin toimintamallin selkeyttämiseksi tulee myös määritellä ne tehtävät, joita opettajatuutori ei tee (ks. luku 4). Tällaisia tehtäviä ovat:

- Riitatilanteisiin puuttuminen muiden kuin oman oppiaineen osalta
- Opiskelijoiden terveydellisten ongelmien hoitaminen
- Muiden tukipalveluiden tehtävien hoitaminen
- Vastausten valmiina antaminen

Opettajatuutori ei puutu erimielisyyksiin opiskelijan ja muiden oppiaineiden välillä, vaan ohjaa opiskelijaa olemaan yhteydessä opintoasioihin. Opettajatuutori ei ole koulutettu auttamaan opiskelijoita terveydellisissä ongelmissa, vaan on niissä tilanteissa yhteydessä opintoasioihin ja tarvittaessa ohjaa opiskelijan yhdessä opintoasioiden kanssa ottamaan yhteyttä opintopsykologiin tai muihin terveydenhuollon asiantuntijoihin. Opettajatuutorointiin ei kannata sisällyttää sellaisia tehtäviä, joita jo tarjotaan yliopistolla muissa tukipalveluissa. Jos opiskelijan tarvitsemaa apua varten on olemassa tukipalvelu, opettajatuutori ohjaa opiskelijan ottamaan yhteyttä tukipalvelun yhteyshenkilöön. Opettajatuutori tukee opiskelijan itseohjautuvuutta osoittamalla heille mistä he voivat löytää tietoa sen sijaan, että hän antaisi opiskelijoille kaikki tiedot valmiina.

Opettajatuutorin toimenkuvaan on määritelty edellä kattavasti erilaisia tehtäviä, joihin on varattava riittävästi aikaa tuutorointia tekeville opetushenkilökunnan jäsenille. Kuten luvussa 3 todettiin, ei pelkkä tuutorin tehtävien määrittely riitä tavoitteiden saavuttamiseksi vaan tyypillisiä ongelmia tuutoroinnin onnistumisen osalta on, että tuutoreilla ei ole tarpeeksi aikaa tiedottaa toiminnasta ja hoitaa tehtäviään asianmukaisesti. Opettajatuutorointiin käytössä olevat resurssit on siis tarpeellista tarkastaa. Esimerkiksi useamman opettajatuutorin nimeäminen yhdestä oppiaineesta sekä jakaisi työmäärää, että vähentäisi avainhenkilöitymistä ja turvaisi toiminnan jatkuvuutta. Opettajatuutorit saisivat tukea toisistaan ja voisivat jakaa kokemuksia keskenään. Lisäksi jos tuutorointia tekee useampi kuin yksi henkilö, on opiskelijoilla mahdollista valita itselleen sopivin yhteyshenkilö. Oppiaineen haastattelussa haastateltavat korostivat, että opettajatuutorilla on tukenaan myös muut oppiaineen opettajat, vaikka heitä ei ole määritelty opettajatuutoreiksi. Tarvittaessa opettajatuutori voi siis ohjata opiskelijat tapaamaan myös muita oppiaineen opettajia, ja näin tasata omaa työmääräänsä.

6.3. Opettajatuutoroinnin ohjausmuodot sovelluskohteessa

Luvussa 3 käsiteltiin opettajatuutorin ohjausmuodoista henkilökohtaista ohjausta sekä pienryhmäohjausta. Tässä luvussa määritellään toimintakäytännöt sovelluskohteen tuutoroinnin ohjausmuodoille. Sovelluskohteessa ei ole aiemmin ollut käytössä pienryhmäohjausta, mutta tutkielmassa tehdyn selvityksen perusteella pienryhmäohjaus kannattaa ottaa käytäntöön sen etujen takia. Näitä etuja ovat muun muassa opiskelijoiden ryhmäytymisen tukeminen, vuorovaikutukseen kannustaminen sekä se, että pienryhmäohjauksessa tavoitetaan useita opiskelijoita kerralla. Pienryhmäohjauksen käyttöönottoa perustelee myös se, että sovelluskohteen sidosryhmät kokivat ohjausmuodon toimivaksi.

Ohjausmuotojen käsittelyssä on kuvattu yleiset periaatteet sekä henkilökohtaisen ohjauksen että pienryhmäohjauksen osalta. Lisäksi molempien ohjausmuotojen osalta on esitetty mitä välineitä käyttäen kyseistä ohjausta voidaan tehdä. Näiden lisäksi eri ohjausmuotojen osalta on muodostettu listaukset asioista, joita erityisesti tämän tyyppisessä ohjausmuodossa voidaan käsitellä (vrt. luku 3).

6.3.1. Henkilökohtainen ohjaus sovelluskohteessa

Henkilökohtaisessa ohjauksessa tuutori antaa ohjausta yhdelle tai muutamalle opiskelijalle kerrallaan. Luvussa 3 kuvattiin erilaisia muotoja henkilökohtaiselle ohjaukselle, jotka soveltuvat hyvin myös tähän sovelluskohteeseen. Opettajatuutori voi antaa henkilökohtaista ohjausta joko henkilökohtaisissa tapaamisissa, puhelimitse tai verkon kautta. Opiskelija voi tavata opettajatuutoria joko hänen vastaanottoaikanaan tai varata itselleen tapaamisajan. Opiskelija voi myös soittaa opettajatuutorille vastaanottoaikana tai varata puhelinajan. Verkon kautta opettajatuutori voi antaa henkilökohtaista ohjausta sähköpostin välityksellä. Lisäksi tuutori voi hyödyntää tarvittaessa videoneuvotteluohjelmaa yhteydenpitoon. Kuten sidosryhmien haastatteluiden käsittelyn yhteydessä luvussa 5 todettiin, täytyy sosiaalisen median käyttöä ohjauksen tukena kokeilla käytännössä. Tämä voidaan aloittaa testaamalla Facebookia ohjauskanavana luomalla opettajatuutorille palveluun oma sivu.

Henkilökohtaisen ohjauksessa opettajatuutorin ensisijainen ohjaustyökalu on henkilökohtainen opintosuunnitelma eli hops. Edellä on korostettu, että opettajatuutorin tulee olla aktiivisesti yhteydessä opiskelijoihin sekä pyrkiä tavoittamaan ne opiskelijat, jotka

erityisesti tarvitsevat apua. Opettajatuutorin kannattaa siis erikseen kutsua opiskelijat tekemään henkilökohtaisia opetussuunnitelmia sen sijaan, että hän vain tiedottaisi tällaisen mahdollisuuden olemassaolosta.

Käytännössä keskustelut voitaisiin toteuttaa niin, että tuutori kutsuu jokaisen opiskelijan kaksi kertaa opintojensa aikana hops-keskusteluun. Selvityksen perusteella kriittisiä vaiheita opintojen suunnittelun osalta olivat erityisesti ensimmäinen opintovuosi ja sekä opintojen keskivaihe. Tämän takia ensimmäinen hops-keskustelu olisi hyvä järjestää kandidaattiopintojen alkuvaiheessa ja toinen keskustelu maisteriopintojen alkuvaiheessa. Tarkemmin hops-keskusteluiden ajankohtia on käsitelty seuraavassa luvussa, jossa kuvataan tuutorointia opintopolun eri vaiheissa. Jatkossa henkilökohtaisia tapaamisia voidaan lisätä tai vähentää saatujen kokemusten perusteella.

Erityisinä kohderyhminä opettajatuutorinnille on edellä mainittu tekniikan opiskelijat, opinnoissaan hitaasti etenevät, suoraan maisteritutkintoa suorittamaan hyväksytyt sekä ne opiskelijat, jotka eivät saa opintojaan valmiiksi opintoajan rajauksen puitteissa. Näistä opiskelijaryhmästä erityisesti opinnoissaan hitaasti etenevät ja opintoajan rajauksen ylittävät opiskelijat kannattaisi kutsua henkilökohtaisiin tapaamisiin. Tekniikan opiskelijoiden sekä suoraan maisteritutkintoon hyväksytyjen opiskelijoiden osalta ryhmäohjaus voisi olla tehokkaampaa, sillä se tukisi opiskelijoiden ryhmäytymistä. Jotta opettajatuutori tunnistaa ne opiskelijat, jotka etenevät opinnoissaan hitaasti tai jotka eivät valmistu opintoaikojen rajauksen puitteissa, hänen täytyy tehdä yhteistyötä opintoasioiden kanssa.

Luvussa 3.2 käsiteltiin erilaisia teemoja, joista henkilökohtaisissa tapaamisissa voidaan keskustella. Vaikka henkilökohtaisissa tapaamisten sisällöt vaihtelevat opiskelijan mukaan, auttavat teemat tuutoria valmistautumaan tapaamiseen. Henkilökohtaisissa tapaamisissa käsiteltäviä teemoja hopsin lisäksi voivat olla muun muassa opiskelijan kokemukset omista opiskelutaidoistaan, opiskelumotivaatio sekä opiskelijan kokemukset opintojen sujumisesta. Opettajatuutori voi myös kertoa oppiaineeseen soveltuvista opiskelutekniikoista. Lisäksi tapaamisessa voidaan keskustella opiskelijan työskentelystä ja harrastuksista sekä siitä miten ne vaikuttavat opiskeluihin. Toisaalta ne voivat vähentää opiskeluun käytettävää aikaa, mutta toisaalta ne voivat tukea opiskeluita esimerkiksi jos opiskelija työskentelee oman alan tehtävissä (vrt. luku 2). Lisäksi on hyvä keskustella opiskelijan tavoitteista niin tutkinnon suorittamisen suhteen kuin myös valmistumisen jälkeisten suunnitelmien osalta. Henkilökohtaisissa tapaamisissa on myös hyvä tarkis-

taa, että opiskelija huomaa aloittaa opinnäytetyön tekemisen, jos hänellä on jo tarpeeksi opintoja suoritettuna, kuten tuli ilmi oppiaineen haastattelun yhteydessä.

6.3.2. Ryhmäohjaus sovelluskohteessa

Ryhmäohjauksessa opiskelijat jaetaan pienryhmiin, joita opettajatuutori ohjaa. Opettajatuutori voi tehdä ryhmäohjausta joko tapaamalla opiskelijoita tai verkon kautta. Pääasiassa verkon kautta tapahtuma ohjaus on asioista tiedottamista sähköpostin tai sosiaalisen median kautta. Tarvittaessa ryhmäohjausta voidaan tehdä myös oppimisympäristöä, kuten Moodlea, hyödyntämällä tai lisäämällä tuutorointiin liittyvää sisältöä verkkosivuille. Sidosryhmien haastattelussa ehdotettiin esimerkiksi kysymys-vastauspalstaa, josta opiskelijat löytäisivät vastauksia usein esitettyihin kysymyksiin.

Hyvä ryhmäkoko voisi olla noin kymmenen opiskelijaa, sillä silloin heitä on tarpeeksi monta, vaikka kaikki opiskelijat eivät osallistuisikaan toimintaan, mutta kuitenkin tarpeeksi vähän, jotta he voivat tutustua toisiinsa. Ryhmäkoko voidaan muuttaa saatujen kokemusten perusteella. Luvussa 4 todettiin tietotekniikan pääaineeseen kauppatieteen kandidaatin tutkintoon vuosittain odotettavan noin 30 opiskelijaa ja ohjelmistotekniikan suuntaan tietotekniikan koulutusohjelmaan tekniikan kandidaattitutkintoon noin 15 opiskelijaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että kauppatieteiden opiskelijoista muodostuisi vuosittain kolme pienryhmää ja tekniikan opiskelijoista yksi tai kaksi ryhmää.

Tutorvastaava toi haastattelussaan esiin hyviä käytäntöjä ryhmien jakoperiaatteiden osalta. Opiskelijat jaetaan opettajatuutorointia varten eri ryhmiin, kuin millaisissa he ovat opiskelijatuutoroinnissa. Ryhmistä pyritään muodostamaan heterogeenisiä niin, että niissä on opiskelukokemuksiltaan eritaustaisia opiskelijoita. Jatkossa ryhmien jakoperusteita voidaan muuttaa saatujen kokemusten perusteella.

Kuten luvussa 4 todettiin, valitsevat opiskelijat pääaineensa vasta ensimmäisen lukuvuoden lopussa. Tämän takia opiskelijoita ei voida jakaa pienryhmiin kuin vasta ensimmäisen lukuvuoden lopussa tai toisen lukuvuoden alussa. Pääaineen valinnan jälkeen opiskelijoiden olisi kuitenkin hyvä tavata muut saman pääainevalinnan tehneet opiskelijat, joten ryhmätapaaminen olisi hyvä pitää heti kun pääainevalinnat ovat vahvistuneet.

Kauppatieteellistä tutkintoa suorittavien osalta ryhmätapaamisia voisi olla toimintaa käyttöönotettaessa alkuun vain yksi. Tämä tapaaminen toimisi tuutoroinnin aloitustapaamisena. Teknillistä tutkintoa suorittavien osalta ryhmätapaamisia taas voisi olla kaksi tai useampia, jotta ne tukisivat heidän ryhmäytymistään. Toisaalta kuten luvusta 4 kävi ilmi, ovat tekniikan tutkinnon osalta todelliset vuosittaiset aloitusmäärät pieniä. Jos tekniikan opiskelijoissa ei ole tarpeeksi muodostamaan omaa ryhmää, heidät voisi yhdistää kauppatieteellistä opiskelevien kanssa samoihin ryhmiin, kuten oppiaineen edustajat ehdottivat sidosryhmien haastattelussa. Tällöin voitaisiin pitää kaikille opiskelijoille kaksi ryhmätapaamista. Se, kumpi toimintamalli valitaan, täytyy määrittellä vuosittain opiskelijamäärien perusteella.

Alaluvussa 6.3.1 todettiin, että tekniikan opiskelijoiden lisäksi myös suoraan maisteritutkintoa suorittamaan hyväksytyt opiskelijat hyötyisivät ryhmäohjauksesta. Maasterivallinnassa kauppatieteiden maisteritutkintoa tietotekniikan pääaineessa suorittamaan otetaan vuosittain 10 opiskelijaa ja teknisen viestinnän maisterikoulutusohjelmaan sekä diplomi-insinöörin tutkintoon ohjelmistotekniikan pääaineeseen molempiin viisi opiskelijaa (ks. luku 4). Yhteensä opiskelijoita on siis korkeintaan 20. Koska maisterivaiheen opiskelijoiden voi olla muun muassa työssäkäynnin takia ongelmallista osallistua pienryhmätapaamisiin, voisi heistä muodostaa yhden ryhmän, jossa olisivat kaikki ylempää tutkintoa suorittamaan hyväksytyt. Lisäksi ylempään tutkintoon valittujen osalta ryhmäohjaus voitaisiin käytännössä toteuttaa niin, että tuutori pitää yhden tapaamisen vuosittain, johon voivat osallistua kaikki ylempään tutkintoon valitut aloitusvuodesta riippumatta. Tässä tapaamisessa tulisi käsitellä siis sellaisia asioita, jotka olisivat hyödyllisiä sekä opintonsa aloittaville että jo sovellusalueella opiskelleille.

Ryhmäohjaus painottuu toiminnasta tiedottamiseen sekä yleiseen neuvontaan. Ensimmäisessä ryhmätapaamisessa on hyvä tiedottaa opiskelijoille mitä opettajatuutorointi on. Luvussa 3 kuvattiin Aalto-yliopistossa käytössä olevaa toimintamallia, jossa ensimmäisessä ryhmätapaamisessa opiskelijat saivat kertoa mitä he odottavat opettajatuutoroinnilta. Tätä käytäntöä voitaisiin hyödyntää myös tällä sovellusalueella, sillä opettajatuutori saisi sen avulla tärkeää tietoa opiskelijoiden odotuksista, sekä se on hyvä keino saada opiskelijat vuorovaikuttamaan keskenään.

Mikäli ryhmätapaamisia järjestetään opintojen aloittamisen jälkeen, niissä voitaisiin käsitellä esimerkiksi opinnäytetöiden tekemiseen liittyviä asioita tai yksikössä tehtävää tutkimusta sekä jatko-opiskelumahdollisuuksia. Se, järjestääkö ryhmätapaamisia opin-

tojen edetessä riippuu siitä, kuinka opiskelijat osallistuvat ensimmäisiin tapaamisiin. Jos ryhmätapaamisia ei järjestetä kuin opintojen alussa, voidaan näistä teemoista tiedottaa kaikille opiskelijoille yhteisesti järjestettävissä tilaisuuksissa.

6.4. Opettajatuutorointi opintopolun eri vaiheissa sovelluskohteessa

Edellä on kuvattu opettajatuutoroinnin tavoitteita, tehtäviä sekä erilaisia ohjausmuotoja sovelluskohteessa. Kuten luvussa 3.3 todettiin, opiskelijat kaipaavat erityyppistä tukea opintojen eri vaiheissa. Lisäksi luvun 4 selvitysten perusteella tunnistettiin tiettyjä opintopolun vaiheita, joissa opiskelijat erityisesti tarvitsevat tukea. On siis hyvä tarkastella opettajatuutorointia opintopolun eri vaiheissa, jotta voidaan kohdistaa ohjaustoimet tehokkaasti. Lisäksi tarkastelemalla opettajatuutorin tehtäviä suhteessa opintopolkuun voidaan myös muodostaa tuutoroinnille vuosikello, joka ohjaa tuutorin toimintaa. Seuraavassa on kuvattu ensin opettajatuutorin tehtäviä eri vaiheissa opintopolkua ja sen jälkeen koostettu vuosikello selvityksen pohjalta.

Opintojen alkuvaihe osoittautui tutkielman selvityksen perusteella kriittiseksi vaiheeksi. Luvussa 3 todettiin, että tietotekniikan opiskelijat ovat usein epävarmoja alastaan, minkä takia he kaipaavat erityisesti opintojen alkuvaiheessa tukea ja tietoa opintoalastaan. Luvussa 4 tehdyn selvityksen perusteella suurin osa sovelluskohteessa tapahtuneista keskeytyksistä tapahtui ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen. Lisäksi opintojen alkuvaihe on sovelluskohteessa tärkeä oppiaineen kannalta, sillä opiskelijat tarvitsevat tietoa oppiaineesta pääainevalintaansa varten.

Tämänhetkisen käytännön mukaan sekä teknillistä että kauppatieteellistä tutkintoa suorittavat opiskelijat saavat vahvistuksen pääaineestaan vasta ensimmäisen lukuvuoden lopussa. Tietotekniikan pääaineopiskelijat ovat siis tiedossa vasta toisen lukuvuoden alussa. Opettajatuutorin olisi kuitenkin hyvä luoda kontakti uusiin opiskelijoihin heti opintojen alussa. Oppiaineessa on muutama vuosi ollut käytössä opettajatuutoroinnissa käytäntö kutsua opiskelijat kylään opettajatuutorin toimistoon orientaatiopäivien aikana, jolloin he tapaavat tuutorin ja saavat tietää missä hänen huoneensa sijaitsee. Tätä käytäntöä kannattaa jatkaa vastaisuudessakin. Lisäksi tuutorin kannattaa olla läsnä orientaatiopäivissä ja jakaa opiskelijoille tietoa opettajatuutoroinnista. Tarvittaessa ensimmäisen vuoden opiskelijoille voidaan myös järjestää yhteinen tapahtuma, jossa he saavat tietoa oppiaineen opinnoista sekä oppiaineeseen liittyvistä työtehtävistä ja tutkimuksesta.

Ryhmätapaamiset ja henkilökohtaiset tapaamiset täytyy ajoittaa toisen opiskeluvuoden syksyyn. Opiskelijat voitaisiin kutsua toisen opiskeluvuoden syksyllä ensin tapaamisiin pienryhmissä ja sen jälkeen henkilökohtaisiin tapaamisiin.

Luvun 4 selvityksessä opintojen etenemisestä huomattiin, että opiskelijoiden opintopistekertymät laskivat erityisesti opintojen kolmantena ja neljäntenä vuonna, jolloin opiskelijat tyypillisesti ovat kandidaatin tutkinnon loppuvaiheessa. Sidosryhmien haastattelussa opiskelijat kokivat opiskelijoiden tarvitsevan erityisesti tukea kandidaatintyön tekemisen yhteydessä ja myös opintoasiat nostivat saman opintovaiheen esille todetessaan, että opiskelijat tarvitsisivat apua maisterivaiheen opintosuunnitelmien tekemisessä. Toiseen hops-keskusteluun voisi siis kutsua kandidaatinseminaareihin osallistuvat. Kandidaatinseminaareihin osallistutaan yleensä juuri kolmannen opiskeluvuoden keväällä.

Suoraan maisterivaiheeseen valittujen opiskelijoiden osalta sopiva vaihe edellisessä luvussa kuvatulle ryhmätapaamiselle olisi syyslukukaudella noin kuukausi opintojen aloituksen jälkeen. Tällöin maisteriopiskelijat olisivat orientoituneita opintoihinsa ja saaneet käytyä läpi suunnitelmiaan opintoasioiden kanssa, mutta he olisivat kuitenkin vielä opintojen alkuvaiheessa niin, että tuutori voisi auttaa heitä sopeutumaan uuteen korkeakouluun. Opettajatuutori voisi kuitenkin ottaa yhteyttä maisteriopiskelijoihin heti opintojen alkaessa, jotta he voivat tarvittaessa olla yhteydessä tuutoriin jo aiemmin.

Myös opintojen loppuvaiheessa tukeminen on tärkeää, jotta opiskelijat saavat tehtyä tutkintonsa valmiiksi. Aiemmin todettiin, että opintojen loppuvaiheessa opettajatuutori voi tukea opinnäytetöiden tekemisessä sekä tulevaisuuteen orientoitumisessa. Tätä varten opettajatuutoroinnista olisi hyvä tiedottaa opiskelijoille esimerkiksi pro gradu - ja diplomityöseminaarin yhteydessä, jotta opiskelijat osaavat tarvittaessa olla yhteydessä tuutoriin. Seminaarin aloitusluennot järjestetään sekä syys- että kevätlukukauden alussa. Lisäksi opintojen loppuvaiheessa tuutorin tehtävänä on sitouttaa opiskelijat alumnitoimintaan. Tällä hetkellä oppiaineella ei ole olemassa järjestäytynyttä alumnitoimintaa, joten opettajatuutoroinnin osalta siihen voidaan paneutua vasta kun tällaiselle toiminnalle on määritelty toimintamalli.

Luvussa 6.3 todettiin, että tuutori voisi tutustuttaa opiskelijoita alan työelämään ja jatkoopintoihin esimerkiksi järjestämällä näihin teemoihin liittyviä tapahtumia. Opettajatuutorin vuosikellossa olisi hyvä olla vuosittainen ajankohta, jolloin tuutori selvittää onko

tarvetta ja mahdollisuuksia järjestää tapahtuma näihin teemoihin liittyen. Tapahtuma voitaisiin yhdistää ensimmäisen vuoden opiskelijoille suunnattuun ohjelmaan. Hyvä ajankohta kartoittaa tapahtuman järjestämisen tarve ja aloittaa suunnittelu on kevätlukukauden loppupuoli, jolloin kyseinen tapahtuma voidaan järjestää syyslukukaudella.

Edellä mainittujen tehtävien lisäksi opettajatuutorin vuosikelloon on hyvä lisätä myös luvussa 6.2 käsitellyjä oppiainetta palvelevia sekä opettajatuutorointia kehittäviä tehtäviä. Tällaisia tehtäviä ovat ainejärjestöjen edustajien tapaamiset, koulutuksiin osallistuminen ja tietojen ylläpitäminen sekä tuutoroinnin mittareiden seuraaminen. Ainejärjestöjen edustajien tapaaminen voitaisiin järjestää esimerkiksi kerran lukukaudessa. Opettajatuutorille sopivia koulutuksia voidaan järjestää koska tahansa lukuvuoden aikana, mutta vuosikelloon voidaan lisätä ainakin teknillisen tiedekunnan järjestämä koulutustilaisuus opiskelijatuutoreille syyslukukaudella ennen opintojen alkamista. Samoin opettajatuutori joutuu päivittämään tietojaan jatkuvasti, mutta hän voisi erityisesti kevätlukukauden päätteeksi tarkistaa tietonsa yliopiston palveluita sekä tutkintojen rakenteita koskien. Tuutoroinnin mittareista osaa seurataan lukuvuosittain ja osaa lukukausittain. Tämän takia mittaristojen seuraaminen on hyvä tehdä noin parin kuukauden päästä lukukauden vaihtumisen jälkeen, jolloin tilastot ovat varmasti ajan tasalla edellisen tarkastelujakson osalta.

Edellisessä luvussa käsiteltiin erityisesti opinnoissaan hitaasti etenevien tapaamista sekä niiden opiskelijoiden ohjausta, joiden opintoaika on päättymässä. Näille tapaamisella voidaan myös määrittää omat määräaikansa. Opinnoissaan hitaasti eteneviä opiskelijoihin olisi hyvä ottaa yhteyttä syyslukukauden aikana, jotta he voivat tarvittaessa tehdä opintovalintoja kevätlukukaudelle. Opintoaikojen rajausten osalta opintoaikojen päätymiset tapahtuvat pääosin heinäkuun lopussa, sillä suurin osa opiskelijoista aloittaa opintonsa syksyllä. Tämän takia opintoaikojen rajauksen ylittäviin opiskelijoihin kannattaa ottaa yhteyttä kevätlukukaudella, sillä silloin on tiedossa tarkempi tilanne siitä, ehtivätkö he valmistua opintoajan rajauksen puutteissa vai eivät.

Opettajatuutoroinnin vuosikello on esitetty liitteessä 5. Opettajatuutorin vuosikellon suunnittelussa pyrittiin huomioimaan se, että tehtävät jakautuisivat tasaisesti eivätkä kasautuisi yhteen vaiheeseen lukuvuotta. Syyslukukaudelle ajoittui hieman enemmän tehtäviä kuin kevätlukukaudella, mutta pääasiassa tehtävät ovat jakautuneet tasaisesti. Vuosikelloa kannattaa päivittää tuutoroinnista saatujen kokemusten perusteella sekä tuutorin tehtävien muuttuessa.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa käsiteltiin opettajatuutoroinnin tarvetta sekä tavoitteita, ja muodostettiin näiden pohjalta opettajatuutoroinnin toimintamalli sovelluskohteeseen. Työssä tarkasteltiin ensin ohjauksen tarvetta valtakunnallisesti ja todettiin, että yliopistojen ohjauspalveluiden kehittämislle on tarvetta. Tämänhetkiset tutkintojen suoritusajat eivät vastaa niitä tavoitteita, joita opintoajan pituudelle on asetettu Opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta, ja joihin muun muassa yliopiston rahoitus perustuu.

Tarkasteltaessa opintojen etenemistä hidastavia tekijöitä huomattiin, että ne ovat osaltaan sellaisia, joihin tukipalveluiden avulla pystytään vaikuttamaan. Esimerkiksi tietotekniikan alalla opintoja hidastaa erityisesti oppiaineen vieraus sekä opiskelijoiden työsäkäynti. Selvityksen perusteella opettajatuutorointi on toimiva keino vähentää opiskelua hidastavien tekijöiden vaikutusta opiskeluun.

Tutkielmassa selvitettiin tietotekniikan opiskelijoiden opintojen etenemistä vuosina 2005–2010 opintonsa aloittaneiden osalta, ja huomattiin että sovelluskohteessa on tarvetta ohjaustoimenpiteille, jotta vuosittaiset opintopistekertymät saadaan kasvuun. Opintopistekertymiä verrattiin sekä yliopistojen rahoitusmallin, opintotuen määräytymisen sekä opintoaikojen rajauksen määrittelemiä rajoihin. Tarkasteltaessa opiskelijoiden keskimääräisiä opintopistekertymiä viiden ensimmäisen opintovuoden osalta huomattiin, että opintojen eteneminen hidastuu erityisesti kolmantena ja neljäntenä opintovuonna. Kolmas opintovuosi nousi esiin myös sidosryhmien haastattelussa sellaisena vaiheena opintoja, jossa opiskelijat erityisesti tarvitsevat tukea

Tutkielmassa selvitettiin tietotekniikan opiskelijoiden opintojen keskeyttämisten lukumääriä. Selvityksessä ilmeni, että keskeytysluvut ovat erityisesti tekniikan opiskelijoiden osalta korkeat, mikä myös perustelee lisäohjauksen tarvetta sovelluskohteessa. Tutkielmassa tarkasteltiin myös keskeytysten ajankohtia ja huomattiin, että pääosa keskeytyksistä tapahtuu ensimmäisen lukuvuoden jälkeen.

Näiden huomioiden perusteella opettajatuutoroinnin tukitoimenpiteet kannattaa kohdistaa erityisesti opintojen alkuvaiheeseen sekä kolmanteen opintovuoteen. Näiden lisäksi myös aivan opintojen loppuvaiheessa opiskelijat tarvitsevat opettajatuutorin tukea muun muassa opinnäytetyön tekemiseen ja valmistumisen jälkeiseen elämään orientoitumisessa.

Sidosryhmien haastatteluissa ilmeni, että opettajatuutoroinnin avulla voidaan täydentää opiskelijoille tarjolla olevia tukipalveluita. Yliopiston tarjoamiin tukipalveluihin verrattuna opettajatuutorointi lisää ohjauksen yhteyttä opiskelijan omaan oppiaineeseen. Lisäksi yhteen oppiaineeseen keskittyvä tukipalvelu mahdollistaa henkilökohtaisemman ohjauksen. Ylioppilaskunnan järjestämää opiskelijatuutorointia opettajatuutorointi täydentää muun muassa tarjoamalla opiskelijatuutorointiin verrattuna pitempiä aikaista tukea.

Selvityksessä huomattiin, että sovelluskohteen opiskelijat tarvitsevat ohjausta erityisesti opintoihin liittyvissä valintatilanteissa. Tällaisia valintatilanteita ovat muun muassa pääaineen valinta kandidaattiopintojen alkuvaiheessa. Lisäksi tietotekniikan opiskelijoilla on tyypillisesti eri tiedekuntien järjestämiä opintoja yhtäaikaisesti, minkä takia he tarvitsevat tukea tutkinnon kokonaisrakenteen hahmottamisessa, oikeiden yhteyshenkilöiden löytämisessä sekä eri tiedekuntien käytäntöjen hallitsemisessa.

Sovelluskohteen opettajatuutoroinnin tavoitteiksi määräytyivät käsitellyn taustaineiston perusteella opintojen suunnitelmallisen etenemisen tukeminen, turhien keskeyttämisten vähentäminen, opiskelijoiden sitouttaminen opintoalaan sekä opiskelua tukevan toimintakulttuurin luominen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi opettajatuutorille määriteltiin tietyt tehtävät. Nämä tehtävät voidaan jaotella opiskelijan näkökulmasta oleviin tehtäviin sekä oppiainetta palveleviin ja tuutorin toimintaa kehittäviin tehtäviin. Osa tehtävistä on jatkuvia, ja osa voidaan kohdistaa tiettyyn vaiheeseen opiskelijan opintopolkua.

On myös tärkeää määritellä ne tehtävät, jotka eivät kuulu opettajatuutorointiin. Opettajatuutorin ei tule antaa ohjausta sellaisissa tilanteissa, joihin on tarjolla oma tukipalvelu. Tällöin tuutorin tulee ohjata opiskelijat ottamaan yhteyttä oikeaan tahoon. Lisäksi tuutorin ei tule antaa ohjausta sellaisissa tapauksissa, joihin hänellä ei ole koulutusta. Tällaisia ovat esimerkiksi opiskelijan terveyteen liittyvät ongelmat, joissa tuutorin tulee ohjata opiskelija ottamaan yhteyttä esimerkiksi opintopsykologiin.

Tarkasteltaessa opettajatuutorointiin liittyviä selvityksiä nousi esiin, että opettajatuutoroinnin ongelmaksi voi muodostua se, että opiskelijat eivät tiedä millaista apua he voivat tuutorilta hakea. Selkeä tehtävälisteri auttaa sekä opiskelijoita hyödyntämään tuutorointia että myös tuutoria hahmottamaan omaan tehtäväänsä sisältyvät ja sen ulkopuolelle jäävät tehtävät. Opettajatuutorin toiminnan ohjaustyökaluna vuosikello osoittautui

toimivaksi työkaluksi, sillä usealle opettajatuutorin tehtävälle pystyttiin määrittelemään tietty ajankohta.

Opettajatuutorin tulee seurata erilaisia tunnuslukuja muun muassa opintojen etenemiseen ja keskeyttämisiin liittyen, jotta hän voi tarkastella toiminnan tehokkuutta sekä ohjauksen tarvetta. Erityisesti tietotekniikkaa opiskelevien tekniikan opiskelijoiden osalta on tarve selvittää myös opintojen keskeytysten syitä. Opettajatuutorin tulee lisäksi seurata tuutoroinnin hyödyntämiseen liittyviä tunnuslukuja, jotta opettajatuutoroinnin tarpeellisuutta voidaan arvioida. Tällainen tunnusluku on esimerkiksi ohjauskeskusteluiden määrä lukukautta kohti.

Opettajatuutorin tulee ottaa aktiivisesti yhteyttä opiskelijoihin ja tarjota heille ohjausta. Lisäksi opettajatuutorin tulee ylläpitää tietojaan yliopiston palveluista, käytännöistä sekä opinnoista, jotta hän osaa auttaa opiskelijoita. Jotta opettajatuutorilla on aikaa hoitaa hänelle määritellyt tehtävät, tulee tuutorointiin kohdistaa tarpeeksi resursseja. Yhdessä oppiaineessa olisi hyvä olla useampia tuutoreita jakamassa työmäärää.

Tutkielmassa kuvattu toimintamalli on suunniteltu tietotekniikan oppiaineeseen, joten jos toimintaa halutaan laajentaa, tulee opettajatuutoroinnin tavoitteet ja tehtävät tarkistaa uuteen sovelluskohteeseen sopiviksi. Toinen rajoitus kehitetylle toimintamallille on, että toimintamalli on kehitetty olettaen tuutorointia oppiaineessa tekevän yhden tai kahden henkilön. Kehitetystä toimintamallista on monia tehtäviä, joiden toimivuutta täytyy kokeilla käytännössä ja kehittää edelleen. Näitä ovat muun muassa pienryhmäohjaus, henkilökohtaisten tapaamisten ja ryhmätapaamisten määrä sekä verkko-ohjauksen toteutus.

Tutkielman selvityksen perusteella on suositeltavaa, että kehitetty toimintamalli opettajatuutoroinnille otetaan käyttöön ja sen kehittämistä jatketaan edelleen. Kun tuutoroinnista on saatu lisää kokemuksia, voidaan esimerkiksi harkita tuutorointiin osallistumisen yhdistämistä osasuorituksiksi johonkin pakolliseen opintojaksoon.

Mahdollisia jatkotutkimusaiheita tutkielman teemaan liittyen ovat opiskelijoiden kokemusten selvittäminen sovellusalueen opettajatuutoroinnista, opettajatuutorien koulutuksen suunnittelu sekä verkko-ohjauksen tutkiminen. Lisäksi voitaisiin selvittää miten tuutorointia voitaisiin täydentää mentoroinnilla, jolloin opiskelijoille tarjottaisiin opettajatuutorin lisäksi tukihenkilö yritysmaailmasta.

LÄHDELUETTELO

- Aalto-yliopisto (2012). Opintojen ohjaus ja neuvonta. [online]. [siteerattu 4.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://into.aalto.fi/display/fitik/Opintojen+ohjaus+ja+neuvonta>>.
- Aalto-yliopiston insinööritieteiden korkeakoulun tutkintosääntö.
- Aho, Simo, Sanna-Mari Hynninen, Hannu Karhunen & Markku Vanttaja (2012). *Opiskeluaikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset* [online]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 26/2012. [Siteerattu 4.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.tem.fi/files/33421/TEMjul_26_2012_web.pdf>.
- Aho, Simo, Sanna-Mari Hynninen, Tarita Ruoholinna & Markku Vanttaja (2010). *Osaavan työvoiman saatavuus ja osaamisen kehittämisen muodot tulevaisuudessa. Väiliraportti: Näkökulmia opiskelijoiden työssäkäyntiin ja terveysalan muutoksiin*. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi. 6/2010.
- Beauboef, Theresa & John Mason (2005). Why the High Attrition Rate for Computer Science Students: Some Thoughts and Observations. *The SIGCSE Bulletin*, 37:2, 103–106.
- Carter, Lori (2006). Why Students with an Apparent Aptitude for Computer Science Don't Choose to Major in Computer Science. *Proceedings of the 37th SIGCSE Technical Symposium on Computer Science Education*. SIGCSE '06, 27–31.
- Eskola, Jari & Jaana Vastamäki (2001). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*, 24–42. Toim. Juhani Aaltola & Raine Valli. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hietala, Pentti (2012). TIEY1 Opintojen ohjattu suunnittelu –opetuskalvot. Tampereen yliopisto.

- Hiltunen, Johanna (2002). Opettajatuutoroinnin hyöty opettajalle. Teoksessa: *Opettaja-tuutor tienviittana – tavoitteena koko opintopolun kattava ohjausjärjestelmä*, 28–30. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 3/2002. Toim. Johanna Hiltunen & Hanna Lindholm. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.
- Hiltunen, Johanna & Hanna Lindholm (2002a). Opettajatuutoroinnin hyöty opiskelijalle. Teoksessa: *Opettajatuutor tienviittana – tavoitteena koko opintopolun kattava ohjausjärjestelmä*, 24–27. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 3/2002. Toim. Johanna Hiltunen & Hanna Lindholm. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.
- Hiltunen, Johanna & Hanna Lindholm (2002b). Opiskelijan opintopolku ja olemassa olevat tienviitat. Teoksessa: *Opettajatuutor tienviittana – tavoitteena koko opintopolun kattava ohjausjärjestelmä*, 7–15. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 3/2002. Toim. Johanna Hiltunen & Hanna Lindholm. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.
- Hirsjärvi, Sirkka & Helena Hurme (2001). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jousranta, Anja (2005). *Ei jää luuppiin – Tietojenkäsittelytieteiden opiskelun onnistuneen alkutaipaleen edellytyksistä*. Acta Wasaensia No 148. Tietotekniikka 4. Vaasa: Universitas Wasaensis.
- Kanstrén, Kaisu (2011). *Enemmän empatiaa, yksilöllisyyttä ja opiskelijälähtöisyyttä. Korkeakouluopiskelijoiden näkemyksiä heidän ohjauksestaan opintopolulla*. Oulu: Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut.
- Kela (2012). Opintoissa edistyminen. [online]. [siteerattu 6.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/080601140021IL?OpenDocument> >.
- Knuuttila, Mari & Pirjo Puntila (2001). Opettajatuutorointi yhteydessä opintojen etene- miseen. *Peda-forumin tiedotuslehti* 2, 11–12.

- Kähkönen, Tanja (2005). *Turistina tiedeyhteisössä? Kuvitteellinen ja reaalin tiedeyhteisö ja tiedeyhteisön jäsenyys opiskelijoiden kokemuksissa*. Oulun yliopiston opetus- ja opiskelijapalveluiden julkaisuja. Sarja A27. 27/2005. ISBN 951-42-7687-6.
- Laitinen, Kirsi, Elina Pekonen & Säde Pirttimäki (2009). *Hopskäytäntöjen nykytilanne - hopsohjaajien näkemyksiä tutkintouudistuksen tavoitteiden toteutumisesta*. Kuopio: Kuopion yliopisto, Oppimiskeskus.
- Laki yliopistolain muuttamisesta 556/2005.
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto (2012). Tietotekniikan koulutusohjelman opettaja-tuutorit. [online]. [siteerattu 7.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://uni.lut.fi/opettajatuutorointi3>>.
- Liimatainen, Jaana O., Jenni Kaisto, Kaisa Karhu, Susanna Martikkala, Maria Andersen, Riitta Aikkola, Krista Anttila, Pauliina Keskinarkaus & Päivi Saari (2010). *Viivästynyt? Minäkö? Opiskelijoiden näkemyksiä opintojen viivästymisestä, työelämästä sekä opiskelusta korkea-asteella*. Oulu: Oulun yliopisto, Ohjaus- ja työelämäpalvelut.
- Lokki, Heikki (2001). Pakkotuutorointi, vier- vai vieroitushoito? *Peda-forumin tiedotuslehti* 2, 6–8.
- Moitus, Sirpa, Kristiina Huttu, Irene Isohanni, Jukka Lerkkanen, Ida Mielityinen, Ulla Talvi, Erkki Uusi-Rauva & Raimo Vuorinen (2001). *Opintojen ohjauksen arviointi korkeakouluissa*. Korkeakoulujen arviointineuvoston julkaisuja. Helsinki: Edita.
- Määttä, Kaarina (2011). *Opettajatuutori yliopisto-opiskelun tukena*. Rovaniemi: Lapin yliopisto, Opiskelupalvelut.
- Nykänen, Nina (2010). Opettajatuutoroinnin kehittäminen Insinöörیتieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunnassa – toimenpide-ehdotus tuutoroinnin järjestämiseksi. Hankeraportti. Aalto-yliopisto. Teknillinen tiedekunta.

- Olkkonen, Tarja & Merja Vanhala (2001). Tuutoroinnilla yliopisto-opetuksen kehittämiseen. *Peda-forumin tiedotuslehti* 2, 4–5.
- Opetusministeriö (2002). *Yliopistojen kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpano*. Opetusministeriön työryhmien muistioita 39: 2002.
- Opetusministeriö (2010). *Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio*. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 11/2010. Helsinki: Opetusministeriö.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011a). Kota-tietokanta. [online] [siteerattu 20.1.2013] Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://kotaplus.csc.fi/online/Etusivu.do>>.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011b). *Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 15/2011.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2011c). *Laadukas, kansainvälinen, profiloitunut ja vaikuttava yliopisto*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 26/2011.
- Oulun yliopisto (2013). Tuutortoiminta. [online]. [siteerattu 4.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.oulu.fi/opetkeh/kehtoimi/tutor/op_tutor.html>.
- Rahkonen, Aimo (2011). Alkuvaiheen opintojen merkitys. Teoksessa: *Oppaiden opas – vinkkejä opetukseen opintopolun eri vaiheissa*, 42–44. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Tiede + Teknologia 14/2011. Toim. Eeva Myller. Aalto-yliopisto: Aalto Pro.
- Rantanen, Elisa & Eero Liski (2009). *Valmiiksi tavoiteajassa? Teknillistieteellisen alan opiskelijoiden opintojen eteneminen ja opiskelukokemukset tekniikan kandidaatin tutkinnossa*. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 3/2009. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

- Saarenmaa, Kaisa, Katja Saari & Vesa Virtanen (2010). *Opiskelijatutkimus 2010. Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulo ja opiskelu*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 18/2010.
- Sammalisto, Pauli (2009). *Fuksien fiiliksiä. Teknillistieteellisen alan ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opiskelukokemuksia 2005–2007*. Teknillisen korkeakoulun Opetuksen ja opiskelun tuen julkaisuja 1/2009. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Sorvari, Rita (2001). Sisäänajo lääkkiseen – Ensimmäisen vuoden opettajatuutorointihanke Kuopion yliopistossa. *Peda-forumin tiedotuslehti* 2, 9–10.
- Talouselämä (2012). Kiitettävään on pitkä matka. *Talouselämä* 7/2012, 32–37.
- Tampereen teknillinen yliopisto (2012). Fuksikompassi. Tampereen teknillinen yliopisto, opiskelijapalvelut.
- Thompson, Blair & Joseph P. Mazer (2009). College Student Ratings of Student Academic Support: Frequency, Importance and Modes of Communication. *Communication Education* 58:3, 433–458.
- Tilastokeskus (2010a). Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen. [online]. [siteerattu 21.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html>.
- Tilastokeskus (2010b). Suomen virallinen tilasto (SVT): Opintojen kulku. [online]. [siteerattu 16.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.stat.fi/til/opku/2010/opku_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html>.
- Tilastokeskus (2010c). Suomen virallinen tilasto (SVT): Opiskelijoiden työssäkäynti [online]. [siteerattu 16.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.stat.fi/til/opty/2010/opty_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html>.
- Turun yliopisto (2012). Opinto-ohjaus. [online]. [siteerattu 4.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.it.utu.fi/opiskelu/ohjaus/>>.
- Vaasan yliopisto (2011). Vuosikertomus. Vaasa: Vaasan yliopisto.

- Vaasan yliopisto (2012a). Opiskelun neuvonta- ja tukipalvelut. [online]. [siteerattu 6.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.uva.fi/fi/for/student/guidance/>>.
- Vaasan yliopisto (2012b). Tieto- ja tietoliikennetekniikan yksikkö: Faktat. [online]. [siteerattu 6.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.uva.fi/fi/about/organisation/faculties/computer_science/facts/>.
- Vaasan yliopisto (2012c). Valintaopas 2013. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Vaasan yliopiston teknillinen tiedekunta (2012). Opinto-opas. ISSN 1459-5486.
- Vesisenaho, Mikko, Helena Puhakka, Jussi Silvonen, Erkki Sutinen, Marjatta Vanhalakka-Ruoho & Pirkko Vuotilainen (2009). Need for Study and Career Counseling in Computer Science. 39th ASEE/IEEE Frontiers in Education Conference.
- Vipunen (2012). Opetushallinnon raportointipalvelu. [online]. [siteerattu 20.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://vipunen.csc.fi/fi-fi/Pages/default.aspx>>.
- Yle uutiset (2013). Vain joka kolmas valmistui tavoiteajassa yliopistosta. 17.1.2013. [online] [siteerattu 20.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://yle.fi/uutiset/vain_joka_kolmas_valmistui_tavoiteajassa_yliopistosta/6453558>.
- Åbo Akademi (2012). Tutor- och egenlärarverksamheten vid Åbo Akademi. [online]. [siteerattu 4.1.2013]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.abo.fi/student/tutorer egenlarare>>.

LIITTEET

LIITE 1. Vaasan yliopiston teknillistieteellisten tutkintojen keskimääräiset suoritusajat aloitusvuosittain

Aloitusvuosi	Keskimääräinen suoritus aika
2004	5,5
2005	6
2006	6
2007	6,5
2008	6,5
2009	7

Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011a.

LIITE 2. Opintojen etenemisen kuvauksessa käytetyt opiskelijamäärät

	I vuosi	II vuosi	III vuosi	IV vuosi	V vuosi
Tekniikan opiskelijat	47	40	30	22	18
Läsnä olevat ja valmistuneet	26	26	20	17	14
Keskeyttäneet	21	14	10	5	4
Kauppateiden opiskelijat	117	112	78	59	31
Läsnä olevat ja valmistuneet	92	90	62	50	26
Keskeyttäneet	25	22	16	9	5

LIITE 3. Opettajatuutoroinnin tehokkuuden mittarit

Ensimmäisenä opiskeluvuonna suoritettut keskimääräiset opintopisteet koulutusaloittain

Tarkastelun kohteena läsnä olevat alempaa korkeakoulututkintoa suorittamaan hyväksytyt opiskelijat, jotka ovat aloittaneet opintonsa tarkasteltavan lukuvuoden aikana sekä ovat suorittaneet vähintään yhden opintopisteen tarkasteltavan lukuvuoden aikana. Suoritetuiksi opintopisteiksi lasketaan Vaasan yliopistossa suoritetuista opintojaksoista saadut suoritukset. Tekniikan ja kauppatieteiden opiskelijoiden opintopistekertymiä tarkastellaan erikseen.

Keskeyttäneiden lukumäärä lukuvuotta kohti koulutusaloittain

Keskeyttämiseksi määritellään muusta kuin valmistumisesta johtuva yliopiston kirjoilta poistaminen. Tekniikan ja kauppatieteiden opiskelijoita tarkastellaan erikseen.

Valmistuneiden lukumäärä lukuvuotta kohti tutkinnoittain

Alemmasta tai ylemmästä korkeakoulututkinnosta valmistuneet. Jokaista oppiaineen viittä tutkintoa tarkastellaan erikseen: KTK (tietotekniikka), KTM (tietotekniikka), KTM (tekninen viestintä), TkK (ohjelmistotekniikka), DI (ohjelmistotekniikka).

Yhteydenottojen määrä lukukautta kohti

Yhteydenotoiksi lasketaan sähköpostilla, puhelimitse tai sosiaalisen median tehdyt kautta yhteydenotot. Yhden opiskelijan samasta asiasta tekemät useat yhteydenotot lasketaan yhdeksi yhteydenotoksi. Yhteydenotoiksi ei lasketa opettajatuutorin omaan opetukseen liittyviä yhteydenottoja.

Henkilökohtaisten ohjauskeskusteluiden määrä lukukautta kohti

Opiskelijoiden varaamat henkilökohtaiset ohjauskeskustelut opettajatuutorointiin liittyen. Ohjauskeskusteluiksi ei lasketa opettajatuutorin omaan opetukseen liittyviä tapaamisia.

LIITE 5. Opettajatuutoroinnin vuosikello

